SAYI : 39 FİYATI: 1.900.000 TL
ISSN 1301 - 6784
OCAK - MART 2001

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

ᲙᲣᲚᲢᲣᲠᲣᲚᲘ ᲟᲠᲔᲑᲣᲚᲘ

Real TERCÜME

HER DİLDE NOTER TASDİKLİ ÇEVİRİ YAPILIR

UCUZ, HIZLI, GÜVENİLİR VE DÜZENLİ ÇEVİRİ İŞLERİNİZ İÇİN BEKLİYORUZ.

Halaskargazi Caddesi,Rişvanoğlu Apt. No:59/6
HARBİYE/İSTANBUL
Tel :(0 212) 231 79 28 - 233 56 82 Fax : (0 212) 246 02 27

çveneburi

Kültürel Dergi

ISSN 1301-6784
Ocak-Mart 2001 Sayı: 39
(Üç Ayda Bir Yayınlanır)
TOTAL MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ adına
Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Osman Nuri MERCAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Ali ALTUN, Mannik BARONYAN AKÇAOĞLU,
Hasan ÇELİK, Nani GUGUNAVA,
Emin GÜRSES, Abesalem İMEDAŞVİLİ,
Zurab KAPİANİDZE, Davut KAPTAN,
Givli KİNKLADZE, Ahmet KÜLEKÇİ,
Lili LOMTADZE, Roin MALAKMADZE,
Osman Nuri MERCAN, Oğuz MEDETOĞLU,
Laurent MIGNON, Guram ODİŞARİA,
Hacer ÖZKAN (İREMADZE),
İberya ÖZKAN (MELAŞVİLİ)
Tamaz PUTKARADZE, Tarlel PUTKARADZE,
Malhaz SİORİDZE, Nodar ŞENGELİA,
Hüseyin UYGUN,
Eşref YILMAZ (MAHARAŞVİLİ),
Tea ZAKARADZE, Şota ZUMBADZE,

Yazışma Adresi
Halaskârgazi Caddesi Rişvanoğlu Apt. No: 59
Kat: 6 D. 5 Harbiye - İstanbul
Tel: (0212) 231 79 28 – 233 56 82
Faks: (0212) 246 02 27

Fiyatı
1.900.000.-TL (KDV Dahil)

Abone
ABONET
Tel: (0212) 222 83 32 – 222 72 06
Faks: (0212) 222 27 10

Dizgi
Erdiz Masaüstü Yayıncılık
Tel: (0212) 511 57 68

Ofset Hazırlık
Ram Ajans
Tel: (0212 613 62 01

Baskı
Raman Ofset
Tel: (0212 613 62 01

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

ÇVENEBURİ 'den 2

GÖRÜŞ - DÜŞÜNCE

Kafkasya Notları 3
Emin GÜRSES

Memed Abaşidze'nin Eğitimle İlgili Görüşleri 5
Nani GUGUNAVA

TARİH

Birinci Dünya Savaşında Maçaheli Bölgesi . . .8
Malhaz SİORİDZE

Acara'daki Şavşat Kökenli Etnik Gruplar . . .10
Roin MALAKMADZE -Tamaz PUTKARADZE

1728 Yılı Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri 11
Nodar ŞENGELİA

Sümerlerle İlgili Kısa Notlar 17
Zurab KAPİANİDZE

SÖYLEŞİ

Kökenim Artvin'den Geldiği İçin 20
Osman Nuri MERCAN

YAŞAM - KÜLTÜR

Sanatımla Geçiniyorum 22
Ahmet KÜLEKÇİ

Gürcüce Takma Adlar 23
Şota ZUMBADZE

Çevirmenlik 24
Abesalem İMEDAŞVİLİ

EDEBİYAT - SANAT

Gürcüce Diyalektlerinde Arıcılık 26
Lili LOMTADZE - Tarlel PUTKARADZE

Gürcü Fıkraları 27
Davut KAPTAN

Lazca - Megrelce - Gürcüce - Türkçe Sözlük .28

Abhazya Öyküleri 29
Guram ODİŞARİA

Şiirler 31
L. ASATİANİ, T. ÇANTURİA, G. KONAK, B. POTSHİŞVİLİ, V. PŞAVELA, G. TABİDZE

ETNOĞRAFYA - FOLKLOR

Gürcülerde Halk Dansları 34
Oğuz MEDETOĞLU

Gürcü Yemekleri 37
Hacer ÖZKAN (İREMADZE)

Gurbette Yaratılan Vatan 38
Eşref YİLMAZ (MAHARAŞVİLİ)

Bulbulis Yubile (Masal) 41

Türkiye'deki Gürcü Köyleri 42
İberya ÖZKAN (MELAŞVİLİ)

HABERLER - BASINDAN 43

Çveneburi'den

1977 yılından beri okunmakta olan **Çveneburi** *Dergisi 24 yıllık yayın yaşamına direnerek devam ediyor. Ülkemizde bu süre içinde yüzü aşkın benzer dergi yayın hayatına girdi ve çıktı.* **Çveneburi** *Dergisi sanki eşyanın tabiatına aykırı olarak yaşamaya direniyor. Bu kadar uzun ömürlü dergi parmakla sayılacak kadar az kaldı ülkemizde.*

Dergimizi bu uzun süreçte ayakta tutan ve geliştiren tek mucize vardı. O da siz okurlarımızın dergiye olan bağlılığı ve katkıları. Biz sizlerle var olduk ve sizlerle daha da büyüyeceğiz. Çok engelleri sizlerle beraber aştık ve de aşacağız gelecekte. Kimileri çıktı yayın hayatında ansızın bırakıp gittiler dergimizi, kimileri çıktı dergiyi kendi siyasal ve dini inançlarının yayın aracı yapmak istedi, kimileri ise derginin bir dernek veya vakfın yayın organı olmasını savundu. Biz bu tür kısır görüşleri sizlerle aştık ve sizin sesiniz olmaya sizlerle birlikte devam ediyoruz. Biz bütün Türkiye'nin dergisiyiz.

Ülkemizde son yıllarda yaşanan ekonomik sorunlar en çok yayın dünyasını etkiliyor. Okurlarımızın çoğunluğu kıt gelirlilerden oluştuğundan dergimizi satın almak için ayırdıkları bedelin onlar için ne kadar önemli olduğunu bilmekteyiz. Bu nedenle bir yıl önce fiyatımızı arttırdığımızda ne denli zor bir karara imza attığımızın farkındaydık. Madalyonun öbür yanı da bizleri düşündürüyordu. Geçmiş 18 ayda fiyat arttırmamıştık ve gelecek uzun bir sürede de fiyat arttırmayacaktık, ta ki 2002 yılı başlayana kadar.

Çveneburi *Dergisi her sayı 6000 adet basılmakta ve Türkiye'nin en ücra köşesine kadar dağıtılmaktadır. Dergimizin dağıtımını şu kuruluşlar üstlenmiş bulunmaktadır.*

A. Abonet: *1000 civarında aboneye dergiyi ulaştırmakta ve yeni abonelik işlemlerini gerçekleştirmektedir.*

B. Dünya Süper Dağıtım: *500 adet dergiyi değişik kitapçılara, kafelere ve satış noktalarına ulaştırmaktadır.*

C. Pentimento Kitabevi: *Özellikle İstanbul'da mevcut kafe ve kitabevlerine 250 adet dergi dağıtımı yapmaktadır.*

D. Birleşik Basın Dağıtım (BBD): *3000 civarında dergiyi Türkiye'nin her köşesinde mevcut gazete bayilerine dağıtmaktadır.*

E. Elden Dağıtım: *1000 civarında dergi 5-10-25-30 gibi toplu miktarlarda alıp yapan ve dergiye destek veren kişilere elden ve posta yolu ile dağıtılmaktadır.*

Dergiyi basım maliyeti kadar dağıtım maliyeti de bizleri çok etkilemektedir. Okurlarımızın mağdur olmaması ve dergilerin ellerine düzenli geçmesini devam ettirmek için yukarıdaki dağıtım kanallarından "B" ve "D" şıktaki dağıtımlara, büyük zarar etmemize rağmen devam ediyoruz. Geçen sayıda (38.sayı) 800 milyonluk dağıtım ücretini ödeyemediğimiz için dergiyi BBD'ye dağıtıma veremedik. Okuyucularımızdan özür dileriz. Bu olayın bir daha gerçekleşmemesi için çaba göstereceğiz. Dergiyi bayilerden-kitapçılardan alıp okuyan okuyucularımızdan, dergiye abone olmalarını istiyoruz. Dergiye sürekli ve zamanında sahip olabilmenin en emin yolu dergiye abone olmaktır. Lütfen dergiye abone olunuz ve abone bulunuz.

Çveneburi *Dergisini her sayıdan toplu alarak bulundukları yerlerde satabilecek, abone bulabilecek Çveneburi Gönüllülerine gereksinim vardır. Bu görevi yüklenebilecekleriin dergimizle ilişkiye geçmeleri önemle beklenmektedir.*

Yeni yılda, tüm insanlığa aydınlık dolu günler diliyoruz.

Kafkasya Notları

Emin GÜRSES

Gürcüstan'daki Rus askeri üssü Akhalkalaki'de, 19. yüzyıl Rus generalinin bir ifadesinin yazılı olduğu pano asılı duruyor. Bu panoda, "Rusya'ya güneyden gelen tehdit kaybolmamıştır" diye yazıyor. Özellikle ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki Sovyetler Birliği'ni tehdit sınırını Gürcüstan'ın kuzeyine kadar genişletmesinden sonra Moskova'da bu yaklaşıma destek verenlerin sayısı artıyor. Moskova askeri açıdan Kafkasya'ya bu gözle bakıyor. Moskova'nın Gürcüstan'la ilişkisi, Şevardnadze'nin 2005'e kadar NATO'ya girme arzusunda olduğunu açıklamasıyla daha da bozulmuştu. Tbilisi'deki muhalefet arasında yaygın olan kanı ise Şevardnadze'nin yönetime gelmesinden bu yana izlediği Batı yanlısı politikaların Moskova'yı ürküttüğü ve Moskova'nın Gürcüstan'daki ayrılıkçılara destek vermesine yol açtığı yolunda.

Moskova ile Tbilisi arasında Gürcüstan'daki Rus askeri üslerinin kapatılması ve Rus askerlerinin çekilmesi konusunda uzun süredir devam eden tartışmalar yeni bir döneme girdi. Gürcüstan'daki iki üssünü kapatan Rusya, Batumi'deki ve Akhalkalaki'deki üslerin sürelerinin 15 yıl daha uzatılmasını istiyor. Gürcüstan Dışişleri Bakanı Menağarişvili bu talebi reddettiklerini açıkladı. Tbilisi'nin bu uzatmaya olur vermesini sağlamak için Gürcü vatandaşlara koyduğu vize uygulamasını daha da ağırlaştırdı Moskova. Rusya ile ticarette ise kamyonlara getirilen engeller arttı. Bu arada Gürcüstan toprakları içerisindeki ayrılıkçı Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinden gelenlere vize uygulanmıyor. Putin, Şevardnadze'ye bu vizenin güvenlik nedeniyle konulduğunu ve kaldırılacağını söylediyse de kısa bir dönem de olsa, böyle bir kısıtlamayla ilk defa karşılaşan Gürcü halkının tepkisini çekmekten kurtulamamış. Tbilisi'ye göre Moskova, Rusya'da yaşayan 600 bin civarındaki Gürcünün Tbilisi üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılabileceğini hesaplıyor. Moskova-Tbilisi arasında ilişkiler her gerginleştiğinde Rusya Federasyonu ile alışveriş yapan binlerce küçük-orta düzeydeki tüccarın Rusya'daki ticari faaliyetleri zora giriyor. Bunların vize sonrası faaliyetlerinde birkaç hafta içinde önemli bir düşüş oldu.

Bütün bunların yanında Kafkasya'da bu yıl alınan tarım ürünlerinde, kuraklık nedeniyle yaklaşık yüzde elliilik bir düşüş oldu. Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcüstan'ın bu açığı kapatmak için çare aradığı bir dönemde Tbilisi'nin önüne üsler konusunun getirilmesi Şevardnadze'yi rahatsız ediyor. Şevardnadze bu gibi sorunları çözmek için yakında Ankara ve Washington'dan destek arayışına girecek. Şevardnadze'nin en önemli sorunu, Batumi'deki üs konusunda Acaristan Özerk Bölgesi'nde yönetimi elinde bulunduran Abaşidze *üzerinde etkili olmaması. Abaşidze, Tbilisi*'ye karşı gücünü korumak için Moskova kartını kullanıyor. Rusya ve Türkiye ile ticareti, Abaşidze yönetiminin Batumi bölgesinin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar gelir elde etmesini sağlıyor ve bunu Tbilisi'ye devretmek istemiyor.

Gürcüstan'da 18 partiden oluşan muhalefet bloku Gürcüstan Yurtsever Halk Birliği, Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünün tekrar sağlanması ve enerji sorunun çözülmesi için Rusya ile yakınlaşma taleplerini yükseltiyor. Abhazya sorunu yüzünden Abhazya'daki çatışmalardan kaçan 280 bin Gürcü mültecinin Gürcüstan'daki kötü şartlarda yaşadığını ifade eden muhalefet sözcüleri, bu sorunun çözülmesi için Birleşmiş Milletler'in ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın yiyecek ve barınak gibi konularda yardımdan başka bir şey yapamadığını, bu sorunu ancak Moskova'nın çözebileceğini söylüyorlar. Kış bastırınca Tbilisi doğalgaz sorununu daha da yoğun yaşamaya başladı. Ermenistan da aynı sorunla karşı karşıya. Azerbaycan'da da durum pek farklı değil. Buradeki yabancı petrol şirketleri petrol ihraç ederken, Bakû ısınma ihtiyacı için Rus doğalgazına yöneldi. Bakû'deki birçok yetkili, tabandan gelen petrol zenginliğinin adil paylaşılması talebine, Bakû-Ceyhan faaliyete geçince bunun mümkün olabileceğini belirtiyorlar. Bakû-Ceyhan'ın siyasi olarak başarılı olduğu, fakat yatırım için para vermeye kimsenin yanaşmadığını ifade ederek

bu projenin ekonomik olarak şüpheli olduğunu ifade edenler artıyor Bakû'de.

25-26 Aralık'ta (2000) Rusya Savunma Bakanı Igor Sergeyev Bakû'de Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Abiyev'le görüştü. 27 Aralık'ta Rusya Dışişleri Bakanı Sergeyev, ABD'nin silah satışları konusundaki engellemelerine karşın askeri malzeme satışı konusunu görüşmek üzere (Savunma Bakanlığı düzeyinde 1979 İran Devrimi'nde bu yana ilk defa) Tahran'a gitti. Ocak'ta (2001) Putin'in Bakû'yu ziyareti gündemde. Askeri ve ekonomik ilişkilerde Batı'dan beklenen desteği göremeyen Azerbaycan halkı arasında özellikle Karabağ konusunda Abhazya konusunda olduğu gibi Batı'nın girişimlerinin olumlu bir sonuç vermediği kanısı yaygın. Moskova ile ilişkilerin Washington'un talepleri doğrultusunda gerginleştirilmesinden bir fayda bulamadıklarını ifade ediyorlar.

Kafkasya'da kış zor geçiyor. Washington Moskova'nın bu çabalarına karşı Erivan'la askeri ilişkilerini geliştirmeye çalışıyor. Fakat Moskova'nın kozları daha fazla ve bunları kullanmakta zamanlamayı iyi yapıyor. ABD yönetimindeki değişimin yarattığı ortamda Moskova'nın yeni hamleleri Kafkasya'da soğuk kış günlerini sıcak diplomasiyle ısıtacağa benziyor. Kafkasya'da Batı'yla ilişkilerin geliştirilmesinden ekonomik beklentilerin çok fazla olmasına rağmen soğukların her artışıyla eski düzenli günlere özlem de artıyor.

30.12.2000 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nden alınmıştır.

VEFAT VE TEŞEKKÜR

Annem Zekiye Mercan
14 Aralık 2000 tarihinde henüz 69 yaşındayken vefat etmiştir.

Annemin vefatı nedeniyle gerek cenazesine katılma nezaketi gösteren ve gerekse telefonla veya ziyaretime gelerek başsağlığı dileyen tüm dostlarıma, akrabalarıma ve çveneburilere teşekkür ederim.

Osman Nuri Mercan

şidze'nin Gürcü dilinin sadeliğinin korunması hakkındaki görüşleri de çok önemli bir yer tutar. Gerçek vatan evladı, milliyetin koruması için en önemli şeyin ana dil olduğunu iyi anlıyordu. Bundan dolayı da bütün gücüyle ana dilinin sadeliğin savunuyordu ve makalelerini "Gürcü dilinin sadeliği" için yazıyordu. Bu konuda şöyle diyordu. "Ben kesinlikle dilinizde yabancı kelimeler olmasın demiyorum, dilinize yerleşmiş, Gürcüce'ye adapte olmuş kelimeler kalsın, fakat bugün olduğu gibi rastgele her kelime kesinlikle alınmasın" M. Abaşidze bu konu hakkındaki görüşünü şöyle belirtiyor: "Ana dilinizin zenginliği ve gelişmesi, kendi kelimelerimizin derinliğine, dilimizin gizli gücünün aranmasına ve geliştirilmesine bağlıdır. Kısaca, bizim kelimelerimizi yine kendi dil hazinemizde aramalı, onları bulup çıkarmalı ve kullanmalıyız". Gördüğümüz gibi M. Abaşidze dille ilgili öğretim sistemini geliştiriyor. Fakat bu konuda çekinerek şöyle diyor. "Ben bu konuyu aydınlığa kavuşturacağım diye hiç kimse düşünmesin. Bunu hiç düşünmüyorum. Bu konu dil bilimcilerinin işi, benim değil. Ben sadece bu konunun önemini belirtmek istiyorum".

M. Abaşidze'nin çekingenliği ve utangaçlığı kendi alçak gönüllülüğünden gelmektedir. Herkesin bildiği gibi onun o zamanki görüşleri, dil bilimciler için geçerliliğini halen korumaktadır. Dil bilimciler bu yolla hareketle derinlemesine araştırma yaptılar. Gürcüstan'ın değişik bölgelerindeki zengin diyalektikleri mahalli söyleyişleriyle ele aldılar ve anadili yabancıkelimelerekarşı korumaya çalıştılar. Buna bağlı olarak M. Abaşidze düşüncelerini şöyle belirtiyor: "Görüyoruz ki, milletimizin bütünlüğünü oluşturan dil, başka başka anlamsız ve yabancı kelimelerin girmesinden rahatsızlık duyuyor. Bunun içindir ki ben de bütün benliğimle ve üzülerek söylüyorum, eğer bunun karşılığında herhangi bir önlem almazsak gelecekteki neslimize milli herhangi bir şey kalır mı? Tabii ki kalmaz".

M. Abaşidze, Gürcüstan tarihi öğretilirken Acara ile ilgili yanlış bilgi verilmesine ya da hiç bahsedilmemesine de çok üzülüyordu ve Acara tarihiyle ilgileniyordu. İstiyordu ki, gelecekteki nesil Gürcüstan tarihi hakkında doğru şeyler bilsin ve Gürcüstan'ın en eski toprağı Acara'yı da tanısın. Öğretilecek derslerde her dersin kendine ait yeri olsun istiyordu.

Geçen zaman M. Abaşidze'nin görüşlerinin ne kadar doğru olduğunu gösterdi. Konuların içeriğinin değiştirilmesiyle beraber, konuların sıralanmasında önce öğretilecek üniteler belirlendi, daha sonra da genel öğretilecek konular belirlendi. Fakat bu yapılan programlardan hiçbiri uygulamada istenen cevap veremedi ve yine derslerin ayrı ayrı ele alındığı programa dönüldü. M. Abaşidze kitapların oluşturulmasında, yöresel farklılıkları gözönüne almayı, okullarda okutulacakkitapların rolünü ve önemini ve gençlerin eğitim ve öğretim içinde nasıl bulunmaları gerektiğini iyi belirliyordu.

"Memed Abaşidze çocukları İbrahim ve Mahmud'la"

M. Abaşidze Gürcü Müslüman çocuklar için "Deda Ena (Ana Dil)" hazırlanmasını sevinçle karşılıyordu. Bu işi tarihi bir olay olarak niteledi. Bu arada hazırlanan ders kitaplarını bilimsel ve pedagojik analizlerle incelediğinde bazı eksiklikler tespit etti. Bundan dolayı 1916 yılında "Sakartvelos" gazetesinde "Deda Ena ve Müslüman Gürcistan" adlı makale yayınladı. M. Abaşidze okul kitaplarında aşağıdaki bazı değişikliklerin yapılmasını istiyordu.

a. Kitabın içeriğinde, sosyal ve kültürel değerler olmalı, çocuğun gelişmesine ve zeka seviyesine göre ayarlanmalı.

b. Konular çocuk için ilgi çekici olmalı.

c. Kitap hazırlanırken çocuğun duygu ve düşünceleri ele alınmalı vb.

Bu görüşler bugün de geçerliliğini korumaktadır. M. Abaşidze, Tbilisi Devlet Üniversitesi'nin Doğu Dilleri Fakültesi'nde, üniversite öğrencileri için Arapça gramer kitabı hazırlama komisyonunda da idi.

M. Abaşidze eğitim ve öğretimin her konusuna dikkat ediyordu. Kendi zamanında medreselerde sürdürülen "dilsiz metod" hakkında tartışmalar çıktı. Abaşidze, böyle bir öğretim metoduyla öğrenciler Gürcü birliğinden uzaklaşıyor ve bir belirsizliğe doğru gidiyorlar diyordu. Çünkü öğrencilere verilen dersler Arapça ezberletiliyor ve anlatımda Türkçe kullanılıyor, Gürcüce kullan-

maktan kaçınılıyordu. M. Abaşidze, böyle metodların olumsuzluğu karşısında daha anlaşılır metodların kullanılması için çaba sarfediyordu. O zamanki yöneticiler bunu kabul etmiyor ve Abaşidze'nin karşısında duruyorlardı. M. Abaşidze'nin önemle durduğu bir başka konu da, anlatılacak dersin öğrencinin anlayabileceği şekilde verilmesi gerektiği idi. Bu konuda şöyle der: "Çocuk derste yabancı kelimelerle karşılaşmasın. Çocuk bu tür kelimeleri anlamadığı için öğrenme isteğini kaybediyor. Tanıdığı kelimeler çocuğa istek veriyor. Ders anlatımında çocuğun yapısının gözönüne alınması gerekiyor." Ona göre eğitim-öğretimde en önemli şey öğrencidir. Çünkü o zaman çocuğu gözönüne almadan sadece öğretim düşünülüyordu. Abaşidze ilk önce dikkati öğretime değil öğrencinin ilgisi üzerine verdi. M. Abaşidze öğretmen ders anlatırken ilgilerini gözönüne alarak, derse dikkat çekilmesine çok önem veriyordu. Bu metodu 17. yy.'da İyon Amos Komenski ortaya çıkarmıştır. Çalışmalarında öğretim için çocuğun hazır olması gerektiği konusunu gözönüne aldı. Abaşidze gerçekte Komenski'nin "Büyük Didaktik'ini bilmiyordu. Fakat kendi dikkatli çalışmalarıyla o doğruya vardı. M. Abaşidze aynı zamanda öğretmenlerin genel durumuna, onların maddeten müreffeh olmalarına ve insanlık anlayışlarına da çok büyük önem veriyordu. 1919-1921 yılları arasında Abaşidze'nin redaktörlüğü ile ve maddi desteğiyle "Sanıus I,lmatıo Sakartvelo" gazetesi çıkıyordu. Bu gazetenin bir sayısında M. Abaşidze'nin "Çveni Mimartulabis Ganmarteba (Bizim Gidişimizin Açıklanması)" sözü yer alıyordu. Yazıda belirtilen Sakartvelo "Gürcüstan" kelimesi açıklama gerektirmiyor. Çünkü Gürcüstan dendiği zaman gözümüzün önüne, bu vatanın diliyle konuşan insanı, toprağı ve suyu gelir. M. Abaşidze'nin öğretim sistemindeki görüşleri açıkça gözüküyor. Ona göre dinleyici için "Gürcüstan" kelimesi o kadar açık ki, hemen aklına gelen şey Gürcü diliyle konuşan milletin vatanı, yani Gürcüstan. Burada Abaşidze, Komenski didaktiğinin "altın kuralını" yani, bilinenden, bilinmeyene ve yakından, uzağa metodunu hatırlatıyor.

Öğretmen öğrencisine "Gürcüstan" kelimesini nasıl anlatmalı? Nasıl götürmeli bu kelimeyi öğrenciye? Ona en iyi şekilde nasıl açıklamalı? Bütün bunlar öğretmenin kendi ustalığına, kendi anlatım şekline bağlıdır. Öğretmenliğin sırrı işte buradadır. Gürcüstan'ın kesin tanımını tarihte ilk önce 19. yy. da Gürcü yazar Giorgi Merçule verdi. Fakat daha Abaşidze onu tanımıyordu. Niko Marr 1919 yılında, Giorgi Merçule'nin çalışmalarını "Grigol Hansdell'nin Hayatı" isimli kitapta yayınlandı. Fakat bu kitap her okulda öğretilmiyordu. M. Abaşidze, Batumi 1. Gürcü Okulun'da okuyucuya Gürcüstan'ın önemini, Merçule gibi aynen şöye açıklar: "Vatan denince, gözümün önüne anlatılan şekliyle gelir"

Gördüğümüz gibi ikisinde de vatanımızın ve milletimizin anlatılmasında, Gürcüce'nin kullanılması temel faktörü teşkil ediyor.

M. Abaşidze aynı zamanda bir öğretmendir. Çok önemli çalışmalar yapmıştır. Gerçeğe dönüştürülebilir şeyleri ortaya koymuş ve gerçekleştirmiştir. Bu sayede çok önemli didaktik görüşler ortaya çıkmıştır. Abaşidze şöyle der:

"İnsan kendi ana vatanını ve milletini severse başkasını da sever ve anlaşır. Eğer kendi ana vatanını, milletini, edebiyatını, tarihi ve ana dilinde konuşmayı sevmiyorsa, ondan hiç kimse iyilik ve sevgi beklemesin." M. Abaşidze'ye göre bu didaktik yaklaşımla, inanın içinde vatan sevgisi ve hümanizm hisleri de ortaya çıkar ve büyür. Önce yakınlarını ve kendi milletini seveceksin ki başkasını da sevebilesin.

Abaşidze, didaktik ilkelere göre "altın kural" dan yola çıkıyordu. Gürcüce din derslerinin verilmesini istediğinde: Burada tanınandan-tanınmayana, yakından-uzağa metodlarının kullanılmasını öngörüyordu ve açıklamalarının birinde şöyle diyordu: "Bize kahinler şöyle bildirdi: Çocuksuz insan, kimsesiz çocuğa anne-babalık yapamaz. Çünkü o anne-babalık yapmamış. Oysa, M. Abaşidze, çocuksuz olup çok iyi çocuk yetiştirenler de var" diyor. Burada belirtmek istenen, eğer insan çocuk sevgisini bilmiyorsa başkasını sevemez ve büyütemez. Bu yakından-uzağa metodunun bir örneğidir.

M. Abaşidze'nin pedagojik görüşleri uzun zamandır araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Örneğin, G.R. Babilodze bu görüşlere çok önem vermiştir. (M.Abaşidze'nin eğitim-öğretimle ilgili görüşleri, G. Babilodze, Acara Halk Eğitimi ve Genel Pedagoji, Bilimcilerin Görüşleri, Batumi, 1972.)

Bu yazıda Acara'daki eğitim-öğretimin gelişmesinde hangi didaktik görüşlerin ilerleme kaydettiği yazılmıştır.

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak diyebiliriz ki, Abaşidze aynı zamanda bir pedagog olarak bütün bunlardan yararlanıyordu. Pedagojik prensiplere bağlı kalarak halkına eğitim vermek için elinden geleni yapıyordu. O hakikaten kendi halkının gerçek eğitimcisi idi.

Birinci Dünya Savaşında Maçaheli Bölgesi

*Malhaz SİORİDZE**

Maçaheli bölgesi bir çok kez düşman saldırılarına uğramıştı, fakat en ağır izi Birinci Dünya Savaşı bıraktı (1914-1918). Bu bölge savaş sırasında iki kez savaş merkezine dönüştü ve ciddi zararlar da gördü. Bunaşahit olan yazar David Kldiaşvili şöyleyazıyor: "Çok tuhaf bir durumdu, Acaristskli'dan başlayarak her yer bomboştu, sonra buralardan gaddarlığı ve merhametsizliği ile meşhur Kazak-Rus askerleri geçtiler ve bu ordu zaten zayıflamış bölge için son darbeydi. Her yer boştu, insan sesi duyulmuyordu, sadece korkunç ve insan içini sarsan köpek sesleri yükselmekteydi."

Olayları yaşayan başka biri şöyle yazıyor: "General Liahov'un ordusu köye gelir-gelmez her yeri kurşun yağmuruna tutmuş, sonra saldırı başlatarak evleri yakmış, kadınların namusunu kirletmişler, erkekleri ise hiç ayırdetmeksizin tutuklamışlar. Bu erkeklerin çoğu "vatan haini" olarak Sibirya'ya gönderilmiş, kalan kısım ise Gürcü basının baskısıyla ve Gürcü avukatların becerikliği ile kurtulmuşlar."

Tutuklular vagonlarla gönderiliyorlardı, fakat çoğu varış yerine ulaşamayarak açlıktan ve bulaşıcı hastalıklardan vefat etti. Sağ kalanlar ise ancak 1917 Şubat ayında geri dönebildiler (Şubat devrimi). Üzücü, ama gerçek bir vakadır ki, bu tutuklulara karşı Artvinli ve Ardanuçlu Ermeniler hep yalan şahitlik yapmışlardır.

Acara sivil halkı bu vahşetten korkup Osmanlı ordusunun peşinden gitti. 1914-1915 yılının kış mevsimi çok soğuktu, dağlarda bir metreye varan kar vardı, bu yüzden bir çok kişi yollarda dondu. Şahitlere göre yolda yürüyemiyen insanların yakınları Kazak-Rus askerleri geçer-geçmez onları yanına almak umuduyla kardan evler ve çadırlar yapıp hastaları orda saklıyorlardı. Sadece sınırı geçenler kurtuldular, kalanların hepsi öldü".

Birinci Dünya Savaşı sırasında Maçaheli bölgesinden kaçan ve sonra geri dönen Acara Ağmartı köyünde yaşayan Huşut Nagervadze şöyle anlatıyor: "Rus-Kazaklarından korktuk ve kaçtık, onların merhametsizliğinden emindik. Tam sekiz köy boşalmış: Acara Ağmarti, Çanivri, Kedkedi, Sindieti, Gvara, Kirnati, Oğlauri, Skurdidi. Kazak ordusu Çhutuneti'den sonraki köyleri boş buldu, ne yaşlılar ne de kadınlar vardı. Ordunun emriyle bütün köyleri yakmışlar. Skurdidi'de bir yaşlı kadını bulmuşlar, onu da evden çıkartıp evini yakmışlar.

Maçaheli'den Bir Görünüş

Maçaheli bölgesinin üst kısmı sağ kurtulmuş, fakat çok ağır vergiler koymuşlar. Resmi belgelere göre Maçaheli bölgesinden toplam yedi bin kişi göç etmiş, onların evleri önce savaştan, sonra da Rus ordusunun vahşetinden mahvol-

* Doçent, Niko Berdzenişvili Bilim ve Araştırma Enstitüsü, Tarih Bölümü Başkanı

muştur. Acaris Ağmartı köyündeki 41 evden hepsi yakıldı, Mağlakoni köyündeki on evden sekizi yakıldı, Kedkedi köyündeki 20 evden ikisi yakıldı, Uçhiti köyündeki 50 evden dokuzu yakıldı, Kırnati köyündeki 47 evden yedi ev yakıldı vs. Savaştan önce Hertvisi bölgesinde toplam 786 aile sayılıyordu. onlardan 196'sının evi yakıldı, 295 aile kayboldu, 50 kişi daha göç etti. Acara'da, Artvin'de ve Ardanuçl'de de durum aynıydı.

Yukarıda adı geçen Şuhut Nagervadze yine anlatıyor: Maçaheli halkı Maçaheli'den Türkiye'ye göç ettikten sonra Trabzon'un güney bölgelerinde yaşamaya başlamışlar ve tarımla geçiniyorlarmış. Yeni yerlere yerleşme para ve zaman gerektiriyordu, bunun dışında 1916 yılında durum burda da zor ve karışıktı, göçmenler zor şartlar altında yaşıyorlardı. Bu şartlara vatan özlemi de eklenlyordu ve Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra (1918) göçmenler yerle bir olmuş evlerine ve topraklarına, yani Batumi'ye döndüler.

Savaştan önce Maçaheli bölgesinde meyve ve sebzecilik, sanayi, tarım ve hayvancılık oldukça gelişmişti. Burda yapılmış tütün Batumi pazarında satılıyordu ve karşılığında da kibrit, sabun, yakıt ve buna benzer maddeler alınıyordu. Savaş binlerce hektar tarlaları ve bahçeleri yok etti, tarım ve geleneksel iş olan hayvancılık da büyük hasar gördü, tütün üretimi de hissedilir şekilde azaldı. 1914 yılında Acara ve Artvin bölgelerinde tütün 1.000 hektardan fazla yerde ekiliyordu ve alım da 65.500 puti idi. Savaştan sonra 1916 da tütün ekilen toprak büyüklüğü 250 hektara indi ve alım da 11.200 puti'ye kadar indi.

Artvin ve Maçaheli bölgelerindeki insanlar için, geleneksel tarım ve hayvancılık dışında bakır eritme fabrikaları ve maden ocakları da ek geçim kaynağıydı, ayrıca Murgul Kvartshana'daki yol çalışmaları, inşaatlar ve kereste işleri de gelişmiş durumdaydı. Maçaheli bölgesinde yaşayan Doçent Nodar Kuhidze'ye göre, bu işlerde bir çok tanıdığı ve komşusu çalışıyordu ve aileleri sağlam bir şekilde geçindiriyorlardı.

En ileri bölge Murgul'muş ve orda İngiliz ve Amerikan şirketlere ait fabrika ve madenler varmış. Bakır cevheri alınıp hava nakil hatlarıyla fabrikalara ulaştırılıp eritiliyordu. İşlenmiş mal Borçka'ya, Borçka'dan ise karayoluyla ve Çoroh nehri yoluyla Batumi'ye ulaştırılıyordu.

Ünlü aratırmacı Apolon Tsuladze anlatıyor: "19-uncü yüzyılın sonuna doğru Murgul ufak bir köymüş, içinde de 10-15 aile yaşıyormuş. Murguli'de işçileri barındıran özel barakalar ve evler de varmış. Bakır işletmeleri savaş sırasında çok ağır zarar gördü. Kvartshana'daki bakır kompleksi ancak 1915 yılında çalıştırılabildi, Murguli'de ise bir yıl sonra, fakat savaş sırasında yaratılmış krizden dolayı bakır eritme işleri aksıyordu ve yerli halk için güvenilir geçim kaynağı olmaktan çıkmıştı.

Yukarıda belirttiğimiz zor yaşam şartlarına rağmen Maçaheli halkı anavatanına döndü, alıştıkları kendilerine özgü işlerle uğraştı, yakınlarının yardımıyla da ayağa kalktı, yok olmuş evleri yeniden inşa etti ve zarara uğramış sanayi ve tarım işlerini yeniden canlandırıp güçlendirdi.

ÇEVİRİ

RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE

dillerinden TÜRKÇE'ye, TÜRKÇE'den RUSÇA-GÜRCÜCE-İNGİLİZCE'ye,
RUSÇA-GÜRCÜCE-İNGİLİZCE dillerinden birbirlerine çeviri yapılır.

VE

RUSÇA-GÜRCÜCE dillerinde tercüman temin edilir.

Tel: (0212) 231 79 28 (0535) 717 91 84 Fax: (0212) 246 02 27

Acara'daki Şavşat Kökenli Etnik Gruplar

*Rolı MALAKMADZE, Tamaz PUTKARADZE**

Nüfus değişiklikleri ve göç konusunu öğrenirken, araştırırken ad ve soyadları büyük önem taşımaktadır. İsimler göçün ekonomi, sosyal ve politik nedenlerini de göstermektedir. Acara'dan Şavşat'a ve Şavşat'tan Acara'ya göç de bu çerçeve içinde bulunuyor. Bu göçün tarihi nedenleri ve morfolisi çok enteresandır. En çok isimlere ve soyisimlere dayandırarak göç nedenlerini ve özelliklerini araştırmaktayız.

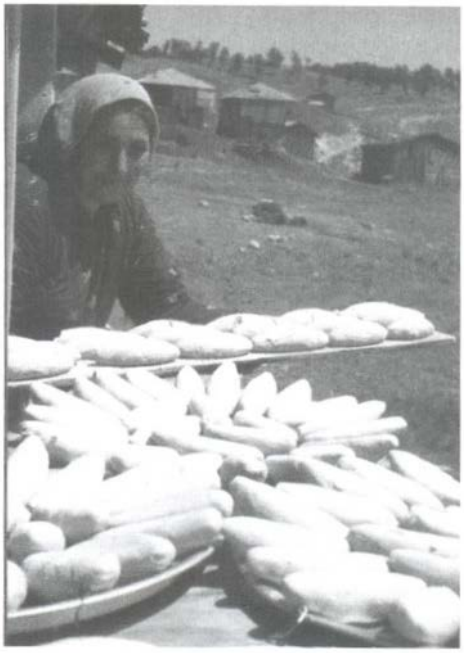

"Acara'dan İnsan Görüntüleri"

Acara'nın etnoğrafik hayatında Şavşat kökleri ve ayrıntıları çok yaygındır. Helvaçauri bölgesinde Thinari ve Çarnali köylerindeki insanlar özellikle Gabruşidze soyadı taşıyanlar Maçahelİ'den göç etmişler, onların ataları kI Şavşat'tan gelmişler-Şavşat kökenlidirler. Thilvanli köyünde yaşayan Kamaşidzeler de Şavşathdırlar. Ayrıca Kvirikadzeler, Bakuridzeler, Cumuşadzeler, Melikadzeler, Gamişidzeler ve Lemsadzeler de Şavşat'tan göç etmişlerdir.Bunu bazı özel isimler de göstermektedir: Karsloğli, İmerhevula, Şavşura vb.

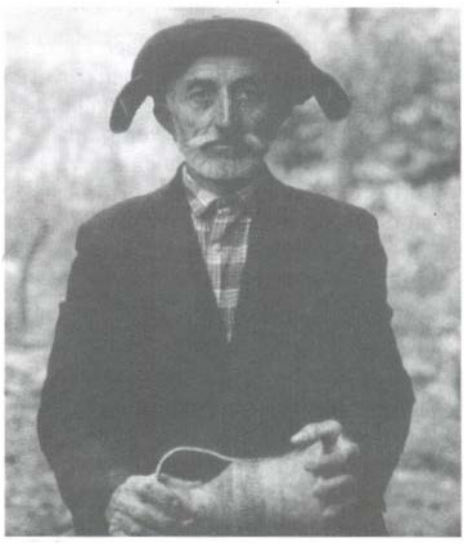

"Acara'dan İnsan Görüntüleri"

Göç, yanında kültürel-sosyal alış-verişi de getiriyordu. Yeni göç etmiş aileler çevredekilerden kendi kültürlerini korumakla beraber yeni komşulardan da bazı uygun adetleri almaktaydılar. Farklı kültürler bir arada yaşanıyordu, bunun sonucunda belli bir kültürel kaynaşma sentez oluşturmaktaydı. Göçmenler kendi kültürel özellikleri de taşıyorlardı, örneğin-Hulo bölgesindeki Gobadzeler "Nacavahuri"-diye bir bitkiyi kullanıyorlar. Bu isim 'Nacavahuri'-Cavaheti'den getirilmiş demek. Aynı bölgede fasulyeye Şavşaturi diyorlar, bu da Şavşat'ın izlerini açıkça göstermektedir. Aynı soyadların sahipleri akrabalık ilişkilerine girmiyorlar, böyle ilişkilere temel atmıyorlar, daha çok aynı soyadı sahipleri bambaşka bölgelerden göç etmiş insanlardır, sonradan bir araya gelmişler ve belli bir çatı altında birleşmişlerdir. Bunu soyadların ve adların soyağaçları gösteriyor. Bu iş çok zor ve karmaşık olduğundan dolayı Acara'daki bu tip araştırmalardaha devam etmeli ve daha bir çok yeni konu gün ışığına kavuşmalıdır.

* Batumi Devlet Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyeleri

1728 Yılı Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri

Nodar ŞENGELİA

1728 yılında Osmanlı hükümeti tarafmdan oluşturulan ve hazineye altbir belgeolan "Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri" Gürcüstan tarihi açısından oldukça önemli bir kaynaktır. Bu belge, Gürcüstan'ın sosyo-ekononik, politik, dil bilimi, onomastik, tarihi coğrafya ve diğer birçok konuyu incelemek açısından ilgi çekicidir. 1728 yılı "Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri" İstanbul Bakanlar Kurulu Arşivinde korunmaktadır. Bu belge, ilk olarak akademisyen Sergi Cikia'nın dikkatini çekmiştir. 1968 yılında belgenin mikrofilmleri alındıktan sonra, akademisyen Sergi Cikia eser üzerinde sistematik olarak çalışmalar yapmıştır. Kendisi, oldukça zor olana yerleri okumayı başarmıştır. Defterin hemen hemen tamamının okunmuş olduğunu söyleyebiliriz aucak, yayınlayabilmek için yeniden ciddi bir çalışma yapmak gerekmektedir.

Bu güne dek elimizdeki en önemli tek kaynak "Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri" idi. Ama artık, Doğu Gürcüstan'ın büyük bir bölümünü - Aşağı Kartli'yi-kapsayan "1728 Yılı Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri" iki cilt halindeelimizde bulunmaktadır. Bu belge, Gürcistan'm geçmişi hakkındaki birçok konuyu öğrenmek açısından emsalsiz bir eserdir. Defterin incelenmesi, analiz edilmesi ve yayınlanması, ülkemizin geçmişiyle ilgilenen araştırmacılar için önemli bir hizmet olacaktır.

Bizler, şimdilik defterin bu iki cildini özel olarak inceleyip ülkemizin tarihi açısından ne derece önemli olduğunu belirteceğiz.

Defterin birinci cildi 528 sayfadan oluşmaktadır. Bir köşesinde şöyle bir not bulunmaktadır: "O (Allah) yardımcı olsun." Birinci cilt, Tbilisi, Gori, Saamilahvro, Satsitsiano Geniş Özet Defteri, bize Türkiye'den gönderilmişti. Her iki cilt birbirine bağlıydı ve sıra numaraları aynıydı (897). İstanbul arşivinde ise Defter, iki cilt halinde ama farklı sıra numaraları ile korunmaktadır. İlk cildin sıra numarası 900, ikincisinin ise 897'dir. Defterin birinci cildinde, Ksani, Aragvi, Baydari, Muhrani, Trialeti, Gomareti ve Kaikuli hakkında bilgiler bulunmaktadır (Yıl: 1140). Defterin ilk yaprağında sultanın tuğrası ve şu not bulunmaktadır: "Sultan Ahmet Han, Mustafa Han'ın oğlu dalma zaferle". Osmanlı Sultanı III. Ahmet'ten söz edilmektedir (1703-1730).

Defterin birinci cildiyle beraber, Vakıf Name'nin tam metni de bulunmaktadır. "Tbilisi şehri, Yüksek Krallyet Kapısı'nın yeniçeri ailesinin ağa vekili yüce Haski El Hac Ali tarafından Vakıf Kanunnamesi" adı altında hazırlanmıştır. Vakıf Name'nin yayınlanmasına bağlı olarak elimizde birkaç belge bulunmaktadır.

Defterle beraber kanunname bulunmamaktadır. Ama, Gürcüstan'daki Osmanlı bilimince hiç bilinmeyen Vakıf Name'nin tam metni bulunmaktadır. Şimdiye dek Gürcüstan'da üç yerde vakıfların var olduğunu biliyorduk: Tbilisi, Gori ve Trialeti. Başka yerlerdeki vakıfların varlığı son zamanlara kadar bilinmiyordu. Tbilisi defterinde ise, Vakıf Name'nin tam metni özel olarak yazılıdır. Bu metinde Gürcüstan'daki vakıf ekonomilerine geniş yer verilmiştir. Bu Vakıf Name'ye göre bir çok konunu açığa çıkması mümkündür. Bu belge, XVIII. yy. ikinci yarısının sonlarına yakın Tbilisi vilayetinde bulunan Vakıf Name'den söz etmektedir. Burada, Tbilisi vilayetinde vakıf için ayrılan toprakların, yerel halkın müslümanlaştırılması safhasını ve Tbilisi vilayetindeki vakıfların geliştirilme alınını açıkça görmekteyiz.

XVI. y.y. ikinci yarısından itibaren tüm güneybatı Gürcüstan'm, Osmanlılar tarafından işgal edilen yerlerindevarolan sayısız vakıf topraklarına ilişkin birçok belge bulunmaktadır. Samtshe-Saatabego'nun Osmanlılar tarafından işgali safhasında bile Gürcü topraklarının işgal edilerek ve vakıf toprağı olarak ilan edilmesine sık rastlanıyordu.

Şunu da belirtmek gerekir ki, tüm Güney Kafkasya'yı işgal eden Osmanlı serdarı Lala Mustafa Paşa'nın Samtshe'de birçok toprağı vardı. XVI. y.y. 70'li yıllarına ait belgelerden birinde Lala Mustafa Paşa'nın tuttuğu topraklarda vakıfların gelişmesiyle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu belgeyle, Gürcü vilayetlerindeki müslümanlaştırma ve vakıf hakimiyetine geçişin nasıl olduğu açıkça görülmektedir. Bu tür vakıfların en güçlü sahibi Lala Mustafa Paşa idi. Tüm Güney Gürcüstan vakıf hakimiyetleriyle doluydu ve sadece İslam adaleti geçerliydi.

Vakıf sisteminin, ekonomisinin, yapısının ve diğer konuların dikkate alınması bakımından en büyük eser olan "Vakıf Name", Tbilisi'de bulunan vakıflara değinmektedir. Bu dönemde vakıfların faaliyetinde bulunan ve vakıflar sistemine dahil olan topraklar Vakıf Name ile beraber bulunmaktadır. Bu tür topraklar yeterince çok idi.

Tbilisi Defterinin birinci cildinde verilen Vakıf Name'nin tam metni, vakıflar sisteminin, sadece İslam aleminde değil, Gürcüstan'da da ne denli güçlü ekonomik olanaklara sahip olduğunun açık bir kanıtıdır. Kartli'de Osmanlıcılığın yerleşmesinden birkaç yıl sonra Tbilisi çevresinde ve yakın yerlerde vakıfların toprak mülkiyeti çokyaygın imiş. Vakıfların sahipleri, camilerin yöneticileri ve diğer müslüman kişiler idi. Onların gelirleri oldukça yüksek idi. Tbilisi Defteri'nin ilk cildinin önemli bir bölümünü, Gürcü topraklarını başarıyla yöneten vakıfların sahipleri oluşturmaktadır. Şimdi, bu toprakların sahipleri müslümanlardır. Onların büyükleri de elbetteki müslümandır ve müslümanlıkla ilgili vaizler vermektedirler.

Tbilisi Defteri'nin ilk on sayfasında içindekiler bulunmaktadır. Öncelikle Gori kazasından söz edilmektedir. Gori'ye birkaç nahiye girmektedir. Nahiyelerin ilki Satsitsiano'dur. Yani Tsitsişvilliler'in nahiyesidir. Bu nahiyede 134 köy bulunmaktadır. Köyler hakkındaki çeşitli veriler detaylarıyla anlatılmaktadır. Tüm camilerin adları, gelirleri, nüfusu, bu köylerde oturanların isimleri sayılmıştır. Hangi camiye bağlı ne kadar kişi olduğu tam olarak verilmiştir. 24. sayfadan 83. sayfaya kadarTbilisi topraklarında bulunan müslüman kuruluşlardan söz edilmektedir.

Kapsamlı içindekiler bölümünden sonra Defter, Tbilisi kalesi olan Rabat'ın tanıtımıyla başlamaktadır. Burada 120 hane bulunmaktadır.Halk genellikle Ermeni ve Yahudiler'den oluşmaktadır. Gürcüler de vardır. Daha sonra Mite kilisesi gelmektedir. Burada 85 hane bulunmaktadır. Gürcüler ve Ermeniler yaşamaktadır. Daha sonra Pehayni kilisesinden söz edilmektedir. Hane sayısı 102'dir. Halkı genellikle Ermeni ve Gürcüler'den oluşmaktadır. Sonra Sahaki kilisesi gelmektedir. Hane sayısı 680'dir. Nüfusu oldukça kalabalıktır ve çok çeşitli milletler vardır. Sonra Muğani kilisesi vardır. Hane sayısı 111'dir. Nüfusunu genelde Ermeniler ve Türkler oluşturmaktadır. Sırada Noraşeni kilisesi vardır. Hane sayısı 355'tir. Sırada Kartaki kilisesi vardır. Az nüfuslu bir yerdir. Hane sayısı 35'tir. Burada da çeşitli milletler vardır. Genelde Gürcüler ve Ermeniler bulunmaktadır.

Cigraşeni Kilisesi'nin çevresindeki nüfus oldukça kalabalıktır. Hane sayısı 545'tir. Köy oldukça büyüktür. Yaşayanların çoğu Gürcüler ve Ermeniler'dir.

Bir sonraki kilise Sletinşahi'dir. Hane sayısı 259'dur. Sırada Ançişhati kilisesinin patrikhanesi bulunmaktadır. Hane sayısı 155'tir. Yaşayanlar Ermeniler ve Gürcüler'dir. Ançişhati Kilisesi'nde nüfus sayısı azdır. Hane sayısı 55'tir. Bu bölümde yaşayanların listesi de bulunmaktadır. Görevleri, yol bakımı ve yolları korumaktır.

"Defter"e göre Vanki Kilisesi'nin hane sayısı 16'dır. Vanki Kilisesi'nden sonra Suharkis Kilisesi gelmektedir. Hane sayısı 333'tür.

Burada, yerli nüfusunun sayısı oldukça az olan küçük bir kilise bulunmaktadır. Sadeve 25 hane vardır. Halkı genelde Gürcüler'den oluşmaktadır. Ova tarafında bulunan Alem Kalem kilisesinin de nüfusu oldukça azdır. Hane sayısı 52'dir ve Gürcü-Ermeni halklarından oluşmaktadır.

Son olarak hane sayısı 90 olan ve tamamı Gürcüler'le Ermeniler'den oluşan Amo kilisesinden söz edilmektedir.

1728 yılı Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri'ne göre Tbilisi civarında bulunan kilise-camilerin durumu kısaca böyledir. Tbilisi'nin birçok kilisecamiyle çevrelendiği açıktır. Buralarda yaşayan belli görevleri yerine getirmekle yükümlüydüler.

Aynı bölümde Mukata denen, özel mülkiyete ait toprak parçaları da bulunmaktadır. Bunlar birçok vergelerle yükümlüdürler: Gümrük vergisi, uzunluk-ağırlık birimleri, terazi... Aynı zamanda, tütün, meyve, pazarda satılacak mallar; özellikle atlar, köle olan kadın ve erkekler için de vergiler vardı. Kiremit evler, özel mülkiyette bulunan vakıf camileri, Kura nehrinde tutulan balıklar, devlet arazilerinde bulunan bağ-bahçeler, nehirlere kurulan değirmenler de kaç gözlü olduğuna bakılarak vergilendirilliyordu. Dar'phaneler de unutulmamıştı.

Aynı bölümde Tbilisi beylerbeyinin hasslarına[1] yüklenen vergiler de sayılmaktadır. Bunların miktarları oldukça yüksektir. Tbilisi beylerbeyinin yükümlü olduğu vergiler Defterde özel olarak sayılmıştır. Özel olarak, Tbilisi beylerbeyinin hassı İsfencin vergisi Tbilisi için bile 440760 akçadır. Subaşılık, Tbilisi hassı için 12000 akça ödemektedir. Yüce vezir İshak Paşa Şerif'in mütevellisinden yıllık 3000 akça alıyordu. Tbilisi beylerbeyi kendi hassından, gelir olarak timarları[2]

1 Hass: Osmanlı İmparatorluğunun ilk zamanlarında, devletin büyüklüklerine ayrılan yıllık geliri yüz bin akçadan fazla olan arazzi.

2 Timar: Sipahiye verilen öşrü alınacak arazi

olan Tbilisi livası, Ermenistan, Akça Kala, Kazak, Gori, Yukan ve Aşağı Kartli, diğer başkent hasslarından, Miriiva hassından, zeametler, vakıflar ve sultanın damadının hassından bad-ı heva olarak yılda 60000 akça gelir elde ediyordu. Tbilisi hassından beyt al-mal olarak 12000 akça alıyordu. Gümrük vergileri de düzenlenmişti.

Damgalama vergisi olarak da her bir okkadan dörder akça, her bir koyunun her bir okkasından 2-2 akça alınıyordu. Hassın beylerbeyine 14000 akça veriliyordu.

Didube'nin genel gelirleri 54820 akçadır. Dükkanlara icar uygulanıyordu. Kalenin dış mahallelerinde 30 kadar dükkan sayılmıştır. Yılda 7560 akça ödenmesi gerekiyordu. Tbilisi fırıncılarının yılda 5390 akça ödemeleri gerekiyordu. Hepsine 191084 akça vergi yüklenmişti. Günlük gelirleri 299 akça olan farklımeslekler den kişiler de sayılmıştır. Yıllık ise 106440 akçadır.

Bir caminin gelirinden de sözedilmektedir. Camiye yüklenen her tür vergi gözönüne alınmıştır. Her türlü gelir ve giderleri hesaplanmıştır. Genel toplam alınmıştır. Sonraki sayfalarda, cami çalışanlarının yaptığı işler, gelirleri ve mevkilerinden söz edilmektedir. Günlük olduğu gibi yıllık vergi miktarları da sayılmıştır.

Bir sonraki sayfada şu köyler sayılmıştır: Nisakuri, Şaverdi, Gunda, Karisi, Navtlull, Bakal Kendi, Araşenda, Çuğureti. Her bir köy belli miktarlardaki vergileri ödemekle yükümlüydü. Aynı bölümde, toplamı 4000 akçayı bulan vergilerin listesi vardır. Bu miktara şu vergiler girmektedir: At, tapu-i zemin, deştiban, öşrü bagat resmi govare, resmi arusane, resmi aslab, nispi badhava vb.

Halabir'e bağlı olan Didube köyünden de söz edilmektedir. Köy 32 haneden oluşmaktadır. Vakıf topraklarının günlük geliri 250 akçadır. Didubi nüfusunun tamamı her tür vergiyi ödemektedir. Halkın hemen hemen tamamı Gürcü'dür. Daha sonra Avlabari'ye bağlı Rabati'den söz edilmektedir. 76 haneden oluşmaktadır. Halkı genelde Gürcü'dür. Rabati halkı isfene ve diğer vergileri ödemektedirler. Genel toplamı 15000 akçadır.

Daha sonra vakıf medresesi, çalışanları ve aldıkları ücretler anlatılmaktadır. Ücretlerinin miktarları ve vergilerin toplamı alınmıştır. Bu açıdan medrese çalışanlarının mevkileri ve yaptıkları işler ilgi çekicidir.

Daha sonra Gori livası anlatılmıştır. İlk olarak Tsitsişvililer'in hakimiyetindeki Sisi, diğer adıyla Satsitsiano nahiyesi incelenmiştir. Mezarlık (Gorhane) kilisesine yakın olan Sahdili köyünden söz edilmektedir. Burada 51 hane kayıtlıdır. Bu köyde vakıflara, hasslara ait olan topraklar gibi boş olan topraklar da bulunmaktadır. Bu köyün halkı her tür vergiyi ödemektedir. Vergilerin toplamı 25560 akçadır.

Sonraki köyün adı Satal Kami'dir. Köyde kimse yaşamamaktadır. Üçüncü köy Dzegvi köyüdür. 55 haneden oluşmaktadır. Köy her tür vergiyi ödemektedir. Ödenen vergilerin toplamı 3230 akçadır. Bu köyden sonra Sashuri köyü gelmektedir. 43 haneden oluşmaktadır. 18190 akça vergi ödemektedir. Defterde hiçbir Gürcü vergisi kayıtlı değildir. Tbilisi vilayeti defterinin her iki cildinde de sadece Osmanlı vergileri ile ilgili bilgilerden söz edildiği açıkça görülmektedir. Hiçbir Gürcü vergi türü defterde yoktur. Açıkça görülüyor ki, bu kaynak, Osmanlı vergileri ve vergi türüyle ilgili her türlü konuyu incelemek açısından en mükemmel eserdir.

Kudalcti köyü Satsitsiano'ya bağlıdır. 94 haneden oluşmaktadır. Köyde soylular da bulunmaktadır. Tüm köy halkı sadece Osmanlı vergilerini ödemektedir. Vergilerin toplamı 35730 akçadır. Satsitsiano'da kimsenin yaşamadığı köyler de bulunmaktadır. Bu köyler, Kvetdia Handaki ve Kesurmisi'dir. Onlar da vergi ödemekle yükümlüdürler. Biri gelirinin 2000, diğeri de 1900 akçasını vergi olarak ödemektedir.

Sonra Azani köyünden söz edilmektedir. Hane sayısı sadece 7'dir. 3869 akça ödemektedir. Onu küçük bir köy olan Vatirtubani izlemektedir. Geliri 4500 akçadır. Sırada birkaç tane boy köy bulunmaktadır. Bunlardan sonra Zanadik köyü gelmektedir. Hane sayısı 55'tir. Köy, sadece Osmanlı vergilerini ödemektedir. Burada Buadiki mahallesi bulunmaktadır. Toplam getiri 26050 akçadır. Sırada Hakurisi köyü vardır. Geliri 6930 akçadır. Şua Ubani ve Baş Ubani olmak üzere iki mahallesi bulunan Konsho köyünün ödediği on tür verginin miktarı 29250 akçadır. Bu köyde ovalar bahçeler ve diğer ziraat alanları bulunmaktadır.

Bunlar dışında defterler şu köylerin de isimlerini bulunmaktadır: Mitahi, Ertatzminda, Ahalkalaki, Gomi, Handaki, Abano Kara, Ağaci, Pitareti, Sisireti, Hidistavi, Kvahvell. Bunlarla beraber, Grakati, Bnavisi, Thilnara, Kareli, Agara, Bosleti, Erkneti vb. gibi çok sayıda yahudi mahallesi de bulunmaktadır. Tamamı 132 köydür. Bunlardan bazıları boştur. Satsitsiano'nun yeterince büyük bir yer olduğu görülmektedir. Buraya ait köylerin çoğu yeterince güçlüdür.

Satsitsiano'yu Petre bölgesi izlemektedir. Bu bölgede 41 köy bulunmaktadır. Her bir köy belli miktarlarda vergiyi ödemekle yükümlüdür. Bu vergileri yerli halk ödemektedir. Halkın tamamı Gürcü'dür. Vergilerin genel toplamı 40360 akça-

dır. Bu bölgenin köylerinde yaşayanlar da diğer köyler gibi her tür Osmanlı vergilerini ödemektedirler. Osmanlılar'ın, 5-6 yıllık hakimiyetleri boyunca buraya kendi sosyo-politik sistemlerini yerleştirdikleri açıkça görülmektedir. Petre bölgesine şu köyler girmektedir: Papa, Çobishevi, Sadgeri, Ahaldaba, Zanavi, Çala, Likani, Kortaneti, Ahanoshevi ve daha birçok köy.

Çobishevi oldukça büyük bir köydür. 110 haneden oluşmaktadır. Bu köy de her türlü vergiyi ödemektedir. Vergilerinin toplamı 38940 akçadır. Buna karşılık Sadgeri oldukça küçük bir köydür. 24 haneden oluşmaktadır. Ama hepsi vergi ödemektedir. Bazı köylerin yanında, yaşayanlarıyla ilgili önemli ölçüde bilgiler verilen büyük mahallelere de yer verilmiştir.

Ahaldaba köyü de yeterince büyüktür. Birkaç mahalleden oluşmaktadır. Tüm Ahaldaba'nın hane sayısı 103'tür. Genel vergileri 15000 akçadır. Hane sayısı çok az olan köyler de vardır. Defterin 185.sayfasından 214. sayfasına kadar Petre Livası'na yer verilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Petre Livası'nda 41 köy bulunmaktadır.

Sırada Gori kazasındaki Saamilahvro nahiyesi vardır. Tbilisi vilayetinin en büyük nahiyelerinden biridir. Çok fazla köyünden söz edilmektedir. 214. sayfa ile 370. sayfa arası ona ayrılmıştır. Saamilahvro'da 163 köy bulunmaktadır. Her bir köy ile ilgili nüfus, vergi türleri, toprak mülkiyeti şekilleri ve diğer konular tam olarak verilmiştir.

Saamilahvro Kvişheti köyüyle başlamaktadır. Bu köy Taşkari'ye yakındır. Sadece Kvişheti'de 145 hane bulunmaktadır. Genel vergilerle birlikte bu köy 65770 akça vergi ödemektedir. Köyün yeterince büyük olduğu görülmektedir. Saamilahvro'da bu tür köyler çoktur. Defterde Suraml köyüne de yer verilmektedir. 255 haneden oluşmaktadır. Yerli halk her türlü Osmanlı vergisini ödemektedir. Genel vergileri 15000 akçadır. Burada Yahudi halk da bulunmaktadır. Onların isimleri de sayılmıştır.

Aynı yerde, oldukça küçük bir köy olan Hasur'dan da söz edilmektedir. Bu köyde sadece 15 hane bulunmaktadır. Şu köylerin isimleri de yer almaktadır: Oslauri, Ahali Sopeli, İtria, Çumateleti.

Saamilahvro'daki Daka köyü de oldukça büyük bir köydür. Hane sayısı 103'tür. Vergileri 33300 akçadır.

Zadlevi'nin de oldukça büyük bir köy olduğu görülmektedir. Hane sayısı 128'dir. 37870 akça ödemektedir. Avlevi köyünün hane sayısı 108'dir. Genel vergileri 30840 akçadır. Metehi köyü oldukça küçük bir köydür. 29 haneden oluşmaktadır. Her türlü vergiyi ödemektedir. Yerli halk 12320 akça ödemektedir. Aynı şekilde Sağolaşenide küçük bir köydür.

Shlovani çok büyük bir köydür. Hane sayısı 205'tir. 66832 akça ödemektedir.

Aynı yerde şu küçük köylerden de söz edilmektedir: Tamaraşeni, Kurta, Urbnisi. Buna rağmen Ruisi oldukça güçlüdür. Burası Recep Paşa'ya ait bir vakıf olarak tanıtılmaktadır. Oldukça kalabalık bir köydür. Hane sayısı 449'dur. Yerli halkı her türlü vergiyi ödemektedir. Miktarı 196620 akçadır.

Bu büyük vakıf topraklar ile ilgili bilgilerden sonra bazı soylar arasındaki sınırlarla ilgili konulardan söz edilmektedir. Daha sonra, vakıf kuruluşlar olan camilerdeki bazı kişiler, maaşları, belirli şekilde vergilendirilen bağ-bahçeler ve gelir kaynakları hakkında bilgiler verilmektedir. Daha sonra saygıdeğer camilere su boruları yapmakla ilgili bilgiler vardır. Aynı yerde şu bilgi bulunmaktadır: Saygıdeğer bir caminin mütevellisinin eliyle farklı yerlerde kullanılmak üzere belli bir miktar ödensin, yani yılda 9600 akça ödensin. Aynı şekilde caminin mütevellisi tarafından 9400 akça farklı harcamalar için ödensin.

Ileltubani de oldukça güçlü bir köy görünümündedir. 137 haneden oluşmaktadır. Vergilerin toplam miktarı 44964 akçadır. Tartiza köyü oldukça küçük bir köydür. Köyde 36 hane bulunmaktadır.

Saamilahvro hakkındaki bilgiler kısaca böyledir. XVIII. y.y. sonlarındaki Saamilahvro tarihi açısından çok fazla ilgi çekici bilgiler bulunmaktadır. Görüldüğü gibi 130'dan fazla köy hakkında veriler bulunmaktadır. Sözü geçen kaynakta, Ksani ve Aragvi dağ boğazı bölgelerindeki köyler hakkında bilgiler de bulunmaktadır. Aynı zamanda, Gucareti, Trialeti, Gomareti, Kaikuli ve diğer bölgeler hakkında da detaylı bilgiler vardır.

Defterin bir sonaki sayfasında Ksani ve Aragvi'nin köyleri tanıtılmaktadır. 52 köyden sözedilmektedir. toplam gelirleri, nüfusları, onlara yüklenen vergilerin toplam miktarları belirtilmektedir. Ahalgori köyünün diğerlerine kıyasla büyük olduğu görülmektedir. Köy 67 haneden oluşmaktadır. Yerli halka yüklenen vergilerin toplamı 22570 akçadır. Aynı yerde köyler arasındaki sınırlardan da sözedilmektedir. Köylerin nüfusu oldukça azdır. Duşeti de oldukça büyük bir köy görünümündedir. 53 haneden oluşmaktadır. Toplam 20140 akça Osmanlı vergilerini ödemektedirler. Bu bölgede bulunan şu köylerin de isimlerinden söz edilmektedir: Çala, Ahalubani, Ahalgori, Çargali, Bodorna, Arhoti, Bazaleti, Hando, Argüni vb.

Ksani ve Aragvi'ye bağlı köylerin sonunda Gori Kalesi, Rabati ve Gori mahallesinden söz edilmektedir. Burada birkaç mahallenin de adı geçmektedir: Rostomi, Vardisubani, Karnaki, Kovladtzminda, Parsadani. Gori 262 haneden oluşmaktadır. Halkı çok çeşitlidir. Ermeniler, Türkler ve Gürcüler bulunmaktadır. Bağ ve bahçeler çok sayıdadır. Vakıf toprakları, bostanları, ovaları bulunmaktadır. Hepsinin kendi sahipleri vardır. Değirmenler de vardır. Halkı her türlü Osmanlı vergisini ödemekle yükümlüdür. Başka harcamalar da dikkate alınmıştır. İmam, müezzin ve diğer özelliklerdeki vergiler de dikkate değerdir.

Defterin sonraki sayfalarında Muhrani Livası'ndan söz edilmektedir. Köy sayısı 45'tir. İlk köy Ashita Kilisesi'dir. 12 haneden oluşmaktadır. Muhrani'nin 45 köyünden sadece 6'sında yerleşim vardır. Diğer köyler boştur. Buna rağmen her köy belirli miktarlardaki vergileri ödemekle yükümlüdür.

Daha sonra Defter'de Trialeti kazasına bağlı köyler incelenmiştir. 83 köyün adı vadır. İlk köy Andarazi Kebir'dir. Tbilisi beylerbeyinin hassıdır. Burada 80 köyün adı vardır. İlk köy Andarazi Kebir'dir. Tbilisi beylerbeyinin hassıdır. Burada 80 hane bulunmaktadır. Köy, vergi olarak 18714 akça ödemektedir.

Trialeti halkının çoğunluğu Gürcü'dür. Yerli halk Osmanlı vergilerini ödemektedir. Her bir köydeki yerli halkın sayısı yeterince azdır. Defterde köyler arasındaki sınırlardan da söz edilmektedir. Yerleşimin olmadığı köyler de vardır. Bunlar da belli miktardaki vergileri ödemekle yükümlüdür. Ahalşeni yeterince büyük bir köy gibi görünmektedir. Nüfusu 70 tir. 25333 akça vergi ödemektedir. Tbilisi beylerbeyinin hassalarından biri olan Bazadi köyünün nüfusu 60'tır. Ödediği vergi miktarı 25074 akçadır. Trialeti nahiyesine bağlı köylerin bazıları boştur. 83 köyün hepsi vergi ödemektedir. Genel olarak küçük köylerdir. Büyükçe köylerde vardır. Herşey vergilendirilmiştir. Bazı köyler arasındaki sınırlar kesin olarak belirlenmiştir.

Bir sonraki nahiye Gomareti'dir. 17 köy tanıtılmıştır. Gomareti nahiyesindeki en büyük köy Büyük Gomareti'dir. Ermenistan'ın baş Livası olarak kabul edilmektedir. Gomareti'ye alttır. Bu köyün hane sayısı 108'dir. Ödedikleri vergi miktan 30000 akçadır. Diğer köyler oldukça küçüktür. Vergiler her yerde Osmanlılar'a göredir.

Bir sonraki yönetim birimi Gucareti'dir. Köy sayısı 16'dır. Köylerin hepsi küçüktür. Herkes vergileri ödemekle yükümlüdür. Köylerin önemli bir bölümü boştur.

"Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri" nin son bölümü Tbilisi vilayetindeki Kalkulu kazasıdır. 51 köy ve 10 yerleşim biriminden oluşmaktadır. Kalkuli'nin ilk köyü Kazanc'dır. 190 haneden oluşmaktadır. Sarkisi mahallesi de buradadır. Yerli halkın ödediği toplam vergi miktar 85000 akçadır. Burada pazarda satılmak üzere belirlenen malların fiyatlarından da söz edilmektedir.

Berberler ve diğer zorunlu kuruluşlara yüklenen vergiler de burada belirlenmiştir. Halkın çoğunluğunu Ermeniler oluşturmaktadır. Türkmen ve Gürcü boyları da vardır. Burada yerleşimin olmadığı köyler de vardır. Bazı köylerdeki hane sayıları 40-50 civarındadır. Her şey vergilendirilmiştir. Köyler arasındaki sınırlar hakkındaki bilgiler özel olarak verilmiştir. "Defter"in tüm sayfası sınırların oluşturulması ile ilgilidir. Köyler arasındaki olyalarla ilgili bilgiler verilmiştir.

Kızıl Koçi köyü oldukça büyük bir köydür. 146 haneden oluşmaktadır. 52702 akça vergi ödemektedir. Halk genelde Ermeniler'den oluşmaktadır. Türk asıllılar da vardır. Köyler arasındaki sınırlara çok dikkat edilmektedir. Her bir köy arasındaki sınır tam olarak belirlenmiştir. Yerleşimin olmadığı köyler de vardır.

"Defter" 'in birinci cildi köyler arasındaki sınırların kesinleştirilmesiyle bitmektedir. "Defter"in son safası 528. sayfadır. Burada defterin yazıldığı tarih de bulunmaktadır. Şöyle yazmaktadır: "1140 yılı Recep ayının 24'ü. (7 Mart 1728) Kitabın başında, daha doğrusu içindekilerin sonunda, 12 köy ödediği belli miktardaki vergilerle yer almaktadır. Örneğin: Halabari nahiyesi: 1/Halabari köyünün rabatı-15000 - 2/Nakuri köyü - 2000, 3/Nakrilu köyü - 2000, 4/Kudisi köyü - 2000, 5/Şaverdusi 2000, 6/Kund Kiri köyü 3000, 7/Bubiluci köyü - 2500, 8/Nakit Kendi köyü - 2300, 9/Araşenda köyü - 3000. 10/Çuğureti köyü - 4300. 11/Didube köyü - 54820, 12/Teleti - 5280.

"Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri"nin ikinci cildi 558 sayfadır. İkinci cilde göre, Tbilisi Vilayeti'ne oldukça geniş topraklar giriyordu. Biz aşağıda, Tbilisi Defteri'nin ikinci cildinde adı geçen bölgelerin durumlarını, burada bulunan vergileri ve diğer konuları inceleyeceğiz.

"Defter"in ikinci cildi Tbilisi Vilayeti'ne giren köylerle başlamaktadır. Her şeyden önce Sabaratlano nahiyesi anlatılmaktadır. Sabaratlano nahiyesine giren köylerin isimleri sayılmaktadır. Her bir köy uygulanan vergiler, nüfusu ve mahiyeti hakkında bilgiler verilmektedir. Aynı yerde köye uygulanan vergilerin toplamına da yer verilmektedir. Köyün hane sayısı, bazı vergi türleri ve miktarlar sayılmaktadır. Bölgede uygulanan vergi türlerinin farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

"Defterler"de binden fazla köyün adı geçmektedir. Herköye uygulanan vergi nıktarlarıda yazılıdır.

Aynı yerde Tbilisi çevresindeki köylerin adları da vardır: Armazi, Okroçana, Kocori, Tzkneti, Ahaldaba, Betania Lisi, Dığomi, Muhatgverdi, Teleti, Krtzanisi, Sarkineti ve daha birçokları... Kışlaklar ve cemaatlerden de burada söz edilmektedir. Tüm noktalar detaylarıyla sayılmıştır.

Defterde, her köy hakkında geniş bilgilere yer verilmiştir. Köyler arasındaki sınırlar hakkında bilgiler verilmiştir. İçindekiler bölümünde adları geçen 1000 köyden fazlası farklı mezralara alttır. Bu köylerden 300'ü Sabaratlano'ya alttır. 301. köy Dmanisi nahiyesine girmektedir. Dmanisi'den sonra belli sayıdaki köyler Baidari nahiyesine girmektedir. Baidari nahiyesine birçok cemaat ve kışlak girmektedir. 385. köyden sonra adı geçen noktalar, kışlaklar (cemaatler, yüzbaşılıkar) Timurci Hasanlu nahiyesine girmektedir. Bu topraklarm tamamı Tbilisi kazasına dahildir. Tüm Aşağı Kartli'nin cemaatler vs. Kışlaklarla dolu olduğu defterde açıkça görülmektedir. Buraların nüfusu oldukça fazladır.

Dağlı Türkmen boylarına özgü olan yataklar ve kışlaklar da oldukça fazladır. Bu dönemde Aşağı Kartli bölgesinin tüm topraklarında Türkmen boylarının çok olduğu açıkça görülmektedir. Gürcü hristiyan halkın hemen hemen hiç kalmadığını da söyleyebiliriz. Aşağı Kartli bölgesine çok sayıda Türkmen asıllı boylar yerleştirilmiştir. Gürcü halka hemen hemen hiç rastlamazsınız. Gürcü rahbanlarından söz edilmemektedir. Deftere göre Şulaveri Ermenistan'a alttır. Burada, bağlar, bahçeler ve köy sınırları hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Sulaveri'de çok üzüm bağı olduğu görülmektedir.

Önemli sayıdaki köyler Ermenistan nahiyesine dahildir. Köyler bölünürken tepeler, tepecikler, mezarlıklar ve yerel isimleri olan çoğrafik noktalara mutlaka işaret edilmektedir. Köyler birbirlerinden yerel isimleri olan birimlerle ayrılmışlardır.

597. köyden itibaren Taşiri nahiyesine giren köylerin kayıtları başlamaktadır. 644. köye kadar olan köyler Taşiri köyleridir. Daha sonra Pandzaki nahiyesine giren köyler anlatılmaktadır. Ançi nahiyesi Kazak livasına girmektedir. Bu nahiyenin belli miktarda köyleri vardır. 799. köyden itibaren Kazak livasına giren köyler başlamaktadır. Köylerin kayıtları Ançi nahiyesinden başlamaktadır. 855. köye kadar olan köyler Ançi nahiyesindedir. Daha sonra Cavarisa nahiyesi gelmektedir. Sonraki köyler bu nahiyeye dahildir.

Belli sayıdaki köyler Ahsabadi nahiyesine dahildir.

"Tbilisi Livası Büyük Defteri"nin ikinci cildi 1028 köy hakkında geniş bilgiler vermektedir. Adı geçen köyler hakkındaki bilgiler detaylarıyla verilmiştir. Bazı vergi türleri, o dönemdeki Doğu Gürcüstan'ın sosyal ekonomik durumu, halkın etnik yapısı, dini yapısı ve diğer birçok konu anlatılmaktadır.

"Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri"nin I. ve II. cildi, XVIII. y.y. ikinci çeyreğindeki Kartli'nin sosyal, ekonomik, politik durumunu ve diğer konularının incelenmesi açısından mükemmel kaynaklardan biridir. Defter, ülkenin durumu hakkında bol malzeme vermektedir. Aynı değeri taşıyan ilk kaynak "Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri'dir. Zamanında Sergi Cikia bu defteri üç kitap halinde yayınlamıştır. "Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri", Kartli tarihi açısından en az onun kadar önemli bir kaynaktır. Adı geçen defter, Gürcüstan tarihi ile ilgili birçok soruyu cevaplamaktadır. Bugün ise, "Tbilisi Vilayeti Büyük Defteri"nin her iki cildinin de hızla açığa çıkarılması ve yayınlanması, Gürcü Türkolojisi'nin ertelememesi gereken bir problemidir.

Gürcüce'den Çeviren: Hacer ÖZKAN (İREMADZE)

Çveneburi Kültürel Dergisi'ni

Temsil edebilecek, Gürcü Kültürünü bilen, insan ilişkileri iyi ve dergimizin satışını gerçekleştirecek /yeni aboneler bulabilecek "Bölge Temsilcileri" aramaktayız.

Lütfen dergimize şahsen veya yazılı olarak müracaat ediniz.

Sümerler'le İlgili Kısa Notlar

Zurab KAPİANİDZE

Bizim başlangıcımız, M. Ö. 5604 yılındadır. Yani, İsa'dan önce 5604 yılında bizim Adem ile Havva'mız yaratıldı.

Bu iki isim, yeryüzündeki insanlık soyu açısından genelleştirilmiş isimlerdir.

Bizim atalarımız ve soyumuz olan Adem ile Havva'nın adı Sümerler idi.

Sümer, Gürcü halkının ilk adıdır. Onların bu adı binlerce yıl boyunca birçok kez değiştirildi.

Adının ne olduğu ve neden sık sık değiştirdiklerini ve Adem ile Havva'nın neden insanlık soyunun genel adı olduğunu yazımızın ilerleyen satırlarında anlarsınız.

* * *

Bu yazının görevi, her Gürcü'nün ve Gürcüler'le kan bağı olan akraların aranması, Sümerler'in kollarına ayrılan halkların, boyların ve insanların bulunmasıdır.

* * *

Rahmetli Şota Rustaveli'nin eseri "Kaplan Postlu Şövalye"de de yazılı olan güneş sistemini 12. yüzyılda nereden bildiğini Gürcü halkının öğrenmesini istiyorum. Üstelik, bundan yüzlerce yıl sonra bile Avrupalılar, Cordano Bruno'yu, dünyanın yuvarlak olduğunu iddia ettiği için yakıyorlardı.

* * *

Leonti Mroveli, putperestlik panteonu hakkında bunları neden söylüyordu –"Güneş'e ve Ay'a, beş yıldıza saygı gösteriyorlardı (Gürcüler) ve görünmez, her şeyi yaratan Tanrı'ya hizmet ediyorlardı."

* * *

Rustaveli, Tanrı'ya şöyle seslenliyor: "Evreni kendi gücüyle yaratan, göksel varlıklara göklerden nefes üfleyen Tanrı, bizlere dünyayı verdi ve ona sayısız renklerle sahibiz... Ey tek olan Tanrı'm, her bedenin yüzünü sen yarattın."

* * *

Sümerler yeryüzüne 7600 yıl önce demirle birlikte geldiler. Kafkasya efsanesine göre, Amiran'ın demirle, zincirle, balyozla vb. birlikte anılmasına ve bu efsanenin dertliliğine ne Gürcüstan'da ne de dünyada kimse kulak asmaktadır.

* * *

Amiran'ın, insanlık soyu tarihinin ve tanrıyla eşleşmesinin tek efsanesi olduğunu, dünyadaki bilim adamları bilmemektedir.

* * *

"M.Ö. 3000 yılında Sümerler'de ilk köy endüstrisi aletleri olan kazma ve pulluk vardı. Bunlar, ülkeyi kalkındırmanın ve zenginliğin ilk simgeleridir." (Kramer, "Tarih Sümerler'den Başlamaktadır.", sayfa 119) Bu bakış açısıyla, insanlık tarihi tamamen farklı bir görünüm ve içerik kazanmaktadır.

* * *

Mısırlılar piramitleri neden inşa ediyorlardı.

* * *

Gürcüler'in taş devri hiç olmamıştır.

* * *

İnsanoğlu hiçbir zaman maymundan gelmemiştir.

* * *

Ateş yeryüzünde icat edilmemiştir.

* * *

Şimdiki Gürcüstan'ın tarihi başka tarihlere uymaktadır. Özentilerle bizim mükemmel tarihimize, soyumuza ve varoluşumuza eziyet ediyoruz. Soyumuz ve yaşamamızın başlangıcını halkımın öğrenmesini istiyorum.

* * *

Eski Kolheti'de Kral Ayet var olduğu zamanlarda kral payesini dünyada hiç kimse taşımıyordu.

* * *

Gürcüler yeryüzüne neden ana toprak diyorlardı. Hiçbir millet gezegenimize bu adı vermemiştir. Halkımın, "ana" hitabının başlangıcının ne olduğunu bilmesini istiyorum. İlla Çavçavadze'nin bu konudaki fikrini biliyoruz. Ben sadece, bu hitabı astronomik açıdan değerlendirmek niyetindeyim.

* * *

Sümerler'in ibadet yerinin adı Armazi'dir. Armazi, Mtsheta'da da vardır. Mezopotamya ve Mtsheta'da bulunan aynı adlı ibadet yerlerinin ne kadar zamanlık biyografilerinin olduğunu kim bilebilir.

* * *

Gürcüstan'da rönesans hiçbir zaman olmamıştır. Rönesans (Yeniden yapılanma), sadece gelişmemiş milletlerde vardı. Genelde bu tür dönemler, kaprisli zamanların kaprisli, kitapsız insanları tarafından uydurulan dönemlerdi (Kitapsızdan kastını, evreni tanımayan insanlardır.).

* * *

Eski binyıllar ve eski kültürler öyle bitti ki, eski dünyadaki yeni millet olan Yunanlılar'ın çivi yazıları hiç yoktu.

* * *

Dansçılarımız karatenin vatanı Japonya'ya gittikleri zaman onlar bizim dans figürlerimizi gördüklerinde neredeyse konser yapılamaz hale gelmiştir. Bu hareketleri bizden başka kimsenin bilmemesi gerekir diye düşünüyorlardı. Hevsureti'de karate ibadethanesi vardır. Gürcüstan'da buna kimse ilgi göstermiyor.

* * *

İlahi alfabeyi yani Gürcü ilk alfabesini öğrenmekle ne tür "arkeolojik kazıların" tanıkları olacağımızı, bizim alfebemizin "tüm sırlarını" gençliğimize anlatmak istiyorum.

* * *

Gürcü ilk alfabesinin yeryüzündeki tüm alfabelerin baş harfi olduğunu halkım görecektir. Kendi tarihini seven halkımın bu araştırmalarda rol almasını sağlamak istiyorum.

* * *

1996 yılı insanın yaratılışının 7600'üncü yılıdır. 2000 yılı 7604'üncü yıl olacaktır. Bunu da okuyucu çizgisel, basit tabloyla anlayabilir.

* * *

Bu yazının Gürcü Halk Masalı gibi güzel ve mantıklı olmasını istiyorum.

Bu yazı aracılığıyla, Gürcistan'da Sümerler'in tarihine ilgi çekilmesini istiyorum. Sonuçta bu bizim tarihimizdir.

Bu tarihin, Gürcü halkının beyninde layık olduğu yeri bulmasını istiyorum. İlia Çavçavadze ve İvane Cavahişvili buna büyük ümitlerle bakıyorlardı. Bu gazete bu amaca hizmet etmektedir. Bu, eski ve yeni milletlerin büyük bir çabayla toprak döktükleri yoldur. Zaman ise binlere yılın tozunu döküyordu ve Sümerler adını taşıyan milletin çabası, güzellikler ve talihsizliklerle çevrili ama yine de mükemmel olan yaşamları gömülüyordu. Daha sonra, Ket'ler, Meshi'ler, Anadolulular, Kafkasyalılar ve Gürcüler gelmektedirler. Bunların araştırmalarını dünya bilim adamları hemen hemen tamamladılar.

Gürcü harf bilimi, yeryüzündeki tek ilahi alfabeyi, her bir harf sembölünün görünümünü, harf sembolleriyle işaretedilen göksel ilahları, bu ilahların Sümerler'den başlayan toplantı panteonlarını halkım ve topluma tanıtmak istiyorum.

Göksel ilahlar, yıldızlar yani tanrıların ilişkilerinin astronomik, geometrik ve matematiksel olarak nasıl bir bütün halinde olduğunu ve eski dünyanın Tanrılar'ı nasıl birbirinden ayırdığını halka anlatmak istiyorum.

Gürcü ilk alfabesinde ilahların ne derece doğrulukla düzenlendiğini halkımın bilmesini istiyorum. Sayın Ramaz Pataridze bunu incelemeye devam etti ve bu bilimi en yüksek seviyeye getirdi. Yabancıların paleografi, bizim ise harf bilimi dediğimiz, halk tarafından beğenilen ancak bilim adamlarının sırtını döndüğü, oldukça büyüyen bu bilim dalı İvane Cavahişvili ile başladı.

Karşı çıkmalar benim araştırmamı yüceltir. Bikala, kendini ve bu buluşun doğru olduğunu M.Ö. 5000 yılı Mezopotamya'sının plakalarını okuyarak ve çözerek kanıtlamıştır.

* * *

Halkımın tarihini saklamak için dünyayı etkileyecek hareketler oluyordu, amaç şu ya da bu milletin yeryüzünde ilk sırada olmasıydı. Bunu başarıyorlardı da. Gürcistan'ı ise "Başkalarının ülkesinde baş gösteren sorunlar yok ediyordu." Ama insanlığın sonsuz zulümlerinden kurtuldu ve "ne mutlu ki sesi yine çıkıyor."

* * *

Sümer bütün dinlerin başıdır ve onları birleştirmektedir. Bir zamanlar Sümerler'in bütün olan dinini, dünyanın o zamanlardaki dini yönden kitapsız olan milletleri, parça parça aldılar. Bununla insanları birbirlerinden uzaklaştırdılar, birbirlerine düşman ettiler ve yeryüzünde eziyet ve çileyi arttırdılar. Sanki Güneş Tanrı'ya ibadet edenler Ay Tanrı'ya ibadet edenlerin düşmanıydı. Sanki evrende Ay ve Güneş birbirlerinden ayrı düşünülebilirdi. Sanki Ay ve Güneş birbirine bağlantısız halde varolabiliyorlardı. Nasıl ki göklerde onları birbirinden ayırmak ve birbirinden ayrı düşünmek olamıyorsa, Sümer Tanrılar'ının birleştirdiği, güçlendiği ve daha inandırıcı kıldığı tüm dinler de aynı ilişki içindedir. Bunu ise gazetemiz bilimsel olarak inceleyecektir.

* * *

Astronomi dindir.

* * *

Alaverdi (Gürcüstan'da bir ibadet yeri) neden herkesin ibadet ettiği bir yerdir?

* * *

Almanlar'ın gamalı haç olarak kutsadıkları Svetitshoveli'nin (Gürcüstan'da bir kilise) güney duvarındaki dördüncü penceresinde neden haç vardır?

Oradaki müzede, M.Ö. 3000 yılına ait çanakta, haç resmi neden vardır?

* * *

Sümerlerin gök tanrısı Ani ve Gürcü ve İlk alfabesinin ilk harf simgesi neden birbirine bu kadar çok benzemektedir.

* * *

Bu alfabede ne sırlar gizlidir ve İoane Zosime neden özellikle thsili harf sembölünü seçmiştir.

* * *

Gürcü ilk alfabesindeki tan ile Sümerlerin göz sembolü neden birbirine benzemektedir ve bu görünümlerin yeryüzünde ne zamandan beri varolduğunu kimse bilmiyor.

* * *

İsa'yı okumak için Kudüs'e götürdükleri zaman, "ne kadar basit alfabeleri varmış" diye düşünerek şaşırmış ve öğretmenlerine kendisinin iyi bildiği ilahi alfabeyi öğretmeye başlamış. 2000 yıl boyunca bu alfabenin ne olduğu ve nereden geldiğiyle ilgilenen var mıydı?

* * *

İlahi alfabe yeryüzünde tektir.

* * *

Dünyadaki Sümerologlar ve büyük tarihçiler araştırmalarını bitirip, insanlık tarihinin Sümerler'den başladığını kanıtladılar... Mısırlılar Güneşi, Babilon'lar Ayı onlardan aldılar. Daha sonraki gelişmiş milletlerle ilgili bir şey söylemiyorum.

* * *

Ey yüce Tanrım, bu büyük yolda sen benim koruyucum ol. Tarihin dağıttığı, yenilgiye uğrattığı, ayırdığı halka sesimi ulaştır. Onları birleştirmek, akrabalıkları canlandırmak için bana yardımı et. Çünkü, kan Adem soyu için en büyük yaratıcı ve yöneticidir. Bu genetik mücadele Gürcüler'in birleşmesi açısından büyük ve aydınlık bir yoldur. Bu yolda, İlia, Vaja, Akaki, İakob, Miheil Cavahişvili, İvane, Konstantine, Galaktion ve Lado Asatiani de durdular.

Yüce Tanrı'm, halkın yardımı ve birlikteliğiyle bu yolu canlandırmamı sağla. Çünkü benim halkını akıllı, hikmetli ve büyüktür. Halkımla aramdaki karşılıklı anlayış aydınlık idi. Bundan sonra da böyle olacak ümidini taşıyorum. Halkımın, tarihinin bu gizlenmiş yoluyla mutlaka ilgileneceği ümidinide taşıyorum.

* * *

Eski adetleri, gelenekleri, halk efsanelerini halk masallarını, eski hikayeleri, halk kanunlarını, halk oyunlarını, açıklamalarıyla yöresel sözleri bilen her Gürcü ve tüm halk burada yer alabilir. Gürcüstan'ın her bir yöresi incelenecektir: Kartli, Kaheti, Salıglio, Svaneti, Samegrelo, Raça-İeçhumi, İmereti, Guria, Hevi, Mtiuleti, Tianeti, Hevsureti, Tuşeti, Mesheti, Cavaheti, Acara, Çaneti, Lazeti, Osmanlı Gürcüleri, Fereydan, Afrika'daki Gürcü boyları, Bak'lar, Afganistan'da bulunan Gürcüler ve Kafkasya'daki bize akraba olan halklar. Buralarda, Eski Gürcü adetleri ve alışkanlıkları iyice korunmuştur. Bu adetleri tüm Asya'da da aramalıyız. Çünkü, bilim adamları, Sümer kültürünün tüm Asya'yı eğiten bir kültür olduğunu kanıtlamışlardır. Bu adetleri, Gürcüleri çok yüksek seviyelere çıkaran ve tanrılarla eşdeğer gösteren eski Yunan halk söylentilerinde de aramalıyız. Okuyucuya herşeyi daha anlaşılır ve ayrıntılı anlatabilmemiz için sanırım sorular olacaktır.

Çeviren: Hacer ÖZKAN (İREMADZE).

Artvin Kökenli Sanayi'ci – İşadamı Dursun Atabek İle Yapılan Söyleşi;

Kökenim Artvin'den Geldiği İçin Bu Kültüre Saygılıyım

Osman Nuri MERCAN

***Çveneburi:* Sizi okurlarımıza nasıl tanıtmamızı istersiniz?**

D.Atabek: Kökenim Artvin'li olup 1947 yılında Erzurum Şenkaya'da doğdum. Evli, iki çocuk sahibiyim ve üniversite mezunuyum. Asansörü eğitimi ve ticareti ile uğraşıyorum. TASİAD (Tüm Asansör Sanayici ve İşadamları Derneği), Kadıköy Sosyal Yardımlaşma Derneği, Erzurumlular Vakfı, Artvinliler Hizmet Vakfı, Şenkayalılar Vakfı, Fenerbahçe Spor Klübü gibi kuruluşlarda üye olup, bir kısmında yönetim kurulu üyeliği ve başkanlık yaptım. 1991 genel seçimlerinde İstanbul 1. Bölge milletvekilliği aday adayı, 1994 mahalli seçimlerinde Kadıköy Belediye Başkanlığı'na aday adayı ve son mahalli seçimlerde ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi belediye başkanı aday adayı oldum. Dedem, Ali Rıza Atabek, Serv Anlaşmasına imza atmayan tek Osmanlı Komutanı ve bu hareketinden dolayı görevinden alınmıştı.

***Çveneburi:* Bize soyadınızla ilgili olarak, özellikle soyadınızla bağlantılı Bubinoğlu ve Hamşioğlu soyadları konusunda biraz bilgi verirmisiniz?**

D.Atabek: Bu konular tarihin derinliklerine gittiği için size ayrıntılı bilgi verme imkânım bulunmamaktadır. Babamın, dedemin soyadı Atabek'tir. Babamın annesi Hamşioğulları'ndandır. Anne tarafım ise Bubinoğlu'dur. Batumi'de o zamanlar mevcut Türk-İslam Cumhuriyetler Birliği Kelsi Hüseyin Bubinoğlu'nun Türkiye'ye gelen yeni nesildir. Şu anda Batumi'de yaşayan Bubinoğlu soyadlı akrabalarımız mevcuttur.

***Çveneburi:* Batumi'de olan akrabalarımızın şimdi kullandığı Gürcü soyadı nedir?**

D.Atabek: Bilemiyorum. Artvin'den bir akrabam Batumi'ye gittiğ birkaç yıl önce. O orda akrabalarımızla görüştü.

***Çveneburi:* Atabek soyadı nasıl oluştu?**

D.Atabek: Tam bilemiyorum, fakat bildiğim

Dursun Atabek

kadarı ile alim konumunda olan kişilere padişah tarafından verilen ad imiş. Bizim aile seceremize göre 1200 yılına kadar gidebiliyoruz. Daha gerisini bilemiyorum.

***Çveneburi:* Yazılı tarih ile gerçek tarih çok kez çelişki içinde. Bu Türkiye'de biraz daha fazla. Dünyadaki bütün tarihçilerin hemfikir olarak ortaya koyduğu gerçek şimdiki Artvin, Ardahan ve Rize illerini kapsayan bölgenin 1550 yıllarına kadar tamamen Gürcü toprağı olduğu ve Gürcü Krallığına ait olduğudur. Bu bölgede Gürcü uygarlığını yansıtan yollar, köprüler ve kiliseler mevcuttur. Bu bağlamda sizin soyadınız olan Atabek soyadı belki başka anlamlar da taşıyabilir. Artvin bölgesi Gürcüce "Saatabago" olarak adlandırılıyordu ve orda buhunan prensliğin adı "Samtskhe Saatabago" idi. Şimdi Gürcistan'da Saatabago kelimesinden gelen Atabagi soyadı vardır. Bu nedenle Atabek soyadınızı başka kaynaklardan da araştırırsanız daha gerçekçi bir sonuçlar elde edersiniz.**

D.Atabek: Böyle bir araştırma şansım yok. Bu konuda tek kaynak 1973 yılında yayınlanan Türk Kültürü Dergisi'dir.

Çveneburi: Bize Artvin ile ilgili geçmişinizden bahseder misiniz?

D.Atabek: Ben ilkokulu Artvin il merkezinde okudum. Evimiz, Artvin Lif Levha Fabrikası'nın kenarında idi. Ben anneannemizin yanında okudum. Sonra ortaokulu Şenkaya'da okudum. Liseyi Erzurum ve Artvin'de okudum. 1968'de İstanbul'a yerleştim ama Artvin ile ilgimiz hala devam ediyor. Orda evimiz, arazimiz ile akraba ve dostlarımız var, sürekli gidip geliyorum Artvin'e

Çveneburi: Batum ve Havalisi Kültür Dayanışma Derneği yönetim kurulu üyesisiniz. Bu ilgi ve bu kültüre düşkünlük kökenimizin ordan geldiğinemi dayanıyor?

D.Atabek: Tamamen kökümün ordan geldiğine dayanıyor. Benim geçmişim ordan geldiği için oranın insanlarına sıcak baktığım için böyle bir görevi üstlendim ve o kültürü yaşatmak için çalışıyorum.

Çveneburi: Geçmişten, büyüklerinizden gelen bir anı, olay ve size geçmişi özleten herhangi bir şey var mı?

D.Atabek: Öncelikle babamdan bahsetmek istiyorum. Babam, devletin bir kazasında mal müdürü idi. Devlet-vatandaş ilişkilerine son derece saygılı idi. Hem devletin ve hemde vatandaşın hakkını korurdu. O dönemde istikat vergisi vardı. Bu, mallardan alınan bir vergi idi. Vergiden kaçırılan hayvanları tespit etmek için dağlara tırmanır ve mağaralara girer, devletin beş kuruş vergisini ziyan etmezdi.

Bir de babamın amca çocuğu İstanbul eski belediye başkanı Dr.Fahri Atabek'i anmak istiyorum. Adnan Menderes'le birlikte Yassıada'da yargılandı. 1972 yılında ki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerini kaybedince o zaman Adalet Partisi Başkanı olan Süleyman Demirel hem Dr. Fahri Atabek'i ve hem de onun gibi İzmir Belediye Başkanlığı seçimini kaybeden Osman Kibar'ı yanlarına çağırdı ve kendilerine teklifte bulundu. F.Atabek İstanbul'a, Kibar ise İzmir'e vali atanacaklardı. İkiside bu teklifi "Halkın iradesine son derece saygılıyız. Halkın belediye başkanı seçmediği yere bu görevin üstünde görev olan valilik görevini kabul edemeyiz" diyerek geri çevirdiler. Ayrıca, Fahri Atabek, bugünkü değeri ile, 5-6 trilyon olan mal varlığını Zeynep Kamil'e hibe etmiştir. Dedem, Damat Ferit Paşa'dan önceki sadrazam Topçu 1. Feriki (orgeneral) Ali Rıza Atabek Paşa, Sevr anlaşmasına imza atmayan tek Türk komutanı idi. Ben böyle anlaşmaya imza atmam diyerek rütbelerini sökmüştür ve padişah tarafından azledilmiştir. Gerek baba tarafından gerekse anne tarafından olan büyüklerimi saygı ile anıyorum.

Çveneburi: Eğitiminiz ile iş alanınız arasında pek bir ilişki yok. Nasıl oldu bu iş?

D.Atabek: Ben üniversiteyi dışarıdan bitirdim. Bugün 63 ilde 1000'in üzerinde asansörüm var. Bu işe şimdi rahmetli olan arkadaşım ve ortağım sayesinde girdim. O bu işi çekirdekten biliyordu, bana teklif getirdi, ben de kabul ettim. Ben İstanbul Belediyesi'nde Maliye ve İnşaat Müdürlüğü'nde iki yıl kadar çalıştım. Görevim gereği binaların asansör kontrollerine çıkıyordum. Bu görevde gördüğüm asansörleri beynime kopya ediyordum. İki yıl sonra bu görevden ayrıldım ve firmayı kurduk. Ortağımın ölümünden sonra ise yalnız devam ediyorum. Şu an asansörün yüzde kırkbeşini üreten fabrikam var. Yanımda 50 civarında eleman çalışmaktadır.

Çveneburi: Derginizin bir okuru olarak derginizle ilgili eleştirileriniz bilmek istiyoruz.

D.Atabek: İçerik ve teknik-baskı olarak derginizi beğenmezsem, bir sonraki sayıda uyarıda bulunurdum. Derginiz sağlıklı verileri ve bilgileri içeren yazıları yayınlayan çok güzel bir dergi.

Çveneburi: Teşekkür ederiz.

Çveneburi Dergisi'nin

Geçmiş sayılarını ve Gürcü Kültürü ile ilgili Kitapları Abonet'ten veya Dergimizden isteyebilirsiniz.

Sovyetler'in Ünlü Bolşov Konservatuarında Başbalerinlik Yapmış Tamara Zurabişvili'nin Sekiz Yıllık Trabzon Macerası

Sanatımla Geçiniyorum

Ahmet KÜLEKÇİ

HEP BAŞROL OYNADI: 1966 yılında Gürcüstan'da dünyaya gelen Tamara Zurabişvili, Tbilis'de Fransız okulunu bitirdi. Hem de dans eden Tamara o yıllarda daha yaşının küçük olmasına rağmen dünyaca ünlü bale gruplarında hep başrol oynadı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte zor durumda kalan Tamara 1992 yılında Trabzon'a geldi. Halen Trabzon'da yaşayan Tamara minik öğrencilere bale eğitimi veriyor.

UTANIYORUM. Gürcülerin kültürlü ve sanatsever insanlar olduğunu belirten Tamara, "Bugün yaşananlardan utanıyorum. Hiç bir iş yapmadan sadece etini satarak hayatını kazananlar hep cahil insanlar. Ben her işte çalışabilirim, her şeyi yapabilirim ama asla vücudumu satmam" dedi.

Tamara Zurabişvili, sorularımıza içtenlikle cevap verdi.

"Tek isteğim Trabzon'da bir konservatuar ve opera binasının açılmasıdır" diyen Tamara'ya Trabzon halkı olarak destek vermeliyiz.

SANATIMLA GEÇİNİYORUM

Gürcüstan'da dünyaya gelen Tamara Zurabişvili sanatçı bir ailenin içinde büyüdü. Hem okula giden hem de bale eğitimi alan Tamara 13 yaşında dünyanın en ünlü balerin gruplarında başbalerin olarak görev yaptı. Grand Opera, Uyuyan Prens, Odeda Odilya, Minkus Bayedara gibi oyunlarda baş balerin olarak dans eden Tamara, Sovyetler Bolşov Konservatuarı Bale Okulu'nu en iyi derece ile bitirdi ve Moskova Bolşov Konservatuarı Bale Okulu'ndan kırmızı diploma aldı.

TRABZON'A GELDİ.

Bale ve dans'ta inanılmaz başarılara imza atan Tamara, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Trabzon'a gelmek zorunda kaldı. Daha doğrusu getirildi. Özel Neşem Koleji sahibi Neşe Ersoy'un çabalarıyla Trabzon'a gelen Tamara burada öğrencilere bale eğitimi verdi. Daha sonra 1997 yılında KTÜ'de öğretim görevlilerinin çocuklarına bale dansı eğitimi vermeye başlayan Tamara, halen 40 öğrenciye bale öğretiyor.

Tamara Zurabişvili

EN BÜYÜK ARZUSU

Trabzon'u çok sevdiğini ve onun için uzun yıllar burda kalmakta kararlı olduğunu belirten Tamara Zurabişvili'nin tek arzusu Trabzon'da bale, dans, piyano vb. sanatlarının içinde yer alacağı bir bale salonu açılması. Bunun için başta Trabzon Valiliği olmak üzere aydınlara ve sanatseverlere çağrıda bulunan Tamara Zurabişvili "Çok şey istemiyoruz. Biraz destek verilirse Trabzon'da dünyanın en ünlü balerinleri yetişecektir. Bu konuda hem kendime hem de Trabzon'un toprağına güveniyorum" dedi.

Eraza adlı 5 yaşında bir kız çocuğuna sahip Tamara, kızının Trabzon'da dünyaya gelmesinden çok mutlu. Kızının ileride büyük bir balerin olacağını belirten Tamara, "Çok sıkıntılar yaşadım. Sanatım için ayakta kalma mücadelesi verdim. Asla kişiliğimden taviz vermedim. Bugün yaşananlardan utanıyorum. Gürcüler aydın ve kültürlü insanlardır. Vücutlarını para karşılığı satanlar cahildirler" dedi.

SANATÇI SANATIYLA UĞRAŞMALI

Türkiye'de özellikle de bölgemizde baleye ve sanata yeterince önem verilmediğini belirten Tamara, "Ekranlarda göbeğini sallayan, halka alay edenler sanatçı olamaz. Sanat birikim ve kültür meselesidir. Sanatçı sanatıyla uğraşmalı, şaklabanlık yapmamalı" dedi.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Gürcüce Takma Adlar

Şota ZUMBADZE

Türkiye'de yerleşik isimleri değiştirme meraklılarına karşı; İmerhevi (Meydancık) Vadisi'nin Bazgiret Köylüsünün aralarında kullandığı ve takma ad (lakap) geleneği halini alan bu ilginç araştırmayı *çveneburi* okuyucularıyla paylaşmak istedim. Bu gelenekte isimlendirmeyi tüm köy halkı yapmakta, isimsahibini kendisine verilen ad bazen kızdırsa da bu isimle tanındığı ve bu ismi toplumda kolayca kabul gördüğü için istese de istemese de bu isimle bilinmektedir. Tabi ki her bir ismin verilmesinin bir de hikayesi var.

Türkçe alfabe ile ifade etmede zorlanılacağını düşünerek Gürcüce sunuyorum:

Tüm bu isimler, yalnızca köyde ki erkeklerin isimleri. İlerideki yazılarda kadınların takma adlarını da yayınlamayı düşünüyorum.

ოთვნია
ია ჯტე ნენი
ღირღილო
ჟინაური
გაზოსაი
ჭელღუნი
ჩიტი
ჭილყვავი
ალოში
ტაკვაი
ფოფოლაი
გაფორაი
გორჯოლო
ქუჩილი
დარაბა
გუჩიტი
ბრაბოი
გამბიანი
ცუცნო დიდი
ტიკი
ჭიჭოი
ლავაშა
პატარაჟოი
თიკანი
ოხოი
დიდაბერაი
ტიკი დიდი
გალო დიდი
ჭახრაკი
სალთატ დიდი
კოფო ნახეთი
კოლოფაი
ჩუჩე
ჭირთო
გაგუშაი
დოზი დიდი
დულუზაი
გალანაი
დოზი ფიფილი
ჭორ გივინო
ჭრიზვიანი
ჭივო დიდი
კოილო
ხოროთალაი
ლაზაი
ცელეგვიანი ჩიტი
ზრუგი
კოიგახაი
ჩიზვი
ტანტრაბა
ტალავერა
ლელე
საკოდელი
ტაბოი
ლევი
ბოტრი
ჯინა დიდი
ტიკი
ჩხლუტი
გელი
გუფთი
ჩუგაი
დოკაპი
კაბდო
ატაი. შუაგაი
გარგარო
კაპტანი
ტულო
დელლაი
კუზუკი
სახარი
ფლუტი
რუხი. ჭოხი
ჯინი
კაკუნაი
ფუცხა
რონაი
ქაფშარი
კრუტი
ჭიჯი
პჭკული
სვავი
კოშაი
ნიკარტი
გუდა
ფუელაი
ბორი
ყიყვაჩა
ქვაგარილი
ჩიზვი
ტლუპი
გიდელაი
ყვავი
ყავაზი
გუგეჯაი
თაში
დერდო
ქანდარა
ჭიბოშანი
ფაქაი
შაფალაი
სახვაი
ჯაზო
ძიონი
კოზორი
ჟელიტყავი
საფიზული
ფცქვინი
ტატი დიდე
საკორი
ტუტუცი
ჩლაი
ტაბაკი
ქაფშარი
ლოკო
ჯლაგვი
დერგი
ჭუჭალა
დილგარაი
ჟელო
ქარაფაი
ლუჩუნაი
სეფდი
კოგოლო
ჩახალი
კოგორი
შეშიყაფა
კატაი
შტრაკო
კაბდო
ჯინკალი
ჭიკონაი
ხვეო
დოზი დიდე
ჭახრაკი
ჭუზო
ზრუგი

Çevirmenlik: Türkiye-Gürcüstan Kültürel İlişkilerinin Temel Yönü

Abesalem İMEDAŞVİLİ*

Türkiye-Gürcüstan arasındaki ilişkilerde Türkiye'de çıkan "Çveneburi Dergisi" büyük ve önemli bir rol oynuyor. Dergide gürcü ressamları, besteciler, yazarlar ve şairler hakkında ilginç yazılar çıkıyor. Gürcü edebiyat ve bilim adamlarının eserleri tercüme ediliyor.

Türkçe'ye çevrilen ilk gürcü şair Pridon Halvaşi'dır. 1988'de Almanya'da, oralı yardımseverlerin sayesinde kitap gün ışığını gördü. Kitabın ismi "Eninde Sonunda", çevirmenler ise Halvaşi'nin Türk dostları Abdurrahman Çetinkaya ve Fakir Baykurt'.

Daha sonra Fahrettin Çiloğlu'yla konuşurken Halvaşi söyledi: "Evet ben Türkçe'ye çevirilen ilk Gürcü şairiyim. Ve bu üzücü bir olaydır, Gürcüstan'ın benden güçlü ve büyük şairleri var. Öncekiler, Akaki Tzereteli, İlia Çavçavadze, Nikoloz Barataşvili, Vaja Pşavela, Galaktion Tabidze, sonra çağdaş şairler, daha etkileyici ve büyüktürler. İlk önce onların tercüme edilmeleri lazımdı."

Şimdi burda biraz tartışabiliriz Pridon Halvaşi'yla. Evet bir kitap Türkçe'ye çevrilmedi fakat ayrı ayrı bir çok şiir çevrildi.

Pridon Halvaşi'nın Türkçe'ye çevrilmesi o zamanki "Perestroika" sayesinde gerçekleşti. Aynı dönemde çeviri işlerinde ilerleme kaydedildi ve Nikoloz Barataşvili, İlia Çavçavadze, Akaki Tzereteli, Aleksandre Kazbegi, Simon Kvarlani, Miheli Cavahişvili, Galaktion Tabidze, Ana Kalandadze, Nodar Dumbadze, Otar Ciladze, Mirza Gelovani, Miheli Kvividze, Aleksandre Çaidze ve Eka Bakradze Türkçeye çevrildi.

Bizim dostumuz Hayri Hayrioğlu (Vahtang Malakmadze), Gürcü edebiyatını Türkçe'ye çevirmekle herzaman meşgul olmuştur. O Gürcüce'den Türkçe'ye "natsarkeklya'yı" ve başka Gürcü masallarını çevirdi, Aleksandre Çaidze'nin "Hidi" (Köprü)'yi çevirdi. Niko berdzenişvili'nin – "Sakartvelos İstoria" (Gürcüstan Tarihi) adlı eserini çevirdi. Ali Altun ise Nodar Dumbadze'nin "Sonsuzluk Yasası" (Maradisobis Kanoni) çevirdi. Kitap Mechure Karaören'in yardımıyla basıldı.Miheli Cavahişvili'nin ve başka yazarların eserlerini ise İbrahim Goradze çevirdi.

Gürcüstan Devlet Üniversitesi'nin rektörü olan Gülzar Çelidze Nodar Dumbadze'nin "Kukaraca"sını Türkçe'ye çevirdi. Fahrettin Çiloğlu ve Rüya Özkalkan ise beraber "Deda Ena"yı çevirdiler ve çevirme işinde çok başarılı idiler. Hasan Çelik son on yılda Nikoloz Barataşvili, Galaktion Tabidze, Ana Kalandadze, Miheli Kvividze, Mirza Gelovani, Lado Asatiani, Eka Bakradze'nin şiirlerini çevirdi.

En önemlisi ise Samsun Üniversitesi'nin dekanı olan Prof. Bilal Dindar'ın yaptığı iştir. Dindar, Doçent Zeynelabidin Makas ile beraber Şota Rustaveli'nin muhteşem eseri "Kaplan Postlu Şövalye"sini çevirdi (Vephistkaosani).

Bu arada çok sayıda Gürcü yazarların eserini kapsayan bir kitap Türkçe'ye çevrildi. Kitapta, Giorgi Tsitsişvili'nin, Guram Doçenaşvili'nin, Tamaz Çiladze'nin, Guram Gegeşidze'nin Arçil Sulakauri'nin, Peraz İnanişvili'nin, Nodar Dumbadze'nin, Otia Yoseliani'nin, Otar Çheidze'nin eserlerini bulabilirsiniz. Kitabın ismi "Ümit Uzun Yaşar"dır (İmedi Didhans Tsotsheobs). Türkçe çevirmenlerin arasına yeni katılan arkadaşlar da var. Yeni isimler arasında Osman Nuri Mercan okurlarına İlia Çavçavadze'nin bir kaç tane şiirini başarılı şekilde sundu.

* Doçent, Gürcüce - Türkçe Gazete "Hidi" (Köprü)'nin redaktörü.

Ayrıca Erzurum Üniversitesi'nin çalışanları Hacı Ali Nucupoğlu ve Habib İdris "Köroğlunun Gürcü Versionu"nu çevirdiler. 1999 yılında ise Türkçe'ye Otar Miminoşivili'nin eseri "Gürcüstan'a Etnografik Yolculuk" Hacer Özkan tarafından çevrildi.

Çeviri işlerinin dışında Gürcüstan tarihiyle alakalı bir çok kitap basılmaktadır. 1968'de Ahmet Özkan "Gürcüstan" isimli kitap yazdı. Sonra ise 1993'te Fahrettin Çiloğlu "Gürcülerin Tarihi" isimli bir kitap çıkardı.

Şimdi Gürcüstan'da bir çok Türkolog var, fakat onlardan çok azı köklü ve titizçalışmalar sunabiliyor.Gürcüce'ye Türk edebiyatı ilk defa yirmili yıllarda Mehmet Abaşidze tarafından çevrildi. Elliii – altmışlı yıllarda ise Türkçe eserleri türkologlar Vahtang Kekelidze, Gerşvin Batlaşvili ve Grigol Abaşidze çevirdiler.

1965'te ilk doğu edebiyatını kapsayan kitap olan "Armağan" çıktı. Kitapta, yakın doğduki halkların şiirleri, hikayeleri ve diğer çeşitli konuları işleyen yazıları bulabilirsiniz.

Armağan serisindeki birinci kitabın içindekiler şöyle:

"Bu Adam" fıkralar, Reşat Nuri Gültekin'in "Tanrı Misafiri" ve Nasrettin Hoca'nın fıkralarını çeviren Lia Çiaidze ile İsa Necati'nin şiirleri ile Mihri Hatun şiirlerini çeviren İrine Kodridze, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesini ve Nazım Hikmet'in şiirlerini çeviren Vahtang Kekelidze.

Birinci kitap dürt'ü rolü oynadı ve çevirme işi daha ileriedi. Sonuçta olumlu oldu. Yeni çevirmenler sıralarına katılanlar arasında,

Maka Şonia, Benera Janidze, Tsisana Ağladze vb isimler sayılabilir. Maalesef dördüncü kitaptan sonra (1988), Gürcüstan'da oluşan zor durumların sonucunda "Armağan'ın basımı durduruldu.

Prof. Nodar Çanaşia "Fosforlu Cevriye"yi çevirdi. Ayrıca Orhan Hançerlioğlu'nun romanlarını da o çevirdi.

Türkolog Gerşvin Batlaşvili, Sabahattin Ali'nin romanı "İçimizdeki Şeytan'ı çevirdi. Nana Varişvili ise Nazım Hikmet'in şiirlerini ve Orhan Kemal'in romanı olan "Kaza" ve Reşat Nuri Gültekin'in Çalıkuşu'nu çevirdi. Sonra da Gürcüstan televizyonunda da gösterildi. En başarılı çevirmen ise Gürcüstan Devlet Üniversitesi'nde dekan olan Doç. İrine Godsiridze'dir. Onun çevirdiği eserler arasında İsa Necati'nin, Mihri Hatu'nun, Yunus Emre'nin, Orhan Veli'nin, Nazım Hikmet'in, Salt Falk'in, Bekir Yıldız'ın, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca İrine Godsiridze, Gürcüce'den Türkçe'ye çeviri yapmaktadır. "Suliko Kombie" opera Daisi, Nodar Dumbadze'nin "Sonsuzluk Yasası", "Beyaz Bayraklar" ve "Güneşli Gece" Türk okuyucusuna onun yardımıyla sunuldu.

Ünlü Türk yazarı olan Ömer Seyfettin'in hikayelerini ise Prof. Dr. Giorgi Şakulaşvili çevirdi. Giorgi bey, Prof. Elizbar Cvalidze'yle birlikte orta çağın eseri olan "Dede Korkut" kitabını çevirdi. Ayrıca Gürcü okuyuculara sunulan kitaplar arasında Haldun Taner'in kitabı; "12'ye 5 Var", "Türk Halk Masalları" ve Tuncer Cücenoğlu'nun "Helikopter"i eklendi. Çevirenler Zizo Gudiaşvili ve Lela Dadiani. Ünlü Türkolog olan Angia Canelidze ise büyük Türk yazarı Aziz Nesin'in (Mehmet Nusret) hikaye kitabını çevirdi.

Türkçe'den Gürcüce'ye çevirenlerin arasında yeni isimlere rastlanması çok sevindiricidir. Türk kadın şairi İnci Asena'nın şiirlerini Givi Şabrazar çevirdi (redaktör: Bağalan Arabuli). Bir kaç tane hikaye "köprü" gazetesinde de yayınlanmıştı. İdris Eskitürk'ün şiirlerini Amiran Asanidze çevirdi, Baki Hafızoğlu'nun şiiri "Gürcü Anası"nı gazeteci İmir Mamedli çevirdi.

Çevirme işlemlerinin ilerlemesinde Tbilisi Devlet Üniversitesi'nde çalışan ve halen Ankara'da Gürcüstan Büyükelçiliği'nde görevli olan Doç. Şalva Gabeskiria ve Nurman Beltadze önemli rol oynuyorlar. Onlar okuyuculara bir çok ekonomi, siyasi ve spor yazılarını çevirip sunuyor.

İşte, tamam olamayan bir husus da çevirmenlerin hala içten çalışıp elinden geleni yapıyor olmalarıdır. Çalışıyorlar ki iki ülkenin halkları birbirlerini daha iyi, daha yakından tanısın, daha popüler ve bilinen dostluk ve kardeşlik ilerlesin.

Gürcüce Diyalektlerinde Arıcılık Konusunda Kelime Hazinesi (Putkari, Puti, Puçi, Piti, Piçi, Pica, Buki//Bikvi)

Lili LOMTADZE, Tariel PUTKARADZE

Gürcüstan'da arıcılık çok eskilere dayanan bir sanatkarlıktır. Bu konunun araştırılmasında görülüyor ki, Gürcü dilinin kelime hazinesinin analizinde çok eski zamandan beri "arıcılık" kelimesi kullanılmaktadır.

Gürcü edebiyat dilinin tarihinde bal hazırlamış arının adı "Putkari"dir; Svanca'da Putkari'nin anlamı "Lağuba Mer"dir. Lağba, Buzula; Megrelcede-"Ska" arı kovanı demektir; Lazca'da "Butkuci"dir...

Arının cinsini başka sineklerle kıyaslamak için Gürcüce tespit edilmiş "Kela" (Kegl, SABA, D. Çubinişvili); Kazara (Moh, Mtiul, Gudamak, Hevs); Bretl, bal arısı (Saba); Bal yapan sinek (D. Çubinişvili); Taplabuzi yani bal sineği (Tuş); Krazana (Keğl.); Svanca'da "Mankula" (A. Lipartelliani, 1994). Bunlardan en çok bizi ilgilendiren "kela"dır

Sulhan Saba ve Davit Çubunaşvili"nin Gürcü dilinin kelime hazinesine göre "Kela" demek, arıya benzer sarı renk bir sinektir. Dağ insanları "Kela" için "Kazara" kullanırlar, fikrimce, "Kazara" arıdan daha büyük sinekmiş... "Bubuna Putkari" (Gudamak, Mtiul); Mohevi lehçesinde arı "Krazana" demektir (A. Şanidze 1984)...

"Kela" sinek topluluğunda çift katlı sinek olarak adlandırılır. Bu sineklerin ve "Kelanın, Gürcüce genelinde ortak yönleri vardır. Megrelce'de sineğin ifade ettiği anlamı "Çancı"dır, ama "Kel//Kal"-inin ifade ettiği anlamı Koli demektir (Kalia). Kal/Kar-ının dip kelime anlamı Putkari de olabilir. Kal-Kar sinek demek; Kal başka lehçelerde:Acara'da Çalın-kalı (çriçina) ot sinek demek; Buzan-kalı; Kut-kalia vs...

Put-kari'nin birinci kısım genel adı Put'dur. (S. Saba, D. Çubinişvili tasdik ediyorlar). "Put-Piti" kiraz ağacının soyulmuş büyük kabuğu" demektir. Diyalektlerde "Puturo", "Puğuro" kuru ağaç demek (Leçhumi, İmereti)...

Put kelimesinin diğer anlamı "Puç" olabilir. "Puç" kelimesinin anlamı "Ugulo' yani "kalpsiz" demektir.

S. Sabasli'e göre "Puti" ve "Piti" kelimelerinin anlamı aynıdır. Piti ve Pıça bal peteği yani tam balsız petek (Kizik), lehçeleri (Kahuri'de) balın petekten alınmasından sonra kalan suruna "Çenço" yani "Pof" diyorlar; Gamopituli kelime anlamı verimsiz toprakmış, Piti verimsiz toprak anlamında kullanılmaktadır. (K. Dzotzenidze 1984).

(S. Sabasin'de, Davit ve Niko Çubinaşvili'de) diyalektiklerine göre İngilouri'de ve Kahuri'de Pıça kelimesi arı kovanlarının içinde bulunan peteklerde yumurta yapmak ve bal yapmak için hazırlanmış olan peteklerdir.

Demek ki, Putkari kelimesinin eski Gürcüce dilinde Puti'nin dip kelimesi arı evinin ismi olarak söylenmektedir. Puturo kelimesinde Put kelimesi var. Puturo kelimesinin anlamı çürümüş, yani işe yaramaz ağaç demektir; Oset dilinde Putur-Butro (G. Ahvlediani 1941).

Put-kali//Put-kari kelimelerin anlamı böyledir: Putis ve Grus sinek demektir. Bu görülüyor ki, Svanuri'de arının adı Lağubamer'dir. Lağuba kelimesi ise fıçı sineğidir.

Put-Puk S. Sabasin'de ve D. Çubinişvili'de Puka demek, ağaçtan yapılmış günümüzde hala kullanılan aletlerdir; Mevla, Tabaki, Roba, Gobi, Ropi, Rogo, Fıçı, Tabak vs...

Gurili'de Pukaoba kelimesi arıların bayramı olaark söylenir. Puka arıların kovanlarda birleştikleri yer demektir.

Put ve Puk kelimelerinden Buk kelimesi oluşmaktadır. Megrelce'de Bukun anlamı arı kovanı denilmekte, Buk'un Gürcüce diyalektliğinde tastik ediliyor ki; Gurili'de, Acaruli'de ve İmeruli'de anlamlar aynı fakat değişik manalarda da söylenmektedir; mesela, Gurili'de, İmeruli'de Kundziani büyük kereste olarak; Megrelce'de ateşe konulan büyük odun parçaları demektir.

Acaruli'de ve başka diyalektlerde SKA-arıkovan-içinde varsa, arı kovanı olarak boş ise Buk diyebilinmektedir.

Put kelimesinin (Puç, Piç, Put, Pit, Buk, Puk... kelimelerinin) anlamı oyulmuş kereste, kapkacak vs...

Geca-bu kelime birkaç anlamda kullanılmaktadır: "Ev arısı" İngilouri'de, Mtliuri'de, Kizikuri'de, Kahuri'de, Mohevuri'de." İçsiz kısa kereste –Mori– hayvanların su içme ve yemlemek için kullanılmaktadır. Hatta bazı zamanlar içinde çamaşır yıkanmaktadır. Keresteden yapılan kapkacakta domuz eti tuzlanmak, orada saklanmaktadır. (Moh., Kiz., Mtiu., İm., Leçh.); Mevsuruli'de "Geca" biranın fıçısı olarak kullanılıyor(A. Şanidze 1984); Kerestenin dar olanı votka –Araki– kutusu olarak kullanılır. Mohevuri'de (Iv. Kastaradze 1984); "Geca, bizde Satkbile" diyorlar, ama Tstirukveti'de Sarna, İsarna'dir (K. Dzotzenidze 1974.)

Hokeri-kelime manası arı ve ini işaretlemek için kullanılmaktadır. (Kiz., Mtiul, Heus.) Kahuri'de Hokeri kelime anlamı değişiktir: Ağaç kabuğundan örülmüş küçük bir fıçı demektir. İngilouri'de Hokeri'nin manası ceviz ve ihlamur ağaçlarının kabuklarından yapılmış kabkacaklardır. (R. Gambaşidze 1988). İmeruli'de Mokeri'nin manası Kabak'ın kabuğu demektir. (K. Dzotzenidze 1974.) Mokeri'de meyve ve yün saklanmaktadır (Meus., Ps., Tuş., Mtiul.)

Kizikuri'de, Kartluri'de ve Kahuri'de arı kovanın -SKA- kelime anlamı KODI'dir; ama diyalektikde Kodi'nin değişik anlamı "Kasrı" fıçı'dir. Hububat, un ve süt mamüllerini saklamak için kullanılan kabkacaktır (Kiz., Mevs., Mtiul., Tuş., İm., ...); Tartı-Satzkao (Gur., Acar., Ps.); Su havuzu (Leçh.)vs...

Gurull'de arı kovanın anlamı ORTUMELİ'dir. Ortumeli'nin diğer anlamı "ağaçtan yapılmış büyük bardak-Sirça-şarap içmek için (Saba)"; Tuz için Kabkacak (Acar) Sastumali-kuru keresteden yapılmışkaptır.

Arı evinin anlamı Acaruli'de Rogo(Saba), Gurulid-Ropo, Meshuri'de-Koğa, Kahuri'de-Kokoça... Şimdi ise Gürcü dilinde arı evi en çok SKA, yani arı kovanı olarak kullanılmaktadır.

Arıcılık konusunun tarihinde arı evinin özellik gösterdiği üç anlam vardır:

I. Aşama; Puti, kelime anlamı oyulmuş ağaç, eski insanlar yabani arıların ağaç kovuğu içinde bal yaptıklarını, evcilleşinceye kadaroyulmuş kereste içinde de buldular.

II. Aşama: Geca, Rogo, Puka, Kodi, Ortumeli... Arılar evcilleştikten sonra insanlar arıların barınması için uzun keresteden veya ağaçların kabuklarından arı ev olarak yaptılar.

İki Geca'nın birbirine koyulması ile SKA, yani arı kovanı oluşturuluyor.

Ortumeli ise uzun kereste, bunların oyulmuşuna arı kovanı deniliyor.

Ropi/Kodi üstü açık kabkacaktır. Üstü kapanan Kabkacak, arının evini oluşturuyor.

III. Aşama: Arıcılığın geliştirilmesinden sonra arı evinin manası SKA yani arıkovanı anlamında söylenilmektedir.

Çeviren: Giuli KİNKLADZE

Gürcü Fıkraları

Derleyen : Davut KAPTAN

VAGON

David bir tren yolculuğu sonunda arkadaşı Otar'a rastlar. Arkadaşının sesinin kısıldığını gören Otar sorar:

– Sesine ne oldu David?

– Vagonda en üst ranzada yatarak geldim. Orada rüzgar hep ağzıma üflüyordu.

Otar;

– Be adam, Neden kimse ile yerini değiştirmedin?

David kızarak;

– Kimle değiştirecektim. Vagonda benden başka kimse yoktu ki.....

PALTO

David ile Otar kışın trenle seyahate çıkıyorlar. Vagonda üst ranzada David altta Otar yatarak yolculuğa devam ederken;

Otar bir gürültü duyar ve David'e sorar.

– Ne düştü arkadaş? Ne oldu?

David;

– Palto düştü paltooo.....

Otar;

– Palto bu kadar ses yapar mı?

David;

– Paltonun içinde ben de varım, baksana be arkadaş.....

Sözlük ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ი

(Geçen Sayıdan Devam)

(LAZCA)	(MEGRELCE)	(GÜRCÜCE)	(TÜRKÇE)
ლაზური	მეგრული	ქართული	ტურქული
ლაზეთი, ლაზური	ლაზეთიული, სიმინდი	სიმინდი	mısır darısı, mısır
ლასირეფს, ლასირუს	ლასირანს	ლესავს	bileyor
ლეტა,დიბა	დიბა	მიწა	toprak
ლექსიკონი	ლექსიკონი	ლექსიკონი	sözlük,lüğat
ლობია,	ლებია	ლობიო	fasulye
ლოჭა,ლოყა, ლოკა,ლვა	ლვა,ლვანწკი	ლოყა	yasak
ლოკა,ლოყა	გემუანი	ტკბილი,გემრიელი	tatlı
ლემჩი,ლიმჩი	ონჯღა	საღამო	akşam
ლუპანა,ლუჩნა ნდცლა	სანთელი	სანთელი	mum
ლეღი	ლეღი	ლეღვი	incir
ლეშუ,ხუ	ხუდი	ქეცერა მხალი, შავი მხალი	kara lahana
მა	მა	მე	ben
მაკვანდე, მარკვანდე	მათხუალი	მათხოვარი	dilenci
მალაღრე, მალალედე, მილოგოგია	მალაღური	მოლაღური, შვილოგოვია	sarıasma
მამელი, მუმელი	მუმელი	მამალი	horoz
მანდილი, მენდილი	ქიცა	მანდილი	Kadın başörtüsü

(Devam edecek)

Abhazya Öyküleri: Düş

Guram ODİŞARİA

DÜŞ: "TREN" I

Hayır, bu bir rüya değil, bu bir düş. Savaş başladığı ilk günden itibaren gece yarılarında uyanmaya alışmıştım artık: Yolcu treni şeflyim. Karanlık bir gece. Tren, özgü gürültüiyle yoluna devam ediyor. Trenin bir vagonu ateş almış, fakat bir türlü elektrikli treni durduramıyorum. Trenin fren sistemi bozulmuş. Ateş almış vagondan yolcuları diğer vagonlara tahliye ediyorlar. Bazı yolcuların durumları ciddi, diğer yolcuların durumları ile ilgili ise bilgimiz dahi yok. Yaşayıp yaşamadıklarını dahi bilmiyoruz. Vagon döşemesi hızlı-hızlı yanıyor. Rüzgar ateşi körüklüyor. Ateşin diğer vagonları tutuşturduğunu bana bildiriyorlar. Acele olarak ilk önlemler için emirler veriyorum. En yakın tren istasyonu ile telsiz bağlantımız devam ediyor. Burda bulunmalıyım her koşulda burda olmahyım, görev yerini bırakma yetkim yok. Yüzlerce hayattan sorumluyum. Eksiksiz, hepsini benim kurtarınam gerekli. Treni durdurmak için bin türlü yollar arıyorum. Soğuk terler döküyorum, fakat yinede sakinlik, sınırsız sakinlik egemenlik kuruyor (basıyor) üzerime. Her hareketim önceden hesaplanmıştır, benim sözettiğim her söz ölçüliidür. Gece karanlığını elektrikli trenin prolektörü yarıyor. Raylar keskin kılıç gibi ışıltıyor. Tren, kendine özgü gürültüiyle yoluna devam ediyor. Tren dona kalmış havada ışınlar saçıyor...

DÜŞ: "UÇAK" II

Hayır, bu bir rüya değil, bu bir düş. Savaş başladığı ilk günden itibaren gece yarılarında uyanmaya alıştım artık. Uçak,çok büyük yolcu uçağı şeflyim. Karanlık bir gece. Aların zil gürültüsü kesilmiyor. Uçağın motorunda ateş tutuşmuş. Aların kırmızı düğme yanıp sönüyor. Şimdilik motordaki ateş az (hafif) fakat ateş zamanla hızlanıyor. Direksiyonu zar zor kontrol edebiliyorum. Uçak hızla alçalıyor. Şimdi, önemli olan bir yolunu bulup en yakın havaalanına uçağı indirmek. En yakın havaalanı bizi karşılamaya, kabul etmeye hazır. Havaalanında itfaiye ve ambulans arabaları hazır bizi bekliyor. Bulutların üzerinde uçuyoruz. Yeryüzü şimdilik görünmüyor. Üstümüzdeki gökyüzü yıldızlara ışıldıyor. Uçağın yolcu salonunda ölümcül bir sessizlik egemen, yolcu salonun ortasında uçak görevlilerinden biri elinde tabanca ile duruyor. Hiç kimse yerinden kalkmayı cesaret etmemeli, paniğe kapılmak ölümcül sonuçla biter. Yolcuların çoğu dua ediyor, hayatında hiç dua etmeyen insanlar bile dua ediyor. Acil emirler yağdırıyorum. Yeryüzü ile telsiz bağlantımız devam ediyor. Burda olmalıyım her koşulda burda olmahyım, görev yerini bırakma yetkim yok. Yüzlerce yolcunun hayatı bana emanet edilmiş. Eksiksiz, hepsini benim kurtarmam gerekli. Elimden gelen herşeyi yapıyorum. Soğuk ter basıyor, fakat yinede sakinlik, sınırsız sakinlik üzerimdeegemenlik kuruyor. Her hareketim önceden hesaplanmıştır, benim söz ettiğim her söz ölçüliidür. Düğmeler-aletler kırmızı, yeşil, mavi olarak ışıldıyor. Aların zili kesilmiyor. Koskoca beyaz uçak gökyüzünü delerek ilerliyor. Hala, en yakın havaalanına milyonlarca kilometre var...

DÜŞ: "GEMİ" III

Hayır, bu bir rüya değil, bu bir düş. Savaş başladığı ilk günden itibaren gece yarılarında uyanmaya alıştım artık: Gemi kaptanıyım, okyanus gemisinin. Karanlık bir gece. Gemi de ateş tutuştu. Geminin alt katında tutuştu ateş. Ateş kameradan kameraya kattan kata geçti. Ateş yukarı katları tutuşturmaya başladı. Siyah, koyu bir duman gökyüzünde kaybolmaya başladı. Yolcular geminin üst salonuna koşmaya başladı. Bazıları ise yukarı çıkıyorlar. Bazı yolcuların durumu ciddi. Bazı yolcuların durumlarını bilmiyoruz. Hayatta olup olmadıklarını dahi bilmiyoruz. Denizciler yangını söndürmek için uğraşıyorlar, fakat şimdilik ateşi söndüremiyorlar. Yangın insanlardan daha güçlü çıktı. Gemi dört yöne yönelik sinyaller yolluyor. Şimdi, önemli olan bir yolunu bulup karaya yanaşmak. Sandallar hazır, çocuklara ve kadınlara cankurtaran simitlerini dağıtıyorlar. Fakat okyanus azgın, büyük dalgalar gemiye sert-sert vuruyor. Şimdilik sandalları denize indirmek doğru değil, sandalları denize indirmek hemen-hemen ölüm demektir. Yangın söndürme aletleri tüm kapasiteleri ile çalışıyor. Rüzgar daha hızlı esiyor. Yolcuların çoğu dua ediyor. Hayatında hiç dua etmeyen insanlar dua ediyor. Acil emirler ve-

riyorum. Burda olmalıyım, her koşulda burda olmalıyım. Görev yerimi bırakma yetkim yok. Yüzlerce hayattan sorumluyum. Eksiksiz, hepsini kurtarmam gerek. Bunun için elimden gelen herşeyi yapıyorum. Sakin, sınırsız saklınlık egemenlik var üstümde. Her hareketim önceden hesaplanmıştır, benim söylediğim her söz ölçülüdür. Kara parçası görünmüyor hala. Geminin etrafı azgın okyanus suları ile çevrili. Gemi büyük dalgaları gürültüyle delip geçiyor, peşinden siyah bir örtü geliyor, siyah bir duman...

DÜŞ: "KAÇIŞ" IV

Yine bir düş – "Kaçış".

Gürcüstan'dan kaçıyorum. Ödünç aldığım dolar ile bilet satın aldım ve Avrupa'ya gidiyorum. Hiç kimseye bir şey söylemiyorum. Burdan gizlice kaçıyorum.

Burdan insan hayatının hiç bir değeri yok. Böyle bir yerde, benim ne işim olabilirki? burda zengin olmuş insanlarla, dilenci haline gelmiş insanlar bir arada, yanyana yaşıyorlar. Burada bizleri kimse korumuyor.

Burda bin kişinin iyi yaşaması için milyon insan açlık çekiyor. Burda "centilmen" (şovalye) sözcüğü gülünç olmuş. Artık burda "sevgi" sözcüğü gülünçolmuş. Artık burda "vatan" sözcüğü gülünç artık. Burda, herşeyden, aydan bile uzak bir yerde özşehrini – Sohumi var. Burda, insanlar seni sırtından vururlar. Burda, kokuşmuş metro ve treylebüslerde hırsız ve manyaklar dolup-taşmış. Burda, otomatik silahlardan ve el bombalarından bahsederler. Burda seni küçümserler ve senle alay ederler. Burda parlemento mikrofonları kemirir. Burda hırsızlar bile kendi kimliklerini kaybetmişler. Kötü ruhlu insanlar, zorbalar ve geri zekâlılar senin hayatını yönlendirirler. Burda namussuzlar sana akıl verirler. Böyle bir yerde senin ne işin olduğunu neden kaldığını nasıl açıklayabilirsin? Git burdan, kaç burdan, kendini kurtar burdan. Burdaki kirli ortamda senin işin ne? Burda, utanılacak Gürcüstan'da ne kaldı ki?

Gürcüstan'dan kaçıyorum, kaçıyorum Gürcüstandan. Her şeyim ile kaçıyorum burdan. Siyah ceketim, kravatım ve büyük güzel el çantam ile kaçıyorum.

Havaalanı. "Uçağa biniş başladı". İşte, benim biletim arkadaşım, bu da pasaportum. Kendim de buradayım, bu da benim el çantam. Bu da benim vücudum. Vücudumu beraber götürmek zorundayım. Sizlere artık güvenemem, vücudumu soyarsınız, hepiniz çetesiniz... Siz nesiniz siz, siz nesiniz siz!...

Beton parkeleri. Otobüs. Beton parkeleri. Uçak, Uçak şirketi ORBİ. Uçak merdiveni. Ve sonunda, bana alt koltuğumu buldum. Pencere kenarında oturuyorum. Pencere kenarında oturmayı severim. Gürcüstan! Sonsuza dek elveda... Sonsuza dek good-buy! Good-Buy! "Hoşçakal" böylemi derler İngilizce! Önemli değil beyefendi öğreniriz, öğreniriz... Ordan size yazarız.

Oturuyoruz koltuğa ve uçmayı bekliyoruz.

Aniden...

Aniden pencereden babamın yüzü göründü. Beş yıl önce ölen babamın yüzü.

Sevdalı-sevdalı bakıyor babam bana. Hiç bir şey söylemiyor bana. Gözlerimi ovuşturuyorum, fakat tekrar babamı, tekrar babam bakıyor bana.

– Durdurun uçağı diye bağırıyorum ve elimdeki çantayı sallayarak kapıya koşuyorum. – Ve durdurun uçağı adam ölüyor, diye bağırıyorum.

– Kim, kim ölüyor?

– Adam, adamı can çekişiyor! Acele, kapıyı açın! Korkan hostes ve aklı karışan pilot ile kapıyı açıyoruz.

– Hey, merdivenci, çabuk merdiveni bu tarafa getir. Adam ölüyor...

Merdiven geri geliyor, merdivenden iniyorum.

– Kim can çekişiyor? diye, tekrar hostes şaşkınlıkla bakarak bağırarak soruyor bana.

Güzel bayana gülümsüyorum ve bir izci selamı ile onunla vedalaşıyorum.

Hostes ise, parmağını şakağına götürüyor ve bana işaret ediyor: Sen bir delisin.

Sevgili bayan sizin uçaktan kurtulduğuma sevindim. Artık babamın mezarını, annemin mezarını da bırakamam. Ailemi, Sohumi şehrini ve dostlarımı bırakamam. Bırakamam ışıksız kışı, susuz yazı, karada oturduğum evi, tatsız ekmeği, dilencileri, o zamanları...

Vazgeçtim Avrupa'dan vazgeçtim yürekleri sızlatan ışıltılı süpermarketlerden, restoranlardan, otellerden, açık-saçık kadınlardan, aydınlatılmış parlak caddelerden...

Kaçıyorum, kaçıyorum, kaçıyorum,

Sohumi'ye doğru,

Babamın mezarına doğru!...

Çeviren: Ali ALTUN

Şiirler

* * *

Tariel ÇANTURİA

Satarım karanfili.
Karanfilin fiyatına gülleri alırım.
Güllerin fiyatına menekşeleri alırım.
Menekşelerin fiyatına...
Menekşelerin fiyatına seni alırım.
Götürürüm seni bahçeye,
Lâkin bahçeden götürürümü eve,
Sonra evden seni göğe çıkarırım.
Göğe çıkarırım-beraber oturacağız biz bulutlarda!
Gökkuşakları olacak tel-tel!
Kötü havaları bekleriz biz!
Ve bulutlardan yağmur şeklinde geliriz!
Karanfillere yağarız biz!
Sonra, yağmurlu karanfil fiyatına gülleri alırız!
Ve onun fiyatına menekşelerin kızını alırız biz
Menekşelerin oğlunu da alırız biz!

Çeviren: Tea ZAKARADZE

BEN VE GECE

Galaktion TABİDZE

Şimdi ben bu dizeyi yazarken gece yarısı kavrularak eriyor,
Pencereden gelen rüzgar bana ovaların masalını söylüyor.

Yanım yörem Ay'ın gümüş yorganını üstünden atamıyor,
Rüzgar tutup pencerenin önündeki leylakları silkeliyor.

Gök güvercin rengi mavi sütunlarla işlenmiş tümülyle,
Ritmlerle dolu bu betliğim gibi dopdolu tutkularla.

Yanım yörem öylesine yoğrulmuşki gizemli ışınlarla,
Bu geceki yüreğim gibi dopdolu doludizgin duygularla.

Çoktandır bir sır taşırım yüreğimin derinliklerinde,
Dünyada kimseye açmıyorum, sakınırım yüreğimden de.

Ne bilsin dostlarım ne acılar sığdırdığını yüreğimin,
Veya nedir ömür boyu gizlenen onun derinliklerinde.

Birbirinden güzel anlar kapalı yüreğimin fikrini çalamazlar,
Ve kadınların sarılıp okşamaları da sırrımı kaçıramazlar.

Ne uykudaki tatlı rüşvetler, ne dolu bir şarap tası,
Yüreğimin karanlık derinliğine sakladığımı alamazlar.

Yalnızca uykusuzluğumda penceremde eflideyen gece
Benim sırlarımı bilir, her şeyi bilir beyaz gece.

Öksüz kalışımı ve nasıl süründüğümü bilir işkencede,
İkimiz varız evrende! Ben ve gece, ben ve gece!

Çeviren: Hasan ÇELİK

(12) ტარიელ ჭანტურია „***„

ვაფუძნებ მიზანს. მიზანის წასად ვფუძნებ ვარდებს,
ვარდების წასად ვიფუძნებ ეშხს.
ეშხის წასად,
ეშხის წასად–ვფუძნებ შენ!
წავიცვამ ბალიშ. სრულ ბალიდან წავიცვამ სახლში.
სრულ სახლიდან ავიცვამ ცაში,
ავიცვამ ცაში–ერთად ვიცხოვრებთ
ღრუბლებში ჩვენ!
ცისარტყელები გვეწნება სიმად!
დავეწერდებით ამინდებს კვიმატს,
და ღრუბლებიდან წამოვალთ წვიმად.
დავაწვიებლებით მიზანებს ჩვენ!
სრულ ნაწილები მიზანის წასად
ვიფუძნებ ვარდებს! და ამის წასად ვიფუძნებ ეშხს!
და ამის წასად ცხის შრომის ვიფუძნებ ჩვენ!
ეშხის ბიჭსაც ვფუძნებ ჩვენ...

ᲒᲝ ᲓᲐ ᲦᲐᲛᲔ

ცხლა, როდ ა ამისტრიჭონს ვწერ, მუალმე იწ ვის, დნება,
სთო, სარკმლიი მინაჭრილი, ცელია ზლაპარს მეუბნება.

მთვარით ნაფენს არემარე ვერ იცილებს ვერცხლის საპანს,
სით არხევს და ატოკებს წყმს სარკმლის წინ იასამანს.

ცა მტრედისფერ, ლერწ სვეტებით ისე არის დახეზილი,
ისე არის საცე გრძნობით, ვით რითმებით ეს წერილი.

სალამლო შუქით არე ისე არის შესუდრული,
ისე სავსე უხვ გრძნობებით, ვით ამ ღამეს ჩემი გული.

დიდი ხნიდან სალამლოს შეც ღრმად გულში დავატარებ,
არ ვუმჟღავნებ კვეყნად არვის, ნაკლიც კი არ ვაკარებ.

რა იციან მგზნებრებმა, თუ რა ნაღველს ატკევს გული,
ან რა არის მას სიღრმე შინაგნად შესახული.

ვერ მოშმახავს ბნელ გულის ფიქრს წუთი წუთ ზეამესი,
საიდუმლოს ვერ მომტაცებს ქალის ხვევნა და ალერსი;

ვერც ძილის დროს ნელი ოხვრა, და ვერც თასი ღვინით სავსე,
ვერ წამართმევს მას, რაც გულის ბნელ სიღრმეში მოკალავსე

მხოლოდ ღამემ, უძილობის დროს სარკმელში მთკამამემ,
იცის ჩემი საიდუმლო, ყველა იცის თეთრმა ღამემ.

იცის – როგორ დავრბი ობლად, როგორ ვევნე და ვეწამე
ჩვენ ორნი ვართ ქვეყანაზე: მე და ღამე, მე და ღამე!

1913

ეროვნული ბიბლიოთეკა

***

Lado ASATİANİ

Bunun kocası bir bodrumda öldü-
Böyle derler senin hakkında kadınlar
Ve sen de böyle nazik ve kibar
Sevgiden hiç bir yere gizlenemezsin
-Bunun kocası şaraptan öldü-
Böyle derler senin hakkında ayyaşlar
Ve sen de böyle nazik ve kibar
Yeni sevgiyi beklersin

-Bu adamın karısı bir başkasını sevdi-
Benim hakkımda böyle derler erkekler
Ve beni bir "Pirosmani" gibi anarlar
Ve benim mezarıma ayak basarlar....

Çevirən: Ali ALTUN

— ამისი ქმარი სარდაფში მოკვდა, —
ასე იტყვიან შენზე ქალები,
და შენც ასეთი ნაზი და კოხტა
სიყვარულს ვერსად დაემალები.

— ამისი ქმარი ღვინოში მოკვდა, —
ასე იტყვიან შენზე ლოთები,
და შენც ასეთი ნაზი და კოხტა
ახალ სიყვარულს დაელოდები.

— ამ კაცის ცოლმა სხვა შეიყვარა, —
ასე იტყვიან ჩემზე ბიჭები,
გამიხსენებენ, როგორც ნიკალას,
და თბილ სამარეს დააბიჯებენ.

SENİ KIRMIZI ŞARABA BENZETTİM

Vaja PŞAVELA

Seni bardakta duran
Kırmızı şaraba benzettim.
Göklerin sultanlığını kim ister ki
Senin kolların arasında yatarken?
Güneş asla kararmaz
Sana yakın olduğu sürece.

Çevirən: Laureat MİGNON

წითელ ღვინოს მივაგავანე

ვაჟა-ფშაველა

წითელ ღვინოს მივაგავანე
ჭიქაში მდგომარეში.
სასუფეველი რათ უნდა
შენს კალთაზე მწოლიარეს.
მზეში არ, დაიჩრდილება
გაგ შენსა არეკარეს.

ORMANDA

Boris POTSHİŞVİLİ

Ormanda
Vızıldar
Elektro
Hızar, -
Ormanın
Hasreti
İyi
İnsanlar

Çevirən: Hüseyin UYGUN

ტყეში

მორის ფოცხიშვილი

ტყეში
ზუზუნებს
ელექტრო
ხერხი,

ტყის
ენატრება
ჭკვიანი
ვლები!

DEĞİŞMEYEN YENİ YIL

G. KONAK

Semerkant'tan Buhara'dan
Yola çıkar Noel Baba
Dağlar aşar, buzlar aşar
Omuzunda torbasıyla
Acaba kimlere taşımak ister
Çeşit çeşit hediyeler

Yıldız misali ağaçlar
Ve pasparlak
Emanet yılbaşının
Gölgesinde
Hangi şanslı çocuklar
Beklerler neşeyle
Noel Baba'yı
Neşe saçarlar
Şu eski dünyaya

Ve ben okurum
İyi mesajları
Ki gökten inmiştir
Gözlerim donar.
Ufkunda ömrümün
Günışığı donarken,
Gülümser ruhuma

Fakat bir soru
Meşgul eder durmadan
Fikrimi ve ruhumu
Acaba neden
Bu onursal Noel Baba
Ziyaretetmez
Sessiz ve gölgesiz evlerdeki
çocukları,
Ki her zaman muhtaçtırlar ona.

Toronto, 25.11.1984
Çeviren: Mannik BARONYAN AKÇAOĞLU

Ամանորդ Հեղինակը

Սեմերքանդ'էն, Պուհարա'էն
Ձամբայ կ'ելլէ Կաւլանդ Պապան,
Կ'անցնի լեռներ, ծորեր ու սարեր,
Կախարդական տոպրակն ուսին՝
Այդքօ՞ն ոյոմնց կ'ուզէ կրնայ
Պէ՛տ- պէ՛տ նուէր ընծայել:

Մառերն աստղափայլ
Ու շուշողուն
Աւանդական Կաղանդի,
Անոնց շուրին՝
Ո՞ր երախաներն երանելի
Կ'սպասեն գուարթագին
Կաղանդ Պապային
Երջանկութիւն սփռող
Սա հին աշխարհին:

Ու ես կը կարդամ
Պատգամներ բարի
Իջած երկինքէն,
Աչքերս կը յառին
Հորիզոնին իմ կեանքին,
Որ ընդլներով նուագկոտ
Կը ժպտի իմ հոգիին ...:

Բա'յց հարցում մը
Կը գրաւէ շարունակ
Իմ միտքս ու հոգիս.
Արդեօք ինչո՞ւ
Այս պատուական
Կաղանդ Պապան,
Չի' տար այցեր
Երդիկներու՝ լուռ, անշուք
Ուր երախաներ աւելն ատեն
Կարօտ են իրեն ...:

Թորոնթօ

Gürcüler'de Halk Dansları

Oğuz MEDETOĞLU*

Dansların Genel Özellikleri ve Bölgesel Ayrımlar

Gürcü hakının yaşamında, halk dansları ayrı ve özel bir yere sahiptir. Gürcüler'in halk danslarına karşı büyük bir yeteneği ve ilgisi vardır. Bu nedenle de Gürcü halkı şaşılacak bir titizlikle folklorunu eski çağlardan bu yana neredeyse en saf biçimiyle korumuştur. Yapılan kazılardan elde edilen arkeolojik buluntulardan, Gürcüler'in ilk çağlarda bile çeşitli halk dansları icra ettikleri anlaşılmaktadır. Hristiyanlığın yayılışına kadar Doğu Karadeniz sahillerinde yaşayan ve eski Yunanlılar'la yakın ilişkileri olan Gürcü kabileleriyle ilgili olarak eski Yunan eserlerinde, Gürcüler'in 4. ve 5. yüzyıllarda çok gelişmiş kültürleri olduğu, sık sık dans gösterileri ve konserler düzenlendikleri, konuklarını çok güzel ağırlayıp eğlendirdikleri bildirilmektedir.

Yüzyıllar boyu süregelen savaşlar, Gürcü insanına askeri bir kimlik özellikler ve sert doğa koşullarında değişik bir karakter ve ruh yapısı yaratmıştır. Bütün bu koşullara rağmen Gürcüler, kültürel zenginliklerini, geleneklerini, örf ve adetlerini kuşaktan kuşağa aktararak korumasını bilmiş, zengin, dinamik ve estetik halk danslarını orijinalitesiyle dünya dansları arasında özgün bir karakter dansı olarak kabul ettirmişlerdir.

Kökeni çok eski çağlara dayanan Gürcü halk dansları bu nedenle putperestlik döneminden kalma dinsel ayin ve törenlerin izlerini taşır. Danslarda ahenk ve bütünlük daima ön plandadır. Genel olarak bu danslar solo, dilet ve sultler biçiminde dir. Danslarda, gerek kadınlarda gerekse erkeklerde vücudun üst kısımı sabit kalırken, kol ve bacak hareketleri son derece hızlı bir tempoya ulaşır. Erkeklerin hareketlerinin yırtıcı kuşların ve atın hareketlerini çağrıştırması ve canlı sıçrayışlar, kadınların hareketlerinin ise yumuşak ve durağan olması, ellerin, parmaklarm ve kolların dairesel hareketlerle karşışmdaki erkeğe çağrılar yapması, küçük ve seri adımlarla uçar ya da yüzer gibi yürüyüp nadiren koşup sıçraması Gürcü halk danslarının karateristik özellikleridir. Bu danslar ortaya çıktığı yöreye ve dansların yapıldığı sosyal çevreye göre adlar alır.

Dağlı Dansları

Dağlı Gürcüler tarafından icra edilen Dağlı dansları, genellikle erkekler tarafından ayrı olarak oynanır. Kadınların da ayrıca dansları vardır. Ama kadın ve erkek gruplar tarafından toplu olarak icra edilmesi de söz konusu olabilir. Dağlı kadınların danslarında peynir ya da ekmek yapmak, çocuk bakmak gibi günlük işlerle, örgü ya da yün eğirmek gibi el işlerinin yanı sıran kadınlar arası sohbetler de işlenir. Genellikle dağlarda avcılık yapan erkeğin yokluğundan duyulan endişe, genç kızların güğümleriyle suya gidişleri, su başında şakalaşmaları ya da sevgilileri ile buluşmaları da bu danslarda işlenen konulardır.

Erkekler tarafından toplu olarak oynanan bir Dağlı dansı olan Mtiuluri, acımasız, sert ve vahşi bir doğayla içiçe yaşayan Dağlı Gürcüler'in zor yaşam koşullarıyla mücadelesini, onların cesaretini, savaşçılıklarını, birbirlerine olan sevgi ve saygılarını anlatır. Mtiuluri dansa katılanların birbirlerinin marifetlerini sergiledikleri bir yarışma havasında geçen yüksek tempolu bir danstır.

Gene bir dağlı dansı olan Hevsuri, avcılık, hayvancılık ve çobanlıkla geçinen Hevsurlar'ın, kılıç ve kalkan kullanmadaki marifetlerini sergileyen bir danstır. Aileleri birbirine düşman olan iki gencin arasındaki aşkın öyküsüdür. İki aile arasında çok kan vardır. Ama gençlerin aşkı, dağlı kadınları bu savaşı bitirmek için harekete geçirir. Savaş alanına atılan beyaz bir eşarp, savaşı sona erdirmeye yeter. Bu Gürcü toplumunda kadına duyulan saygının bir ifadesidir. Bundan sonra taraflar barışır ve genç kızın ağabeyi kardeşini sevdiği gence teslim eder. Dansın sonunda savaş bir düğün eğlencesine döner.

Yalnızca erkeklerin oynadığı Mhedruli'nin konusu ise, Gürcü süvarilerin at üstündeki marifetleridir. Dansın temel adımı at koşturmadır. Süvarilerin savaşolmadığızamanlarda savaşçınitelliklerini yitirmemek için yaptıkları eğitimi anlatan dans, bir yarışma havasında geçer. Tek tek hareketlerini sergileyen dansçılar, finalde, birlik ve bütünlüklerin sergileyerek hep beraber izleyenleri selamlarlar. Gene yalnızca erkeklerin oynadığı

* Oğuz Medetoğlu'nun "Gürcülerin Kültürleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı lisans tezinden alınmıştır.

bir dans olan Kazbeguri'de ise Kazbeg dağları civarında yaşayan Gürcüler'in silah kullanmadaki ustalıklarını, özellikler'de bıçak kullanmadaki marifetleri sergilenir. Dans, baştan sona bir yarışma havasında geçer. Bir başka Dağlı dansı olan Mohcuri ise karakteristik özellikler açısından öbür dağlı danslarına benzer. Öbür danslardan farklılığı kıyafet ve müziktedir.

Acaruli

Acara bölgesinde oynanan halk dansları Acaruli olarak bilinir. Gandagan ve Lazuri en sevilen danslardır. Gandagan, Acara, Guria, Samegrelo ve İmereti bölgelerinde ve Abhazeti'de oynanır. Coşkulu, hızlı ve neşeli bir danstır. Karadeniz kıyılarında ve yakın çevresinde yaşayan halkın günlük yaşamını anlatır. Dansın ana teması aşktır. Birbirlerine aşık iki gencin aşklarını anlatmak için attıkları manilerle süslenmiştir. Lazuri ise Doğu Karadeniz boyunca yerleşik Gürcü boylarının denizcilikteki hünerlerini anlatır. Onların neşesini ve coşkusunu sergiler. Dansın ana teması denizcilik ve balıkçılıktır.

Sadarbazuli (Saraylı) Dansları

Sadarbazuli genellikle saray ve çevresindeki yaşamı anlatan danslardır. **Daviuri, Kaltasekva** ve **Samala** bunların başlıcalarıdır. Daviuri, saraylardaki yemekli eğlencelerl anlatır. Kadınlı erkekli, toplu olarak oynanan bu dans, sevda üzerine kurulmuş, hassas bir ruh, şovalyelik duygusu ve gururunu yansıtan, zarif, ölçülü jestlerle biçimlenmiştir. Yalnızca kadınlar tarafından oynanan Kaltasekva ise aylnsel bir hava taşır. Samala'nın ana teması kadın ve onun duygusallığıdır. Kadının tanrıya yakarışını işleyen bu dans, yalnızca üç kadın tarafından oynanır. Aylnsel bir hava taşıyan dansta, ikonalardaki kompozlzyonları çağrıştıran sahneler oldukça etkileyicidir. Tanrıya yakaran kadın, halkının tanrı yoluna dönmesi için dua eden Azize Nino'dur. Tanrıya ülkesini refah ve zenginliğe ulaştırmada yardımcı olması için dua eden Kraliçe Tamara'dır. Kadın, anadır. Çocuğunun büyüyüp, ulusunu düşmanlarına karşı koruyacak bir savaşçı olarak yetişmesi için ya da erkeğinin savaştan dönmesi için Tanrı'ya dua ediyordur.

Tbilisuri

Tbilisuri, Tiflis ve yakın çevresinde oynanan danslardır. Bu danslarda Tiflishakının, esnafıyla, köylüsüyle, işçisiyle yaşantısını anlatır. Eskiden Tiflis'in zengin ve hatırlı tüccar Gürcüleri Çoha adı verilen bir glysi giyerlermiş. Çohalar genellikle slyah olur, bu beylerde Tiflis gece hayatının, davetlerin, eğlencelerin hatırlı konukları olurlarmış. Bu nedenle halk bu insanlara **Karaçoheli** dermiş. İşte bu beylerin yaşantılarını yansıtan, anlatan dans'ta Karaçoheli adıyla anılır. Karaheli, kadına duyulan platonik aşkı işleyen bir danstır. Karaçoheliler, dans boyunca, saraylı bir hanımefendi, bir dansöz ya da bir hayat kadını elde etmek için armağanlar sunarlar. En anlamlı armağanı sunan muradına erer.

Kintauri ise Tiflisli küçük esnafın, günlük ticari yaşantısını, aralarındaki çekişmeleri, eğelence ve şakalarını, ustaların çıraklarını birbirleriyle yarıştırmalarını, eğlenceli biraz da komik bir havada anlatır. Klasik Gürcü askerinin (Meomari) tasvir edildiği bir dans olan Kintauri'de Tiflis ve merkezdeki askerlerin, saray muhafızlarının, savaş olmayan dönemlerde yaptıkları kılıç ve kalkan eğitimlerini ve bunları kullanmadaki maharetlerini sergiler.

Gürcüstan'da çok sevilen bir başka halk dansına Svanuri'dir. Kuzey dağlarının eteklerinde yaşayan Svanlar'ın bu dansı oldukça hareketlidir. Dansın ana figürü atın yürüyüş biçimleridir. Figürlerin parmak ucunda yapılması, ritmle hızlanıp ağırlaşması, atlıların dörtnala, rahvan ya da tırıs yürüyüşlerini anlatır. **Kartuli Tsekva** ("Gürcü Dansı") olarak adlandırılan halk dansı ise ritmik ve adımsal özellikleri, estetik ve zerafet bakımından tam bir Kafkas Dansı'dır. Bu dansın temel Kafkas karakterini yansıtmadaki başarısı, bu dansa kafkasyalı olan ötekl halklarında sahiplenmesi sonucunu doğurmuşsa da, dansın kaynağı, hiçşüphesiz yüzyıllar boyu kültür ve sanatın merkezi olmuş Gürcüstan'ın Gürcü halkıdır. Kartuli Tsekva ("Gürcü Dansı") eskiden düğün törenlerinden gelin vedamat tarafından, saraylarda kral ve kraliçe, konaklarda da beyefendi ve hanımefendiler tarafından oynanırdı. Herhangi bir eğlencede birlikte bu dansa kalkan genç kız ve dilekanlının birbirlerine sevdalı oldukları kabul edilir ve bu danstan sonra herkes bu gençleri nişanlı sayardı. Kartuli Tsekva'da dans süresince erkek, kadının yanında çok ölçülü ve saygılıdır. Aralarında fiziki hiçbir temas olmaz. Elbiseler bile birbirine değmez. Dans, erkeğin sevgi ve saygılarını sunduğu bir teşekkür ifadesiyle son bulur.

Putperestlik döneminin izlerini taşıyan **Partsa** törensel bir düğün dansıdır. Mahalli olarak bu dansı, oyuncular topluca icra ederler. Partsa, halen Türkiye'de yaşayan Gürcüler arasında da Cilveloy, Koçari, Hortra, Naydana gibi adlarla oynanmaktadır.

Bütün Gürcüstan'da oynanan **Horumi**'nin kökleri ise çok eskilere gider. Dansın yalnızca doli ritmi ile oynanması da bu dansın kökeninin ha-

berleşmenin davullarla yapıldığı çok eski dönemlere değin uzandığının göstergesidir. Dansın başında önce askerlerin davulla haberleşmesi anlatılır. Ritm, diğer ritimlere göre aksak (5/8) olup, bir mesaj çağrışımını yapar. Bu bir tehlike mesajıdır. Askerler düşmanı gözetler, sessizce ona sokulur ve pusuya düşürüp imha eder. Sonra, kazanılan zafer eğlenceyle kutlanır. Savaştemasını işleyen bu dans, topluca yapılır. Türkiye'deki Gürcüler arasında da erkekler tarafından Vahey, Deli Horon, Horoni adlarıyla çeşitli varyantları düğünlerde oynanır. (III. Bölümde daha ayrıntılı olarak değinilecek)

Gürcü halk danslarını sözcüklerle anlatma neredeyse olanaksızdır. Sözcükler Gürcü danslarındaki coşkuyu, gururu, inceliği, zerafeti anlatmaya asla yetmez. Ancak bir insanın duyduğu coşkulu eşsiz Gürcü müziği eşliğinde, izlediği şiirsel danslar karşısında hiçbir heyecan duymaması mümkün değil

Gürcü halk danslarını tanımak için müziğini kulağımızla dinlemeli, gözlerimizle görmeli, vücudumuzla hissetmeliyiz.

Arkeolojik buluntu verilerinden, eski yazılı eserlerden, Gürcüler'in eskidenberi çeşitli halkoyunlarına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bunların başlangıcı ilk insanın çalışma hayatının başlamasına kadar uzanmaktadır. Önceleri yararlı özellikte ve nitelikte idi. Köy hayatında önemli yer işgal ederdi. Daha sonraları hayvan karakterlerini canlandırıcı, avcılık ve tarımı temsil edici oyunlar doğdu.

"Hristiyanlığın yayılışına kadar Doğu Karadeniz sahilleri Gürcü kabilelerliyle doluydu. Eski Yunanlılar'la yakın ilişkileri vardı. Hristiyanlığın yayıldığı IV-V. yüzyıllarda Gürcüler'in gelişmiş kültürleri bulunuyordu"[1]. 15 Eski Yunan yazmanlarına göre, bu çağda halkoyunları çok yaygın olup sık sık oyun, türkü gösterileri düzenlenir, yabancılara temsiller verilirdi"[2]

Yüzyıllar boyu süregelen birçok savaşlara rağmen Gürcüler gelenek, kültür ve folklarını korumasını başardılar. Halk, sosyal hayatı içinde, zengin, dinamik halkdanslarını bütün orijinalitesiyle koruyageldi. Sonraları, oyunların iç ve dış şekil ve figürlerinde değişiklikler yapıldı, bir nevi reform oldu. Harb, zafer, aşk, düğün, iş, eğlence oyunları doğdu.

Tarih ve sosyoloji, sosyal, kültürel ilişkilerin artmasıyla oyunların profesyonelleşmeye başladığını göstermektedir.

Diğer yandan, Gürcü aristokrasisi, halktan ayrı olarak saraylarda yapılan seremonilerde, değişik stilde oyunlar icra etmeye başladı. Halk oyunlarının tabiiliği, basitliği ve orijinalitesi aslından ayrıldı. Kral ve zadegan* salonlarında, halkın, tek, çift ve grup oyunları münferit (ayrı) oyunlar haline getirildi. Geleneksel bu oyunlarda salon oyunları denildi. Salon oyunlarına bizzat aristokratlar katılırdı. Ayrıca sarayın görevli profesyonel oyuncuları Gürcü millî oyunlarını icra ederlerdi.

Gürcüler'in halkoyunlarına karşı özel ilgisi ve aşkı vardır. Bundan dolayı halk, büyük bir titizlikle eski çağların oyunlarını koruyagelmektedir. Bugün hala bazı oyunlarda putperestlikten kalma izler mevcuttur. Gürcü halkının oyuna ve oyuncuya olan sempatisi tekerleme ve türkülerden de anlaşılır.

Gürcü halk danslarının çoğu ayin ve seremoniyeldir. Genellikle köy çevrelerinde korunmuş, oradan alınmış ve işlenmiştir. Pek azı konseldir. Adlandırılmaları çıkış yerlerini ya da kullanıldığı sosyal çevreyi gösterir. Kökenleri binlerce yıllık tarihe kadar uzanan dansların, halen daha eski güzelliğini ve çekiciliğini koruması oldukça şaşırtıcıdır. Halk arasından çıkan bu dansların günümüzde de aynen korunmasıve sahneye taşınırken titiz davranılması dikkat çekici bir durumdur. Genel durumu ile danslar solo, çift ayak, grup ve yığın olarak gözükür. Çoğunluğunu çiftli ayak ve grup dansları teşkil eder.

Gürcü danslarının bu şekilde kalabilmesinde kuşkusuz Gürcü Halk Dansları Birliği'nin büyük katkıları vardır. Gürcü Halk Dansları Birliği 1945'te kurulmuştur. 100 kişilik topluluk, dansçı, ses sanatkârları ve müzisyenlerden meydana gelmiştir. Artistik direktör ve bale üstadları olarak Madam Nino Ramişvili ve 1935 Londra Festivali'nde birinciliködülü kazanan İlko Suhuşvili vardır.

Gürcü Halk Dansları Birliği, geleneksel dansların kopyalarını vermektense aslına sadık kalarak oyunları koreografiye uygun işlemiş, güzelleştirmiş ve sunmuştur.

Dansların sahneye aktarılmasında önemli olan, dansın özüne sadık kalmak ve buna bağlı olarak dansın güzelliklerini sıkıcı bir hal almadan izleyiciye aktarabilmek ve dansı yaşatmaktı. Bütün bunlar da tekniği ve kapasitesi en üst seviyede olan dansçı ve müzisyenlerle yapılabilirdi.

1 Ş. Amiranişvili, Kartuli Helovnebis İstoria (Gürcü Sanat Tarihi) 1945 sf 5
2 A. M. Talgren, KaukasianMonuments, ESA.V. 1930
* Zadegan: Soylular Takımı Sınıfı.

II.1.2. Gürcü Dansları

Gürcü Dansları'nın isimlerini yazdıktan sonra önemli birkaç dans hakkında bilgi ve dansın adımlarına ilişkin sıralamalara geçelim:

- Partsa
- Kartuli Tsekva
- Samala (Samaya)
- Horumi
- Gadatiyeuli Horumi
- Kazbeguri-Moheuri
- Mtiuluri
- Kintauri-Karaçoheli
- Ceyrani
- Davluri
- Mhedruli
- Narnari
- Lelo
- Kalta Tsekva
- Gandagana
- Parikaoba
- Khancluri
- Moheuri Tsekva
- Bıçaklar(Karnalar)Dansı
- Hevsuri Sulti
- Gürcü Sulti
- AbhazuriTsekva Şaratini
- Simdi
- Lazuri

Gürcü Yemekleri

Hazırlayan: Hacer ÖZKAN (İREMADZE)

KATMİS HARÇO (TAVUK YEMEĞİ)

Malzemeler:

1. Bir adet piliç
2. 200 gr. mayonez
3. 3 orta boy kuru soğan
4. 100 gr. çekilmiş ceviz
5. 1 tatlı kaşığı dolusu salça
6. 3 diş sarımsak
7. Baharatlar (Kişniş, safran, taze kişniş, kırmız biber), tuz - isteğe göre

Hazırlanışı:

Pilici parçalar halinde kesip tencereye dizelim. Üzerine halkalar halinde doğranmış soğanı ekleyelim. Ayrı bir yerde sosu hazırlayalım. Hazırladığımız sosu tavuğun üzerine dökelim. Tavuğu tamamen örtmeyecek şekilde üzerine su dökelim. Orta dereceli ateşte tavuk pişinceye dek haşlayalım.

Sosun hazırlanışı: Taze kişniş, sarımsak biber ve cevizi iyice dövelim. Üzerine mayonezi, baharatları, salçayı ve tuzu ekleyerek iyice karıştaralım. Kolay karışması için birazsu ekleyebiliriz.

NİGVZİANİ KARTOPİLİ (CEVİZLİ PATATES)

Malzemeler:

1. 1 kg. patates
2. 2-3 diş sarımsak
3. 300 gr çekilmiş ceviz
4. Bir büyük baş soğan
5. Bir büyük boy nar suyu ya da üzüm sirkesi
6. Bir tatlı kaşığı kuru kişniş
7. Tuz, karabiber, kırmızı biber isteğe göre

Hazırlanışı:

Yıkanmış patatesi kabuklarıyla haşlayalım. Daha sonra, kabuklarını soyup bir kaba alalım. Ayrı bir yerde tuz, sarımsak, karabiber, kırmızı biber, kuru kişniş, çekilmiş ceviz, ince doğranmış soğan ve nar suyu ya da sirkeyi iyice yoğuralım. Eğer çok kahı olduysa biraz su ekleyebiliriz. Hazırladığımız bu harca patates ekleyelim ve mısır ekmeği gibi iyice yoğuralım (Sıcak mısır ekmeğiyle birlikte oldukça lezzetli bir mezedir.).

PELAMUŞİ (ÜZÜM TATLISI)

Malzemeler:

1. 1 litre üzüm suyu
2. 200 gr mısır unu
3. 100 gr ceviz yada fındık

Hazırlanışı:

Üzüm suyu ve mısır ununu önceden iyice karıştıralım. Orta dereceli ateşten sürekli karıştırarak mısır ununun kokusu yok olana dek uzun süre kaynatalım.Daha sonra kaselere alalım. Üzerine ince doğranmış ceviz ya da fındık serperek isteğe göre sıcak ya da soğuk servis yapalım.

Gurbette Yaratılan Vatan: BOĞAZKÖY

(BURSA/KARACABEY'DE BİR GÜRCÜ KÖYÜ)

Eşref YILMAZ (MAHARAŞVİLİ)

Gürcüstan'ın tarihi, tarihi kişileri, ataları Azize Nino-Şota Rustaveli-Tamar Dodopal-Akaki Seretell ve birçokları) daha doğrusu Gürcüstan'ı yaratan ve devamını sağlayan "tarihları" sanki: "gidin batıya orada kültürümüzü yayın, tanıtın, gurbetcilerin yok olmak üzere olan Gürcü kültürü ve gelenekleri yeniden canlandırın, gurbetçilerimizin uğrak yeri *küçük vatanları* olun, hasret giderebildikleri memleket köyleri olun, düğün ve bayramlarda nostalji yaşatın" diye bir misyon yüklemiş ve bu misyonu başarıyla yerine getirmiş bir yerdir BOĞAZKÖY-kişilerdir BOĞAZKÖYLÜLER.

Giriş

Kaçkar dağının eteklerinden: Gamışet'ten Bazgiret'ten, Zaklyet'ten, Çağlayan'dan, Çukurdan, Parnuh'tan, Ustamis'ten, Çakvelta'dan, Brli'den, Gigiyet'ten, Agara'dan, Dasamop'tan, Tetraket'ten, Liban'dan kopup gelmiş aileler Boğazköy'de harmanlanmış Boğazköylü olmuştur. Burada yaşayan aileler kendilerini gurbetçi saymadan diğer gurbetçi konuklarına özel günlerde; düğünde, bayramda, cenazelerde ve benzer günlerde ya da normal ziyaretlerde anayurtlarının en güzel yemeklerini ve hizmetlerini sunmaya çalışır ve bundan da oldukça zevk alırlar.

Marmara'nın güney kıyısında (Gemlik'le Bandırma arası), Karadağ'ın eteğinde yeşille mavinin birleştiği yerde kurulu Boğazköy.

Bursa İli Karacabey İlçesine bağlı olarak köy statüsüne giren Boğazköy, 1973'te arazi olarak alındı, 1977'de "köy statüsü"ne kavuştu.

Köyün kuruluş öyküsüne yazının ileri bölümlerinde, belki derginin diğer sayısında geniş yer verilecek. Ancak, hemen şunu belirtelim ki; köyün bugünkü durumuna gelmesinde büyük hizmetleri geçmiş kişileri var. Bu hizmetler;

1. Köyün keşfi ve alınması (ki Amerika'nın keşfinden daha önemli benim için)

2. Kuruluş çalışmaları ve hukuki mücadele (Bürokrasi ve komşu köylerle mücadele)

3. Gürcü kültürü yaşatma ve geliştirme-tanıtma (Çevreye kabul ettirme, saygı uyandırma)

4. Gürcüstan'la ilişkiler ve modern Gürcüce ile aydınlanma (Seyahatler, öğrenci okutma, Gürcü yayınlarla tanışma Gürcüce okuma yazma)

5. Köyü güzelleştirme ve kalkındırma (Bilinçli gençlerin yetişmesi, dernek-koop'ların kurulması vb.)

Tüm bu alanlarda hizmeti geçen kişileri ve kişilikleri anmadan BOĞAZKÖY anlatılamaz.

Çolak Niyazi'yi, Muzaffer Dursun'u anmadan geçebilir misiniz. Köyün keşfi ve alınması, pazarlık bitince memlekete (Artvin'e Gürcüler'in bulunduğu gurbetliklere) haber salmaları, almak isteyenlerin hisse üzerinden (1 hisse fiyatı) 50 bin TL. göndermelerini, bu göndermelerin senetsiz sepetsiz, sadece güven üzerine yapıldığını nasıl atlarsınız.

• Samsun'da Gürcüler'in komşusu Av. Halil Yeşilyurt'un hukuk savaşını,

• Çilingir Hüsnü Şahin'in herkesin işini sevecenlikle gördüğünü,

• Okul yapımında ve diğer köy işlerinde koşan ilk muhtarlardan Hüseyin Yalçın ve Hüseyin Aydın'ı

• Köyün camisini neredeyse tek başına yapan Ferhatoğlu Süleyman Usta'yı, nasıl yazmazsınız.

• Köyün kalkınması ve bürokratik mücadeleyi, Gürcüstan ilişkileri ve kültür alışverişinde önemli katkıları olan Ertan ve Yusuf Yılmaz öğretmenleri,

• Folklorik alanda büyük hizmetleri olan Hamza Bülbül'ü anmadınız mı ortaklıkta ne dernek kalır ne düğün.

• Dernek deyince..... Halkı bilinçlendirmede, dernek kurmada, kooperatif kurma çalışmalarında hizmeti olan Ahmet Dursun'u, Recep Akdemir'i yazmak gerek.

Bunların yanı sıra bir çok değerli kişilikler var. Belki yazı süresince sırası ve yeri gelince adı ve hizmetinden söz edilecek.

Aslında Boğazköy'ün tüm bireyleri köyü için hizmetten kaçınmamıştır, ancak "sezarın hakkı sezara" özdeyişi de var.

Asimilasyona Uğramadan Değişim..

Tüm yaşamın temeli maddedir. Sosyal yaşamın da alt yapısı maddeseldir. Üst yapısı ise ekinsel (kültürsel) dir. Toplumsal yaşayışın üst yapısını oluşturan ekinsel değerler; inanışlar, gelenek-görenekler, folklorik bilgi ve olgular; türküler, oyunlar vb. tüm bunlar maddi yaşamın üst yapıdaki olgularıdır. Bir bakıma yaşamın ve sistemin yorganıdır. Buradan şuraya varmak istiyorum:

Boğazköy'de yayla türküleri yakılmıyor artık!... Çünkü yayla yaşantısı yok Boğazköy'de Düğünlerde, eğlencelerde nostaljil olarak söylenir sadece. Yeni yetişen gençler bu yayla türkülerini öğrenivor, söylüyor fakat yaşı otuzun üzerindeki kadar duygulu-coşkulu söyleyemiyor doğrusu.

Yeni yaşamın içinden yeni türküler çıkmıyor diyemeyiz; çıkıyor çıkmasına ama tavernayla da yoğun bir mücadele gerekiyor.

Asimilasyona karşı durmak gerekiyor.

Yeni yaşam dediğimiz şey; Boğazköy'ün geçim kaynakları ve bu kaynakları yaratma, yararlanma uğraşılarıdır. Karadağ'ın binbir tondaki yeşilin sunduğu orman ürünlerinden ihlamurçiçeği, kestane, orman işleri-makta kesimi ile çalışkan Boğazköylüler oldukça iyi gelir elde etmektedirler. Ayrıca azda olsa sebze ve sera çiçekçiliği, hayvancılık zaten vazgeçilmezdir Artvinli için. Mısır yetiştirilmeyen Gürcü köyü var mı bilmiyorum. Varsa ayıpediyorlar.

Yöreye ve doğaya özgü maddi yaşamın içinden doğup gelişen ya da evrilen türküler de yok değil Boğazköy'de;

Avel hezedavkape	İhlamuris kvavili
Defne's kero purseli	Konsal konsal kidiya
Mevigo bevri para	Uthar gogov şen deda's
Gaçukona çurçeli.	Menu çamomkidiya.

Gogov çamoy buzgepşi
Makvali mogikripo
Tu degebniya zivebi
Gişvelo mogikripo.

Eğlence ve oyuna çok düşkün olan Boğazköylüler, bir düğün sırasında önemli işlerini bile erteleyebilir, eğlenceye katılır ve katkı sunar, hem eğlenirhem eğlendirir.

Modern Gürcüstan'la ilişkiler süresince folklorümüze Gürcüstan'dan yeni oyunlar taşındı ve oynanıyor. Örneğin: Gandaganı, Horomi...

Bunun yanı sıra düğünlerde "berobana" denilen ortaoyun türü seyirlik oyunlar sergilenir. Oyunlar dramatize edilerek zenginleştirilir. Yaşlısı genci zevkle izler, konuklar kendilerinden geçer.

Köyün kuruluş geceleri düzenlenir zaman zaman. İlk yıllarda heryıl düzenlenirdi. Son zamanlarda ara verildi. Şu anda kuruluş gecelerinin *video bantları bir tarihi belge* gibi saklanmaktadır. Çünkü orada oyun oynayan, izleyen fıkra anlatan bir çok Boğazköylü canlı kişilikler bulunmakta, oysa şu anda onların bir çoğu ölmüşlerdir. Bir nostaljil, bir belge, bir dramadır artık o bantlar Boğazköylü için. Fırsat buldukça toplu olarak izlemekten zevk alıyorlar, konuklarına gururla izlettiriyorlar.

Boğazköy'ün genel kültür düzeyi çevre köylerin en üst düzeyindedir. Hemen hemen her hanede yüksek okul mezunu bulunmaktadır. Üç öğrenci Gürcüstan'da Gıda veTekstil üzerine yüksek öğrenim gördüler. Köyde birçok kişi Gürcüce okuma yazma bilmektedir.

Yine birçok kişi "ÇVENEBURİ" dergisini sürekli izle-

Boğazköy'ün Genel Görünüşü

Boğazköy'de Bir Düğünde "Berobana"

niktedir. Ayrıca "ÇVENEBURİ" dergisinin Nisan Temmuz Sayısının kapak yıldızı Boğazköylü Ahmet Yetan'ın tulumlu fotoğrafı kendisini ve köyü onure etmiştir. O fotoğrafın önemli özelliklerinden biri: tulumu yapan ve çalanın aynı kişi olmasıdır. Fotoğrafı çeken Eşref Yılmaz, Boğazköy'de bir düğün sırasında özel bir dizayn yapmadan çekmiştir. Fotoğraf, aynı zamanda "Boğaz-Dalyan Fotoğraf Sergisi"nde sergilenmişti.

Boğazköy için rahatlıkla şu denebilir; Boğazköylü, geleneğine, kültürüne bağlı olduğu gibi yeniye, çağa açık, modern ve bilime yakındır.

Gürcüstan'dan bir çok ziyaretçi geldi Boğazköy'e. Gelen soydaşların genel karakteristik davranışları, şaka vb. iletişim olgularının benzeştiği, bunun yanında farklı yaklaşımların da hoşgörüyle karşılandığı gözlenmiştir. En önemlisi de karşılıklı etkileşimler yaşanmış ve güzel anılar bırakmıştır. Örneğin: Givi Maharaşvili'nin her yaşta insanla candan diyaloğu, Otarİ'nin gençlerle söyleşisi ve şakaları, nükteli sözleri, Dalİ'nin düğün hediyesi olarak getirdiği iki bidon dolusu "gvino" su güzel izler bırakmıştır. Bunun yanında adını ve mesleğini bilemediğim bir çok Gürcüstanlı ziyaretçi gelmiştir köyümüze-Boğazköy'e!...

Yazının giriş bölümünün *tarihi duygu yoğunluğu ve misyonu* abartılarak verilişinin nedeni, Boğazköy'ün kültürel yoğunluğu ve asimilasyona karşı bilinçli duruşu ile açıklanabilir. Gurbetçi Gürcüler'in ve Gürcüstanlı Gürcüler'in yakın ilgileri ve onlardan dinlediğimiz izlenimleri, çevreye yapılan folklorik sunularıyla -ki burada baş oyuncu Erdoğan'ı anmak gerek -saygı uyandırması, köyün birlikteliği ve kısa sürede çevre köyleri içinde örnek olacak kadar gelişmeler kaydetmesi giriş bölümünü hakediyor düşüncesindeyim.

Boğazköylü'nün diğer Gürcü köylülerinden farklı bir davranışı yok elbette: Yeri gelir türküyü unutan gence sufle verir 70'lik dede çaktırmadan çevreye, yeri gelir atma türküde yardım eder kızlara emek ana!... Barda -horonda eksik oyuncu mu var tamamlar torununun yanında dede bağlanır oyuna...

Bayramlarda konuklar paylaşılamaz yollarda. Evi uzak olanlar: "uzağa gitmek sevaptır." der, yakın olanlar: "misafiri yormak günahtır, yakma gitmek sevaptır." şeklinde reklamatik biçimde şakalaşırlar.

Ama bir farkı var Boğazköylüler'in: ***Gurbette bir vatan yaratmışlar*** kendi gurbetçiliklerini unutarak!... Çevre gurbetçilere "memleket" olmuşlar. "Memleket" yemeklerini, meyvelerini sunarlar gurbette olduklarını unutarak!...

Asimilasyona direne direne, türkü türkü, oyun oyun, yayla yayla, hasret hasret çalışıp eğlenirler yaylasız köylerinde!... Boğazköy'de yayla yerine denize gidip eğlenmeye sıcak yaz günlerinde atları ve öküzleri biricik traktörlerle...

Boğazköy'ün Kuruluşunun Kısa Öyküsü

Köyün kuruluşunun aslında uzun, çileli ve mücadeleli bir kuruluş öyküsü var. Ancak, her bir mücadele safhası ayrı bir öykü niteliğindedir ve bizzat bu mücadelenin içinde bulunanların içinde kalem tutan bir çok kişilikler var, bu öyküleri onlardan yazınalarını ve bir ***Boğazköy Belgeseli'ni*** oluşturabileceklerini düşündüğümden ben sadece kısa bir kuruluş öyküsü anlatmak istiyorum.

Bursa-Karacabey ilçesinin Marmara denizi kıyısında, Susurluk çayının Marmara denizine dökülerek oluşturduğu alüvyon ovasında "Eski Çiftlik" denilen bir yer...

Ülkenin savaş dönemlerinde, açık gözlerin bir tepeye ya da taşın üstüne çıkarak gözün görebildiği yerleri kendi üzerine tapuladığı bir zamanda, Feodalizmin egemenlik düzeninde adamın biri (.....) "Bakacak" denilen yerde bir taşın üstüne çıkmış ve yukarıda sözü edilen ovada gözünün görebildiği yerleri kendisine tapulamış

Boğazköy'de Bir Düğün Alayı. Akordeon: Hamza Bülbül

Köyün Kuruluş Eğlencelerinden Bir Görünüş. Oyuncular: Erdoğan ve Şenay

Kapitalizmin feodalizmi çözdüğü zamanlarda bu "Eski Çiftlik"denilen çiftlikbakımsız vehantal durumadüşünce, gecekonducular ve Karadeniz'in geniş toprak özlemi ile yanan çalışkan topraksız gurbetçileri, zaman zaman bu bakımsız "Eski Çiftlik"e gecekondu yöntemi ile yerleşmeye çalışırlar. Fakat Feodal beyin henüz bitmemiş nüfuzuyla kolluk kuvvetleriyle birkaç kez atılırlar. Ancak, çiftlik bakımsızlıktan yer yer ormanlaşır, Karadağ'ın ormanıyla birleşir. Orman işletmesi sahiplenir. Çiftliğin sadece Susurluk çayı kıyısındaki arazi işlenir. Orman işletmesi, gecekonducular, kaçak oduncular vb. ilişki ve sorunlar bu çiftliği satmaya zorlar.

Yazının giriş bölümünde adı geçen Niyazi Dursun (Çolak), Muzaffer Dursun, (.....) ağa ile arazi için pazarlık ederler. Üçbuçuk milyon TL'ye pazarlık biter. Eski Çiftlik'in tapulu arazisinin yarısı satın alınır.

Haber salınır dört bir yana: Artvin'e Gürcü köylerine, önceden İzmit'e İnegöl'e Samsun-Engiz'e göç etmiş Artvinli Gürcüler'e... **Yıl 1973 Bir ağanın çiftliğinin yarısı 80 haneye yurt olur. Ne yaman çelişki!...**

Böylece "Eski Çiftlik'e göç başlar yavaş yavaş! Evler yapılmaya başlar Karadeniz mimarı tarzıyla! "Kandaralar" mısırı bekler artık. Az da olsa mısırlaryetiştirilir tezelden!

Karacabey'in turistik yeri "Boğaz" (Yeniköy) sahiline gelip gidenler, farklı ve hızlı gelişmeyi farkederler biraz özenle, biraz kuşkuyla ve zamanla saygıyla izlerler.

Karadağ, bir kanguru gibi kucaklar bu yeni kurulan köyü. Tüm verimliliğiyle, yeşilini tüm tonlarıyla güven verir gurbetcilere. Odun kereste, ihlamur, kestane, defne vb. ürünler verir köylüye.

Komşu köy Bayraındere bünyesine almak ister yeni yerleşimcileri. Gürcüler kabul etmezler. Hukuk mücadelesini sürdürürler ve 1977'de ilk muhtarlık seçimini yapar. "BOĞAZKÖY" olarak siyasi yaşamda ve haritada yerini alır. Bursa İli, Karacabey ilçesi Boğazköy!...

BULBULİS YUBİLE

გულგულის იუბილე

ძაძვი აბჟაბად ალაპობას გაძარჯვებულად ხოვლიდა. ალერდიანებული იყო: ღმერთს, ტყეს, მთებს, ცას, დედაბუნებას ეწირავდა; მას ალარავინ სძულდა. ჩხეკა, ძაძვის მოსისხლე მტერიც კი, მოკეთედ ეჩვენებოდა. დაეიწყდა, თუ რამდენჯერ დაუწვა შეჩვენებულმა ძაძვს ბუდეში გამოსაჩეკად გამზადებული კვერცხები; რამდენჯერ სრულიად ცილაში დაუბეძ-

(Devam edecek)

Türkiye'deki Gürcü Köyleri- 16

Artvin, Yusufeli'de Köy ve Yer Adları

İberya ÖZKAN

08 ARTVİN (Geçen sayıdan devam)

Eski ve yeni adı:	*Bağlı olduğu köy:*
Lazoğlu mah.	Kılıçkaya
Leküt mah. *(Erdoğan)*	İnanlı
Lelvan mh. *(Ünlüce)*	Dokumacılar
Lelvan ya.	Dokumacılar

OŞNAH/OŞNAK (KÖPRÜGÖREN) KÖYÜ

Köyde çok eski kale ve kiliseler bulunmaktadır. Köy, Çoruh Vadisi'nin yukarı kesimlerinde ve nehir boyunca kurulmuştur. Çorgenisi Deresi köyün içinden geçmektedir. Köy, Yusufeli'nden 30 km uzaklıkta olup Ispir yolu üzerindedir. Nüfusu 330'dur. Halk geçimini çeltik, ceviz ve kavak üretiminden sağlamaktadır.

Oyanlıkl mh.	Günyayla

ÖĞDEM (ÖĞDEM) KÖYÜ

Yusufeli'ne 25 km uzaklıktadır. Oldukça geniş ve düzlük araziye sahiptir.

Yusufeli 1879 yılında ilçe olduğunda ilçe merkezi bu köyde kurulmuştur. 10 yıl sonra Yusufeli ilçe merkezi Ersis köyüne nakledilir. 1926'da Ersis'ten tekrar Öğdem'e taşınır. 1950 yılında ilçe merkezi şimdiki yerine taşınır.

Ömergil mh.	Altıparmak
Öncüler mz.	Çevreli
Ördekoğlu mh.	Çamlıca
Özkangil mh.	Yüncüler
Öztenk mz.	Alanbaşı
Pağlataş mh.	Taşkıran
Palankes mh.*(Yuvalı)*	Yamaçüstü
Panagil mh.	Kirazalan
Pançetmz.	Altıparmak
Paşa mh.	Pamukçular
Paşagil mh.	Erenköy
Patrikara ya.	Taşkıran
Perset mh. *(Gülpınar)*	Altıparmak
Peshav mh. *(Yağmuralan)*	K.kaya

PETEREK /PERT-EĞREK (ÇEVRELİ) KÖYÜ

İlçeye 19 km uzaklıkta olup 1549 yılında kurulmuştur. Az göç veren bir köydür. Her türlü meyve ve sebzecilik ile seracılık ve tavukçuluk yapılmaktadır. Tarihi Peterek kalesi köy içindedir.

Petetler mh.	Cevizlik
Pınarbaşı mh.	Erenköy
Pınarlı mh.	Özgüven
Pırtikler mz.	Alanbaşı
Pikallav mh. *(Cami mh.)*	Y.oba
Pisagara mz.	Tarakçılar
Pışnar mh. *(Doruklu)*	Demirdöven
Pışnarhev mh. *(Hacak)*	Bıçakçılar
Poliker mh. *(Bayramören)*	Balcılı
Polostov mh. *(Karacaağa)*	E.yaka
Posavatmz.	Çamlıca
Posetmz.	Demirkent
Poso mz.	Kınalıçam
Posyantmz.	Tekkale
Pulundibi ya.	Pamukçular
Pündükmz.	Demirkent
Pathev mz. *(Derecik)*	Dereiçi
Pıçankara ya. *(Başyayla)*	A.parmak
Pez mh.	Demirkent

(Devam edecek)

HABERLER

İnegöl Gürcü Derneği Gecesi Yapıldı

Bursa-İnegöl'de yaşayan Gürcülerin derneği İnegöl Kafkas Derneği tarafından düzenlenen gece 20 Ocak 2001 tarihinde yapıldı. Kalabalık bir katılımcının bulunduğu gecede Gürcü müziği eşliğinde Gürcü Halk Oyunları oynandı ve Gürcüce şarkılar söylendi.

Geceye Bursa milletvekilleriyle askeriye ve siyasi ve bürokrasiden çok sayıda insan katılmışolup, ilk kez 100 kişilik grupla Gürcü Halk Dansları icra edilmiştir.

Kafkasya Dansları CRR'de

İstanbul Kafkas Halk Dansları Grubu İstanbul Cemal Reşit Rey Salonunda muhteşem bir gece yaşattı. 3 Ocak 2001 tarihinde yapılan gecede Kafkasya'ya özgü halk dansları ile izleyiciler coşturuldu.

Ermeni Halk Dansları Gösterileri

Kasım ve Aralık 2000'de İstanbul üç ayrı Ermeni Halk Dansları gösterisine sahne oldu. İlkini Maral Dans Grubu, daha sonra Ermenistan Halk Dansları Topluluğu'nun sunduğu oyunlardan sonra 10 Aralık 2000 tarihinde de Bezciyan Dans Topluluğu Yunus Emre Kültür Merkezi'ndeydi. Bezciyan Topluluğunun çok beğenilen oyunları ve şarkıları 23 Aralık'ta CRR'de tekrarlandı.

Hopa-Sarp Yolu Açıldı

Artvin'in Hopa ilçesi ile Sarp Gümrük Kapısını birbirine bağlayan 19 km uzunluğundaki birinci sınıf yol Kasım 2000 başlarında ulaşıma açıldı. Açılış töreninde Mesut Yılmaz, Koray Aydın ve Aslan Abaşidze'de hazır bulundular.

Hopa'dan Gürcistan'a Turistik Gezi Yapıldı

Hopa Ticaret ve Sanayi Odası tarafından organize edilen gezi Kasımı ayı başlarında gerçekleştirildi. Gerek odanın meclis üyeleri, iş adamları ve gerekse halktan insanların katıldığı bu gezide Batumi,ve Kobuleti kentleri gezildi.

Gelecek gezilere katılmak isteyenler 0466 - 351 41 17 nolu oda telefonundan bilgi alabilirler.

"Artvin'de Tarım" Adlı Dergi Yayına Başladı

Artvin Tarım İl Müdürlüğü tarafından yayınlanan dergi altı ayda bir olmak üzere okurların ilgisine sunulmuştur.

Dergide Artvin ilinin tarımı ve tarımda zararlı ile mücadele edilmesi, ipekböceği, patatesçilik, zeytin yetiştirilmesi ve Maçahell'de Ekolojik Denge gibi konular irdelenmiştir.

Dergi, Artvin Tarım İl Müdürlüğün'nden temin edilebilir.

İnternette Kafkasya

Kafkas Vakfı tarafından İngilizce, Rusça, Arapça ve Türkçe dillerinde hazırlanan siteyi "http://www.kafkas.org.tr/" den izleyebilirsiniz.

İstanbul Gürcü Derneği Yeni Adresinde

Avni Araboğlu'nun başkanlığını yaptığı "Batum ve Havalisi Kültür Dayanışma Derneği" aşağıdaki yeni adresine taşınmıştır.

Batum ve Havalisi Kültür Dayanışma Derneği

Kınahtepe Sokak. 7. Simitaş Apt. Zemin Kat.

Merter / İSTANBUL

Tel: (0212) 644 03 66 – 644 15 64

Gürcü Ressamların Sergisi

Temuri Paplaşvili ve Amiran Danigebaşvili adlı iki Gürcü ressamın sergisi Yeşilköy – İSTANBUL'da 03 / Ocak – 30 / Ocak 2001 tarihleri arasında açıldı ve büyük ilgi topladı.

BASINDAN

Kars-Tbilisi Trenine Yeşil Işık

Dışişleri Bakanı İsmail Cem Tbilisi'yi ziyaret ederek iki ülke arasındaki dostluğun daha da geliştirilmesini içeren konularda temasa başladı. Cem'in temaslarındaki en önemli konu ise Kars-Tbilisi demiryolu projesi oluşturuyor. Diğer konular arasında ise Çıldır-Aktaş sınır kapısı açılması, elektrik alışverişi, Kafkas İstikrar Paktı, Bakü-Ceyhan Boru Hattı Projesi ile eğitim ve kültür alanındaki işbirliği çalışmaları bulunmaktadır.

Cumhuriyet 26.10.2000

Gürcistan'da İlk Türk Oyunu

Tuncer Cücenoğlu'nun yazdığı Matruşka adlı oyun 9 Kasım 2000 tarihinde Batumi Drama Tiyatrosu'nda sahnelenmeye başlandı. Oyunun çevirmeni Hatuna Koridze, oyuncuları Zaza Gogoladze ile Eka Çavlaşvili rejisörü ise Merab Lebanidze ile Beso Kupreişvili'dir.

Finansal Forum 26.10.2000

Gürcü Filmlerine Yeni Ödüller

41. Uluslararası Selanik Film Festivali'nde Gürcü yönetmen Dito Tsintsadze'nin Kayıp Katiller adlı filmi Gümüş İskender Jüri Özel Ödülünü kazandı.

Ayrıca Almanya'da Cottbus Filmi Festivalinde yine bir Gürcü yönetmenin, Nana Corcadze'nin "Kaçırılan 27 Öpücük" adlı filmi büyük ilgi gördü.

Cumhuriyet 14.11.2000 ve 20.11.2000

Mavi Akım'a Gürcü Alternatifi

Gürcistan, Rus doğalgazının kendi topraklarından geçerek Türkiye'ye ulaşmasını teklif etti. Mavi Akım projesinin Karadeniz'in ekolojik yapısı için risk oluşturduğu belirtilen açıklamada, Gürcistan üzerinden geçirilecek doğalgaz boru hattının daha ucuza mal olacağı açıklandı.

BİNYİL Gazetesi, 01.12.2000

Rusya Gürcistan'a Vize Koydu

Çeçenya'dan kaçan mültecilere ev sahipliği yaptığı gerekçesiyle Rusya, Gürcistan'a 5 Aralık tarihinden itibaren vize uygulamaya başladı ve Gürcistan'a sattığı elektriği de kesti.

Gürcistan'a vize uygulamasında ilginç bir konu ise ayrımcıların Rus askerleri ile beraber kontrol ettiği Gürcistan'ın Samaçablo ve Abhazya bölgelerinde daha önceden uygulanan Rusya'ya girişin yasaklı olmasının kaldırılmasıdır. Bu iki bölge sanki Gürcistan'ın değilmiş gibi vizeden muaf tutuldu.

Gürcistan yetkililerinin açıklamasına göre ise Rusya tarafından konulan vizenin nedenleri şöyle:

a- Rusya, Gürcistan topraklarını kullanarak Çeçenler'e güneyden saldırmak istiyordu ve buna Gürcistan izin vermedi.

b. Gürcistan son yıllarda batı ülkeleri ile özellikle Türkiye ile yakın ekonomi, siyasi ve dostluk ilişkileri geliştirmişti. Rusya, bu durumu kendisi için bir tehdit olarak algıladı.

c- Bakü-Ceyhan petrol boru hattının Gürcistan topraklarından geçerek Türkiye'ye ulaştırılmasının gerçekleştirilmesi anlaşmasının imzalanması ile Rusya ekonomik olarak zarara uğradığını ileri sürmektedir ve bu projeye başından beri karşıdır.

d- Gürcistan'da mevcut dört Rus üssünden ikisini kaybeden Rusya, kalan iki üssün devamını sağlamak için vizeyi bir silah olarak kullanmaktadır. Kalan iki üs Türkiye sınırında bulunmaktadır.

e- Bizzat Rusya tarafından organize edilen iç karışıklıklar sonucu sorunlu bölgeler haline gelen Gürcistan'ın Samaçablo ve Abhazya bölgelerindeki sorunları iki de bir ısıtarak Gürcistan'dan istediği tavizleri koparmaya çalışmaktadır.

Rusya'nın Gürcistan'a koyduğu vizeye boyun eğmeyeceklerini belirten Gürcü yetkilileri de tüm Rusya Federasyonu vatandaşlarına ve hatta Gürcistan'da bulunan sorunlu iki Rus askeri üssündeki görevli tüm askerlere de vize uygulamaya başlandığını belirttiler.

Turkish Daily News, 26.12.2000

Radikal Gazetesi 23.12.2000

Rusya–Gürcistan İlişkilerinde Gerginlik

Gürcistan Devlet Başkanı "Rusya, Rus askerlerinin Gürcüstan topraklarında konuşlanıp Çeçenistan'a karşı hareket etmesitaleplerinin Gürcüstan yönetiminee reddedilmesini içine sindiremedi" dedi.

Yeni Avrasya Dergisi – Aralık 2000

Gürcüstan'da Şevardnadze'ye Suikast Düzenleyen Grubun Elebaşı Tutuklandı

Gürcüstan'ın başkenti Tbilisi'de 1998 yılında Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'ye başarısız suikast girişiminde bulunan terörist grubun elebaşısı Saşa Zakarala'nın tutuklandığı açıklandı.

Gürcüstan Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan konuyla ilgili olarak yapılan açıklamada, 9 Şubat 1998 tarihinde Eduard Şevardnadze'ye yönelik silahlı saldırı girişiminde bulunan terörist grubunun elebaşısı Saşa Zakarala'nın, ülkenin batısındaki Batumi kentinde gerçekleştirilen özel operasyon sonucu gözaltına alınarak başkent Tbilisi'ye götürüldüğü bildirildi.

Yeni Avrasya, Aralık Sayı 2000

BDT Yavaş Yavaş Ölecek

Rusya'nın önde gelen gazetelerinden İzvestiya'da, SSCB'nin dağılmasından sonra kurulan Bağımsız Devletler Topluluğu'nun 1 Aralık'taki zirve toplantısı öncesi yer alan yorumda, "BDT'nin ölüm sürecinde olduğu" belirtildi.

Gazetenin yorumunda, BDT'nin gelecek yılki 10. yaş gününün muhtemelen kutlanacağı, topluluğu kimsenin toprağa vermeyeceği ifade edilerek, "ancak topluluk yavaş yavaş ölecek. Bizim yeniden birleşme hayalimiz de böylece toprağa gömülmüş olacak" dedi.

BDT'nin siyasi, askeri ve ekonomik boyutlarm ele alındığı yorumda, Gürcüstan ve Türkmenistan devlet başkanlarının zirveye gelmeyeceklerini ilan ettikleri hatırlatılmıştır.

Yeni Avrasya, Aralık 2000

Rusya Gürcüstan'daki Üslerden Askeri Araç Çıkartıyor

Rusya Dışişleri Bakanlığı merkezinin yaptığı açıklamaya göre, 19 Kasını 1999 tarihinde yapılan AGİT İstanbul zirvesinde Avrupa'da Konvansiyonel Silahların Azaltılması hakkında yapılan anlaşmaya uygun olarak, Rusya Federasyonu Gürcüstan'ın Abhazya bölgesinin Gudauta şehrinde bulunan askeri araç ve teçhizatı, şehirden kısa sürede çıkarmaya başlayacağını belirtti.

Yeni Avrasya Güncesi, Aralık 2000

Arçil ve Şota Dinamo Tbilisi'yi Aldılar

Ünlü Gürcü futbolcular Arçil ve Şota Arveladze kardeşler, profesyonel futbola başladıkları kulüp olan Dinamo Tbilisi'yi satın aldılar. Trabzonspor taraftarlarının unutamadığı ünlü ikizlerden Arçil Köln'de, Şota ise Ajax'ta oynuyorlar şimdi.

Hürriyet 01.01.2001

Rusya Gürcüstan'a Doğalgaz Akımını Durdurdu

Gürcüstan'a kendi isteklerini kabul ettirmek isteyen Rusya, doğalgaz akımını durdurarak Gürcüstan'ı enerjisiz bıraktı. Tbilisi'de doğal gazla çalışan ana enerji santralı faaliyetine son verdi.

Gerek, Çeçenistan'ı güneyden vurmak için Gürcüstan topraklarını askeri faaliyetleri için kullanmak isteyen ve gerekse Gürcüstan'da faaliyette olan Rus üslerinin faaliyetlerini devamlı kılmak isteyen Rusya, Gürcüstan'ı askeri, siyasi ve ekonomik olarak abluka altına almak istemektedir. Gürcüstan, hem Rusya'nın Çeçenistan'a müdahalede Gürcü topraklarını kullanmasına müsade etmiyor, hem de Rus üslerinin Gürcüstan'dan ayrılmasını istiyor.

Financial Times, 04.01.20001

Bakü–Tbilisi–Ceyhan Projesi İhalesi İçin 6 Talip

Bakü–Tbilisi–Ceyhan projesinin Türkiye bölümü mühendislik hizmetleri için açılan ihaleye 6 yabancı firma talip oldu.

Finansal Forum, 05.01.2001

Gürcistan, Rusya'nın Davranışlarına Kızgın

Gürcistan üzerine sinsi planlarını uygulamaya devam eden Rusya, bu kez Gürcistan'ı uluslararası alanda karalamaya başladı ve kendi vatandaşlarının suç oranı yüksek bu ülkeye gitmemesi için uyardı. Gürcistan Dışişleri Bakanlığı bu karar üzerine yaptığı açıklamada Rusya'nın yapay sorunlar yaratarak Gürcistan'ın batı ile olan ilişkilerini koparmak istediğini belirtti.

Turkish Daily News, 09.01.2001

Devlet Bakanı Çay Gürcistan'da

Devlet Bakanı Abdulhalük Çay resmi ziyaret nedeniyle Gürcistan'a gitti. Dışişleri ve Ulaştırma Bakanlıkları yetkilileri ve Dış Ticaret ve Gümrük Müsteşarları ve Karayolları yetkilileri ile Tbilisi'ye giden Çay, iki ülke arasındaki ekonomik, politik ve kültürel ilişkileri görüşeceğini bildirdi.

Turkish Daily News, 10.01.2001

Çorum'dan Gürcistan'a Un Fabrikası

Çorum'lu dört işadamı Gürcistan'ın Ozurgeti yöresinde 1,5 m dolarlık un fabrikası kurdular. Gürcistan'ın uluslararası POTİ limanına 45 km uzaklıkta kurulan fabrika 36.000 ton üretim kapasitesi olup günde 20 saat üretim yapmaktadır.

Dünya Gazetesi, 10.01.2001

Şevardnadze Türkiye'yi Ziyaret Ediyor

Türkiye'yi 29-30 Ocak'ta ziyaret edecek olan Gürcistan Cumhurbaşkanı Şevardnadze, Cumhurbaşkanı Sezer ile görüşmelerde bulunacak. Görüşmelerde iki ülke arasındaki mevcut iyi ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve bölgesel konular hakkında görüş alışverişinde bulunulacak.

Turkish Daily News 11.01.2001

Rusya'nın Gürcistan'ı Boğma Planı Adım Adım İlerliyor

Gürcistan'ın bağımsızlığını hiçbir zaman kabul edemeyen Rusya, bu ülkeyi ve politikalarını yönlendirmek istiyor.

Rusya, hem Gürcistan'daki dört üssünü en az 15 yıl daha devam ettirmek ve bu üslerden başka ülkelere saldırılar düzenleme hakkı elde etmek ve hem de Gürcistan topraklarını ve hava sahasını kullanarak Çeçenistan'a güneyden saldırmak istiyor. Gürcistan Rusya'nın bu isteklerini reddetmiş, Rusya ayrıca Gürcistan'ın batı ve Türkiye yanlısı politika izlemesinden de çok rahatsız.

Gürcistan'ı sindirmek ve istediği şekilde yönlendirmek için Rusya, Gürcistan'a her türlü ekonomik ve siyasal baskıyı açık şekilde uygulamaya başladı. Aralık 2000 başında Gürcistan'a vize koydu. Bu vizeden kendisinin yarattığı ayrılıkçı hareketlerin bulunduğu Abhazya ve Samaçablo'yu ayrı tuttu. Sanki bu yerler Rusya'nın bir bölgesiymiş gibi. Ayrıca, Gürcistan'a sağladığı elektrik ve gaz sevkiyatını durdurdu. Ayrıca diğer baskı araçlarının da yolda olduğunu söylüyorlar.

Moskova, Gürcistan'ın bu tür yapay sorunları zorda olsa göğüslüyebileceğini unutmuşa benziyor. Ayrıca, dünya kamuoyu özellikle ABD, Almanya ve Türkiye, Gürcistan'ı Rus hegemonyasma sokmamak için elinden geleni yapacaklardır.

The Wall Street Journal, 12.01.2001

Gürcü Tenor İzmir'de

Uzun zamandır İtalya'da sanatını icraeden ve bütün Avrupa'da tanınan ünlü Gürcü tenor Telmuraz Guguşvili İzmir'e geldi. 13-18 Ocak 2001 tarihleri arasında İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde icra edilecek olan Rigoletto için ülkemize gelen sanatçı, canlandırdığı "Mantua Dükü" karakteri ile ünlenmiştir.

Turkish Daily News, 14.01.2001

Dindar, Gürcistan'ın Onursal Doktoru

Koşuyolu Kalp Hastanesi Klinik Şefi Doç. Dr. İsmet Dindar'a, Gürcistan'ın Tıp Bayramı olan 23 Aralık'ta "Gürcistan Onursal doktorluk" ünvanı verildi. Gürcü kökenli Türk vatandaşı olan Dindar Gürcü doktorların burada eğitilmesi ve hastaların burada tedavi edilmesinin uluslararası ilişkilere de yansıdığını belirtti.

Milliyet 22.01.2001

ABONET

Aradığınız,

Bulamadığınız,

Okuduğunuz,

Ne kadar dergi varsa

Elinize

Teslim.

ABONET; şu an elinizdeki yayın dahil, tüm periyodik yayınları (dergileri, katalogları vs.) en kolay takip edebileceğiniz Türkiye'nin ilk abonelik sistemidir.

- Form doldurmadan, bankaya gitmeden, **bir telefonla abonelik.**
- İster 1 aylık, ister 1 yıllık.
- Kredi kartıyla veya adreste nakit ödeme.
- Abone bedeli, derginin kapak fiyatı üzerinden.
- Yayının durması; yayınevinin kapanması vb. hallerde abonelik ücretinde garanti.
- Gecikmeden, aksamadan, "**Aktif Dağıtım**" güvencesiyle imza karşılığı teslim.

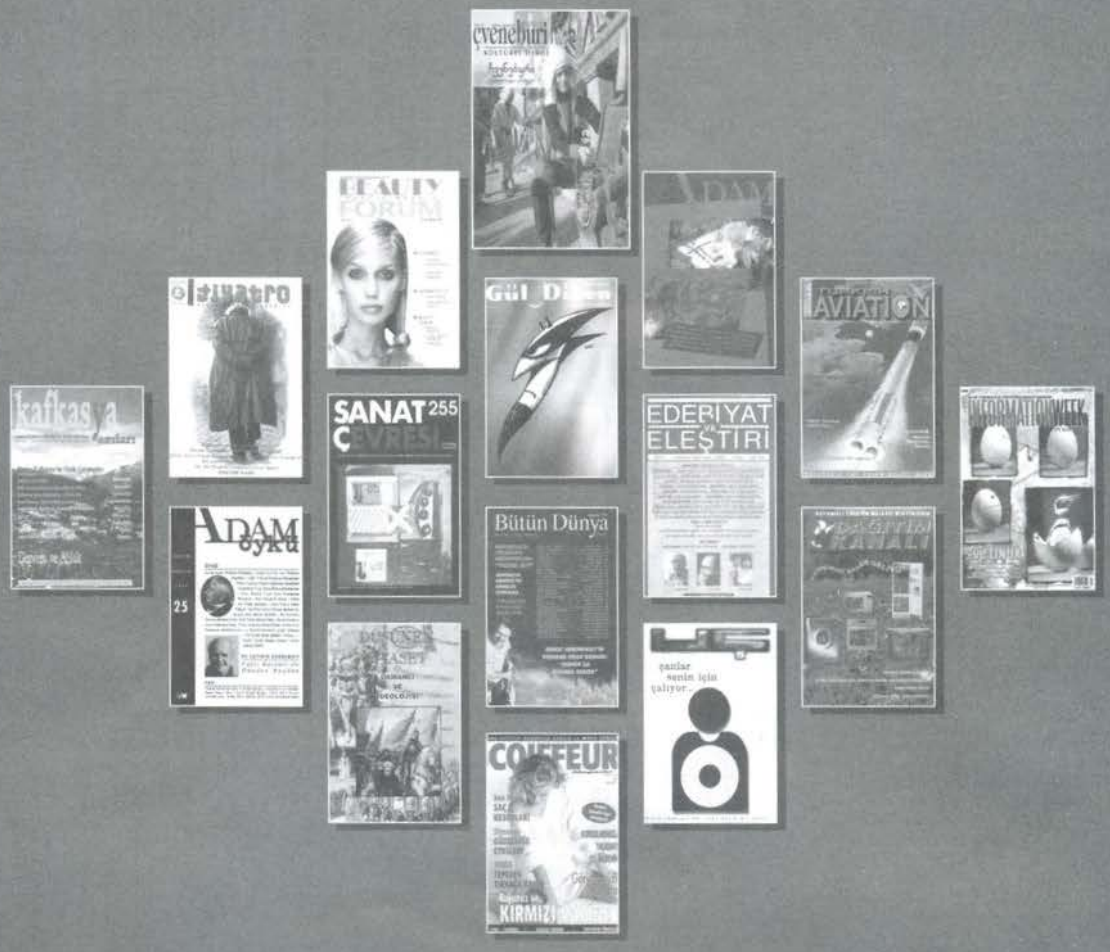

Abonet ile abone olabileceğiniz dergi ve katalogları öğrenmek için...

www.abonet.net Tel: **0212.210 0 110**

abonet

Perpa Ticaret Merkezi 11. kat B Blok No: 1752 Okmeydanı-İstanbul
Tel: 0212.222 7 206 Faks: 222 27 10 e-mail: abonet@abonet.net

Halkların Tarih-Kültür Dizisi

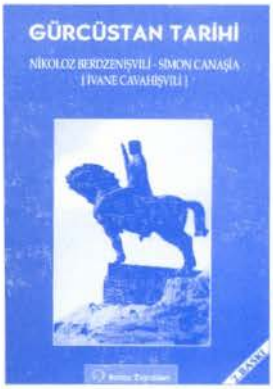

2. BASKI

GÜRCÜSTAN TARİHİ
N. Berdzenişvili
Ş.Canaşia
308s.

TRABZON'DAN ABHAZYA'YA
Doğu Karadeniz Halklarının
TARİH VE KÜLTÜRLERİ
(Anonim)
176s.

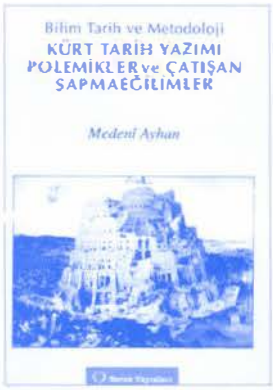

2. BASKI

BİLİM TARİH ve METODOLOJİ
Kürt Tarih Yazımı-Polemikler
ve Çatışan Sapma Eğilimler
Medeni Ayhan
192s.

HALKLARIN MELODRAMI
Üç Kadın Bir Deniz
Tolga Ersoy
96s.

DİL-TARİH-KÜLTÜR-
GELENEKLERİYLE LAZLAR
Ali İhsan Aksamaz
272s

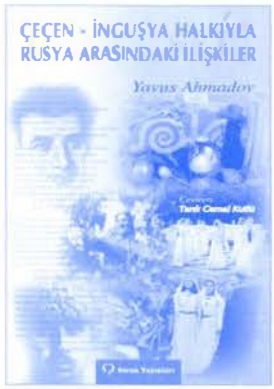

YENİ BASKI

ÇEÇEN - İNGUŞYA H ALKIYLA
RUSYAARASINDAKİ İLİŞKİLER
Yavus Ahmadov
144s.

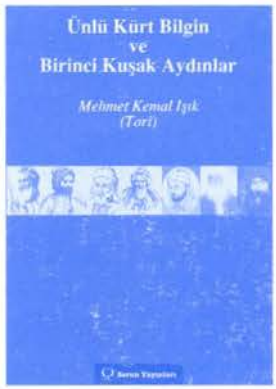

YENİ BASKI

ÜNLÜ KÜRT BİLGİN VE
BİRİNCİ KUŞAK AYDINLAR
Mehmet Kemal Işık
192s.

YENİ BASKI

TARİHSELDEN GÜNCELE
KÜRT GERÇEĞİ
Mehmet Kemal Işık
192s

3. BASKI

BİRLİKTE OLDUĞUMUZ HALKLAR
KELDANİ-ASSURİ-SÜRYANİ-ERMENİ
İrfan Işık
120s.

YENİ BASKI

KUZEY KAFKASYA MİTOLOJİSİ
NARTLARDAN BERİ
Nuray GökAksamaz
208s.

Sorun Yayınları

Alemdar Cd. Güzel Sanatlar Sk. No:5/2 34410 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (0212) 511 08 29 Fax: (0212) 519 05 60
E.posta: sorunyay@hotmail.com

DUYURU

Kafkasya, Gürcüstan, Acara ve Artvin bölgesi müzik ve dans kültürü konusunda otuzyıllık birikimi ileuzman,
Birçokmüzik albümüneicra, düzenleme, çok seslendirme vemüzik yönetmeni olarak imzasını atan (Bayar Şahin, Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu, Kafdağı Müzik Toplulukları v.d.),
Bölgeye ait halkdansları ekipleri kuran ve eğiten,
Teorisi, arşivi, enstrümanları ve dokümanları ile, bazı bilimsel çalışma, araştırma ve tezlerde danışman ve kaynak kişiolarakyeralan,
Müzisyen, aranjör, koreograf **İberya ÖZKAN** ;
(Basları ve akorları ile birlikte) AKORDEON ve GARMON dersleri veriyor,
NOTA, SOLFEJ, ARMONİ eğitimi veriyor,
TULUM'un yanısıra panduri, salamuri, çonguri, baspanduri gibi KAFKAS-GÜRCÜ HALK ÇALGILARI Dersleri veriyor
DOLİ (Kafkas koltuk davulu) dahil tüm bu ENSTRÜMANLARI temm ediyor
KAFKAS-GÜRCÜ ve ARTVİN HALK DANSLARI EKİPLERİ yetiştiriyor,
Bu bölge ekiplerine ait her türlü orijinal bayan ve erkek KOSTÜMLERİ; ÇİZME, KAMA, KILIF, KALKAN v. d. temin ediyor.

"O KÖY, BİZİM KÖYÜMÜZDÜR"

KİMİNİZ ORADA, KİMİNİZ UZAKLARDA DOĞDUNUZ...
KİMİNİZİN ÇOCUKLUĞU ORADA GEÇTİ...
KİMİNİZ YILDA BİR KAÇ KEZ GİTTİNİZ, KİMİNİZ İSE UĞRAMADINIZ BİLE...
EVET... KÖYÜNÜZ. ANNENİZ, BABANIZ, KARDEŞİNİZ, YAKININIZ, V.D...
ONLAR SİZİ ÖZLÜYORLAR...
PİLEKİDE PİŞMİŞ MISIR EKMEĞİ, KÖY YEMEKLERİ, İMECE GELENEĞİ, COŞKULU DÜĞÜNLER, GELENEKSEL, KÖY MİMARİSİ, YILLARDIR, SİZLERİ BEKLİYOR..
NEDEN KÖYÜNÜZDE DE BİR EVİNİZ OLMASIN?...
ÇAĞDAŞ, İŞLEVSEL, ESTETİK, GELENEKSEL MİMARİMİZE UYGUN VE ÇEVRE İLE UYUMLU EVİNİZ İLE, HEM KÖYÜNÜZÜN GELİŞMESİNE KATKIDA BULUNMUŞ, HEM DE DOĞA İLE BAŞBAŞA KENT STRESİNDEN UZAKLAŞMİŞ OLACAKSINIZ...
GELİN, BİRLİKTE TASARLAYALIM, PLANLAYALIM, PROJELENDİRELİM VE UYGULAYALIM.

İBERYA ÖZKAN Yüksek Mimar
Telefon : 0535350 85 01 Faks : 0216 391 5 0 38 e.mail: ibeka@mynet.com